

Arlette Laguiller Benim komünizmim

6

agorakitaplığı

agorakitaplığı

121

ARLETTE LAGUILLER

18 Mart 1940'da Paris'in banliyösü Lilas'da bir işçi ailesinin çocuğu olarak doğdu. 16 yaşında, 1956 yılında, küçük bir memur olarak çalıştığı Credit Lyonnais bankasında 40 yıl memur olarak çalıştıktan sonra emekli oldu. Her şeyden önce hayatı boyunca devrimci bir militan ve sendika temsilcisi olarak mücadele etti.

1960 yılında, bağımsızlığı için mücadele eden Cezayir halkına karşı Fransız hükümeti ve devletin yaptığı savaşa isyan etti. Önce Birleşik Sosyalist Parti'ye (PSU) üye oldu, bir yıl sonra da İşçi Sesi isimli bir Trotçkist örgüte katıldı. Mayıs 1968 olaylarından sonra bu örgüt, diğer devrimci örgütler gibi yasaklanınca kurucu üye olarak Lutte Ouvriere'in oluşumuna katıldı ve yönetime seçildi. 1974'te Credit Lyonnais grevini yönetti ve aynı yıl Fransa tarihinde bir ilk olarak Cumhurbaşkanlığı seçimine kadın aday olarak katıldı. Bu seçimde 600 binden fazla, yüzde 2.33 oranında oy aldı. 1981 ve 1988 Cumhurbaşkanlığı seçiminde de yeniden aday oldu ve 1995'deki seçimde yüzde 5 barajını aşıp, yüzde 5.3 ve 2002'deki seçimdeyse yüzde 5.72 oy aldı.

1999'da Avrupa Birliği Parlamentosu seçimlerinde AB milletvekili seçildi ve 2004 yılına kadar, yani beş yıl boyunca devrimci fikirleri burada da savundu. Parlamento üyesi olarak hiçbir ayrıcalık istemediği için, devrimci işçi hareketinin geleneklerine uyarak parlamentonun verdiği maaşın hepsini partisine bağışladı.

CAN UTKU

1978 yılında İstanbul'da doğdu. Halen GSÜ İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğrenimine devam ediyor. 1999 yılından beri amatör tiyatroyla ilgileniyor, GSÜ Tiyatro Kulübü'nde yönetmen olarak çalışıyor. *Ne Güzel Bir Pazar* (Everest, 2004), *Leonardo da Vinci* (Agora Kitaplığı, 2005), *Dinden Sonra Dinsellik* (Agora Kitaplığı, 2005) ve *Federico Sanchez'den Selamlar* (Agora Kitaplığı, 2005) adlı çevirileri yayınlandı.

Arlette Laguiller

BENİM KOMÜNİZMİM

Türkçesi: Can Utku

a

agorakitaplığı

Siyaset 21

Benim Komünizmim
Arlette Laguiller

Eserin özgün adı:
Mon communisme
Plon, 2002, Paris

Fransızca'dan çeviren: Can Utku
Kapak tasarımı: Mithat Çınar
Dizgi: Sibel Yurt

© 2002, Arlette Laguiller
© 2006; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Agora Kitaplığı'na aittir.

Birinci Basım: Temmuz 2006

ISBN: 9944-916-32-3

Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık
Tel: (0212) 501 46 36

AGORA KİTAPLIĞI
Gümüşsuyu Mahallesi Osmanlı Yokuşu,
Muhtar Kâmil Sokak No: 5/1 Taksim/İSTANBUL
Tel: (0212) 243 96 26-27 Fax: (0212) 243 96 28
www.agorakitapligi.com
e-posta: agora@agorakitapligi.com

İÇİNDEKİLER

Giriş: Neden 'Benim' Komünizimim?	vii
---	-----

I

ÇÜRÜMÜŞ BİR DÜZEN

1) Saygınlığı Olmayan Kökenler	3
2) Kapitalizmin Borç Hanesinde İki Dünya Savaşı ve Sayısız Başka Savaşlar Duruyor	8
3) Hasta Bir Dünya	15
4) Fransa Örneği	19
5) Sömürünün Küreselleştirilmesi Geleneği	93
6) Gerçek Kirlenme: Kapitalizm	103

II

YENİ BİR TOPLUM MÜMKÜNDÜR

7) Kolektifleştirme, İnsanlık İçin Bir Zorunluluk	113
8) Toplumsal Değişimlerin Dinamiği	125
9) Komünizme Doğru	129
10) Toplumsal Devrimin Partisini Yeniden İnşa Etmek	135

EKLER

Sahte Tartışmalar ve Gerçek Hedefler:

Avrupa Birliği Anayasa Referandumu	143
Türkiye ve Avrupa Birliği	161
Onların Avrupa Anayasa Projesi'ne Hayır!	178
Banliyöler Üzerine	191
CPE: Kimin Daha Güçlü Olduğunu Gösterme	
Sınavı Sürüyor. Bu Sınavı Kazanmak Gerek!	196
Hükümet CPE Konusunda Geri Adım Attı	203

GİRİŞ

NEDEN 'BENİM' KOMÜNİZMİM?

Bu kitabın başlığını *Benim Komünizmim* koydum, çünkü her ne kadar bunu söylemek gereksiz görünse bile, ben bir komünistim; hatta, bu uğurda savaştığım kırk yılın sonunda her zamankinden daha fazla komünistim. Bu gerçeği şu ya da bu şekilde dile getirmediğim hiçbir toplantı yoktur. Zaten *İşçi Mücadelesi* dergisinin alt-başlığı da Komünist Birlik (Troçkist)'dir. Bu adlandırma yalnızca eskilere basit bir saygı ifadesi değildir, derin bir inancı belirtir. Bunun 'benim' komünizmim olduğunun altını özellikle çiziyorum, çünkü çağdaşlarımızın büyük çoğunluğu komünist fikirlerin neler olduğunu pek iyi bildiklerini sanıyor ve bunları

hiçe sayıyorlar, siyasal rakiplerse kendi çıkarları uğruna açıkça ve doğrudan yalan söylüyorlar.

Işin doğrusu, bu dünyada komünizm kadar aşağılanmış, eleştirilmiş, iftiraya uğramış başka bir doktrin yoktur. Yıllardan beri, komünizmin öldüğünü ilan edip onu toprağa gömmeye çalışan onlarca kitap basılmakta, basında bir o kadar makale yayınlanmaktadır. Görünüşe bakılırsa bunları yazanlar, kendi eserlerinin ağırlığı altında bile komünizmi yıkmayı, ya da diri diri gömmeyi başaramadıklarına inanıyor olmalılar.

Bu yüzden, bundan sonraki sayfalarda 'benim' komünizminin ne olduğunu, başka bir deyişle, bana göre günümüzde komünist olmanın tek yolunun ne olduğunu anlatmaya çalışacağım.

Bu arada komünizmin ne olmadığını da anlatmam gerekecek. Çünkü geçmişte, ama en çok da şu son yıllarda komünizmi eleştirenlerin neredeyse tamamı bu düşüncüyü teorileştirenlerin söylediklerine değil, bu teorisyenlere cömertçe atfedilmiş olan fikir ve amaçlara dayanmışlardır ve bu da doğal olarak polemiği daha da kolaylaştırmıştır.

Stalin rejiminin korkunç kusurlarını eleştirmeye gelince, ben bu konuda Stalinciliğe daha ilk öncülerinden başlayarak karşı çıkan, Stalin diktatörlüğünü ve onun takipçilerini, bugün 'komünizmin suçları'nı yadsımak, Kremlin'in efendilerini yüceltmek ve bunların işledikleri suçları haklı çıkarmak veya unutturmak için çaba harcayan bir grup kişi de dahil olmak üzere kınayan bir akıma dahilim.

Yakın zamanda karşımıza çıkan eğilimlerden biri de, Sovyetler Birliği'nin çöküşünü komünizmin başarısızlığı olarak öne sürmektir. Oysa Sovyetler Birliği ne komünist

bir toplum, ne de komünist bir rejimdi. Yalnızca kendine komünist diyen bir devlet, bir hükümet söz konusuydu, o kadar. Tıpkı kapitalizm gibi komünizm de ancak uluslararası ve hatta dünya çapında bir ekonomik ve toplumsal rejim haline gelirse var olabilir.

Aynı şekilde, bugün dünyada monarşik bir devlet ya da hükümet yapısına sahip olan İngiltere, İspanya, Belçika, Hollanda, hatta İsveç ve Danimarka gibi bazı büyük ülkeler var, ancak bunların hiçbirinin ekonomik ve toplumsal rejimi XIV. Louis Fransa'sına benzemiyor. Monarşiyle yönetilen bu ülkeler de tıpkı Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi, ya da Togo, Hindistan veya Endonezya gibi kapitalist ülkelerdir.

Burjuvazinin ekonomik ve toplumsal açıdan egemen sınıf olduğu kapitalist ekonomi, kıtalarda parça parça yaygınlaşarak, bir buçuk yüzyıl aşkın bir süredir dünya çapında geçerli olan bir sistem halini aldı.

Tam da aynı sebeplerle, komünist bir toplumun tek bir ülkenin sınırları içinde gelişebilmesi mümkün değildir, çünkü böyle bir toplumun var olabilmesi için, kapitalizmin sanayileşmiş ülkelerde erişmiş olduğu düzeyde bir ekonomik kalkınmadan hareket etmesi gerekecektir.

Avrupa'nın en geri kalmış ülkelerinden birine sahip olan Rus toplumunun kapitalizmi yakalaması ve önüne geçmesi, her ne kadar Kruşçev'in palavraları aksini iddia etse de imkânsızdı.

Hiçbir ülke dünya piyasasının, dünya çapındaki işbölümünün, enerji ve doğal hammadde kaynaklarının adaletsiz dağılımının, dünyadaki iklim farklılıklarının ve gezegenimizde çeşitliliğe yol açan diğer bütün etkenlerin dışında kalarak yaşayamaz.

Tek bir ülkenin sınırları içinde kalarak, yalıtılmış biçimde ne kapitalist bir ekonomi oluşturulabilir ne de dışa kapalı bir komünist ekonomi.

Sovyetler Birliği'nde olan bitenlerin, özellikle de son yıllarda yaşananların savunmasını yapıyor değilim, ama Rus Devrimi başarısız olduğu ve Sovyetler Birliği yıkıldığı için komünizmin başarısızlığa uğradığını da asla düşünmüyorum.

Tarih, toplumları değiştirmeyi amaçlayan ama sonuca ulaşamamış girişimlerle doludur. Bu durum toplumları, meydana kapıyı çalanlara bırakmaktan çoğu zaman alıkoymamıştır.

Özellikle İngiltere'de başarısızlığa uğrayan pek çok burjuva devrimi girişimi görülmüştür. Nihayet bu ülkede burjuva devrimi, üstelik de 1789'da Fransa'da yaşanan devrim kadar köklü bir biçimde gerçekleşmiş, ancak burada da devrim bir kral kellesine mal olmuşsa da, monarşiyi ortadan kaldırmamıştır.

Aslında monarşi, Fransa'da da ancak 1870'te imparatorluk biçimini almışken kaldırılabilirdi, yani 1789 devriminin başlamasından neredeyse yüz yıl sonra.

Evet, 1917 Rus Devrimi başarılı olamadı. Kısmen başarılı bir girişimdi, çünkü komünist devrimcilerin iktidara gelmesini sağladı, ancak Avrupa kıtasına ve oradan bütün dünyaya yayılamadığı için başarısız oldu. Ancak bir girişimin başarısız olması, bu hareketin başarıya ulaşmasının imkânsız olduğunu göstermez.

Aslında benim hâlâ komünist olmamın sebebi, kapitalist toplumun da komünizmden daha başarılı olamamasıdır. Tabii ki bu toplum hâlâ ayakta. Topluma egemen olan burjuva sınıfının açısından bakıldığında her şey yolunda.

Peki ama bu toplum, bu gezegende yaşayan bütün insanlara modern teknikten bekleyebilecekleri hayatı sürmelerini sağlayan, insancıl bir toplum mudur?

Tabii ki hayır! Bu gezegende yaşayanların, insanlığın tümü gibi kapitalist sisteme boyun eğmiş olan büyük bir çoğunluğu açlıktan ölüyor. Eğer hastalıktan ölmezlerse tabii.

Kapitalist toplumun başarısız olduğunu kanıtlamak için en az on milyonlarca insan cep telefonuna sahipken, daha çok sayıda insanın içecek temiz su bulamayışına dikkat çekmek yeterlidir.

Kapitalizm siyasal düzeyde bile başarılı olamadı. Yeryüzünde bulunan ve büyük çoğunluğu Birleşmiş Milletler’de temsil edilen ülkelerin onda dokuzu, insan haklarının yönetenlerce hiçe sayıldığı, yönetilenlerceyse hiç bilinmediği diktatörlüklerdir. Kapitalist sistem bu tabloyu değiştirmek için hiçbir şey yapmadığı gibi, bu durumu teşvik de ediyor.

19. yüzyılın ortasında, bundan yüz elli yıl önce, Fransa ve İngiltere gibi güçlü devletlerin sömürge fethetmek için sürdürdükleri savaşları, ‘uygarlaştırma’ iradesi olarak göstermelerine araç olan sinizmin aslında ne olduğu bugün artık ortaya çıktı: kocaman bir yalan. Eski sömürge ülkelerinin durumları bugün bile iyileşmiş değil, hatta eskisinden daha kötü. Sömürgeleşmeden önce hiç olmazsa varlıklarını sürdürmelerine imkân tanıyan bir ekonomileri vardı. Oysa artık bundan bile yoksun olarak, eski sömürgecilerin askeri koruması altında kapitalist asalakların oluşturduğu küçücük bir tabakanın zenginleşmesi karşılığında dünya piyasasını beslemek üzere kakao, yerfıstığı, pamuk ya da ihraç edilebilecek her ne varsa onu yetiştirmek zorundalar.

Hayır, Sovyetler Birliği’nin komünist olduğunu kabul etsek bile, kapitalizm de ondan daha başarılı olmuş değil. Sov-

yetler Birliği dünya topraklarının yalnız altıda birini kaplıyordu, geri kalan altıda beşlik kısım ise kapitalistti, hâlâ da öyledir. Pakistan ya da Hindistan'da, Meksika, Venezuela ya da Bolivya'da veya Balkan ülkelerinde kapitalizm 1917'de, Rus Devrimi'yle aynı anda doğmadı. Çok daha önceleri, en geç 18. yüzyılın sonlarında doğdu. Kapitalizm çok önceleri ortaya çıktı, ama başarılı olamadı.

İşte bu yüzden, korkunç ekonomik ve toplumsal sonuçlar doğurmuş olan kapitalizmin, biraz yüreği olan hiçbir insan açısından kabul edilebilir bir toplum olmadığına inanıyorum. Bu yüzden, kendi adımları bu düzeni değiştirmeyi istemiş ve isteyecek insanların arasına ekliyorum.

Aynı sebeple, bugün her zamankinden daha fazla komünist olduğumu söylüyorum. Bugünkünden çok farklı bir toplum ve ekonominin, bu dünyanın insanları arasında yeni bir ilişkiler biçiminin kurulmasına, vücuda getirilmesine çalışmak için her zamankinden daha fazla kararlıyım.

BENİM KOMÜNİZMİM

I

ÇÜRÜMÜŞ BİR DÜZEN

1 SAYGINLIĞI OLMAYAN KÖKENLER

Kapitalizm, kökenleriyle övünme gereği duymaz. Çoğu zaman şirket sahipleri, işletmelerini kendi kendilerine yaratıp tek başlarına geliştirmiş olmaları, kişisel çabaları ve fedakârlıkları sayesinde başarıya ulaşmış olmalarıyla övünürler.

Bu, kimi tekil durumlarda doğru olabilir belki, ancak -bizi aksine inandırmaya çalışsalar da- burjuva sınıfının tamamı için doğru değildir.

En dar anlamıyla burjuvalar, Orta Çağ'dan çıkmış ilk kentlerin sakinleriydiler. İlk başta zanaatkâr, daha sonra-

larıysa işçi çalıştıran ustabaşları olarak bu dönemde kendileri de çalışırlardı. Zenginleşirlerken de çalışmaya devam ettiler.

Ancak kapitalizmin asıl yükselişi 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başında Batı Avrupa'da yaşanan ve büyük toprak sahiplerinin siyasal iktidarına son vererek İngiltere, Fransa, Almanya ve birkaç ülkeyi daha idari, siyasal ve teknik bakımdan birleştiren toplumsal devrimlerden sonra oldu.

Bu durum yeni pazar, uluslar düzeyinde ortak ölçü ve para birimleri yaratarak halk hareketlerine ve işgücünün bir araya toplanmasına imkân tanıdı.

Batı Avrupa'da doğup oradan Kuzey Amerika'ya taşınan kapitalizm, kısa sürede bütün dünyayı fethederek, yalnızca üretim tarzını değil, insanlar arası ilişkileri ve milyonlarca insanın günlük hayatını da kökünden değiştirdi. Gelişmesiyle birlikte, yeni toplumsal sınıflar doğurdu. Modern zamanlar, üretim araçlarını, yani işlikleri ve daha sonra da fabrikaları ellerinde bulunduran güçlü bir burjuvazinin doğumuna tanıklık etti. Bunun karşısındaysa, kol ve beyin gücünden başka araçları olmayan ve hayatlarını ancak çalışma yetilerini patronlara satarak kazanabilen bir işçi sınıfı oluştu. Sanayi devrimi, eski zamanlarda ancak büyük bir işgücü harcanarak elde edilebilen tüketim mallarının çok sayıda üretilebilmesini sağladı ve geniş coğrafi alanlarda kâr getirecek müşteriler bulma zorunluluğu doğurdu. Ulaşım ve iletişim araçlarının geliştirilmesini zorunlu kılarak bütün kıtaların tek bir ekonomik topluluk haline gelmesine yol açtı.

Bütün bunlar halklara acı vermeden yapılabilecek şeyler değildi. Kapitalizmin gelişmesini sağlayan servet birikimlerinin kökeninde Yeni Dünya'nın yağmalanması,

Amerika'nın yerli uygarlıklarının yok edilmesi, halkların toplu şekillerde katledilmeleri, yok edilen yerli halkların yerine köle olarak çalıştırılmak üzere getirilen Afrikalıların alınıp satılması yatmaktadır. Kapitalizmin yükselişe geçtiği ülkelerde sayısız küçük çiftçi, bazen zorla, bazen de parasız kaldıkları için topraklarından sürüldüler, sefaletin pençesine düşerek, ancak karınlarını doyurmalarını sağlayabilecek ücretler karşılığında iş bulabilmek için kentlere göç ettiler, 'serserilik'ten hapse atılmamak için derme çatma kulübelere yerleştiler. Büyük kapitalist servetler, işçilere dayatılan günde on dört, on beş saatlik çalışmanın, sekiz yaşında çocukların fabrika ve madenlerde çalıştırılmasının, milyonlarca kadın ve erkeğin sefil hayatlarının üstüne kurulmuştur.

Hayır! Kapitalizmi yaratan kişisel girişim değil, şiddettir. Günümüzün kapitalist hanedanları servetlerini köle ticaretine borçludurlar. O dönemde Nantes ve Bordeaux bu ticaretin merkezleriydi.

Ancak bu burjuva sınıfı zenginleştikçe, proleterler de hem sayıca artıyor hem de bir araya toplanıyorlardı.

Burjuvazi, kendi yarattığı ve dönemin burjuvalarınca 'tehlikeli sınıflar' diye adlandırılan bu proleter sınıfın istekleriyle karşı karşıya kaldı. Yeni tekniklerin kullanılması için köylerinden koparılıp getirilmiş köylülerden daha eğitilmiş bir işgücüne ihtiyaç vardı ve bu da en az düzeyde bir kültürün yaygınlaşmasına katkıda bulundu. Yine burjuvazinin ortaya çıkmasını sağladığı bilimsel ve teknik gelişmeler temizlik anlayışını değiştirdi, tıbbi ilerletti, ortalama insan ömrünü arttırdı, bakteri ve virüslere karşı hiçbir önlem halk semtleriyle burjuva mahallelerini birbirinden ayıramadı. Fakat günümüzde kapitalizmin hüküm

sürdüğü alanlarda -yani, bütün dünyada- aynı şeyleri söyleyebilmemiz mümkün değildir.

Bugün, gezegenimizin gıda kaynakları bütün dünya nüfusunu doyurmaya yeterli olduğu halde, 750 milyon insanın yetersiz bile denemeyecek gıdaya sahip olduğu, 1 ya da 2 milyar insanınsa temel gıda ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu tahmin ediliyor. Tıp biliminin gösterdiği her türlü gelişmeye karşın, çocuk ölüm oranı Üçüncü Dünya ülkelerinde korkunç boyutlarda: Afrikalı çocukların yüzde 15'i beş yaşlarına gelmeden ölüyorlar (bu oran Avrupa yüzde 1'den biraz fazladır). Her ne kadar sanayileşmiş ülkelerde ortalama insan ömrü erkekler için 75 yaş civarındaysa, bu rakam Afganistan'da 42'ye, Burundi ve Mozambik'te 39'a, Sierra Leone'de 36'ya düşüyor, Asya, Afrika ve Güney Amerika'daki diğer ülkelerde de rakamlar bu civarda seyrediyor.

Bundan yüz yıl önce büyük kapitalist güçlerin sömürgeleri ya da yarı-sömürgeleri olan ülkeler, sanayileşmiş ülkelerin tekniklerinin kendilerine sağlayabileceği yararı elde etmekten çok uzakta, bu ülkelerle aralarındaki uçurumun her geçen gün biraz daha derinleştiğine tanık oluyorlar. Oysa Avrupa'nın güçlü devletleri, 19. yüzyıl boyunca dünyanın geri kalanı üzerinde kurdukları egemenliği, başka halklara 'uygarlık' götürme bahanesi altında uyguluyorlardı. Ancak bu, ikiyüzlülükten başka bir şey değildi, zira onları ilgilendiren tek şey elde edecekleri kârdı. Bugünün iyi yürekli Batı toplumu, Kolombiyalı çiftçiler koka, Afganlarsa haşhaş yetiştirerek uyuşturucu ticaretini besledikleri için timsah gözyaşları döküyorlar. Bundan daha yüz elli yıl önce İngiltere, uygarlık götürmek üzere Çin'e dört yıllık bir savaşın sonucunda İngilizlere ait olan Hint topraklarında yetişen afyonu ithal etme-

yi dayatmış, aynı zamanda da Hong Kong'a 150 yıllığına el koymuştu.

Aynı dönemde Fransa da Cezayir'in fethini tamamlamakla meşguldü; ordusu hasatları yakıyor, köyleri yıkıyor, köylüleri sığındıkları mağaralarda ateşe veriyor ve halkı boyun eğmeye zorluyordu. 'Uygarlaştırıcı çalışma'nın ürünleri yüz binlerce ölü, yağmalanmış köyler, el konmuş verimli topraklardı.

Üstelik bu yalnızca başlangıçtı. Mallarına ve sermayelerine yeni pazarlar arayan Avrupalı güçlü devletler, sömürgeleştirme seferlerini başlatarak katliamlarda, zorla çalıştırmalarda, sömürgelerin her türlü insan haklarından yoksun bırakılmasında birbirleriyle yarıştılar. Yirmi-otuz yıl içinde Afrika kıtasının neredeyse tamamı ile Asya ve Okyanusya'nın önemli bir kısmı, aralarında Fransa'nın önemli bir yer tuttuğu Avrupalı yırtıcılar arasında paylaşıldı. Fransız okullarının sınıflarında asılı dünya haritalarında 'sömürge imparatorluğu' pembe renkle gösterilerek öğrencilerin bundan gurur duymaları söylendi –tabii bu imparatorluğun nasıl fethedilmiş olduğu tek kelimeyle dahi açıklanmaksızın.

KAPİTALİZMİN BORÇ HANESİNDE İKİ DÜNYA SAVAŞI VE SAYISIZ BAŞKA SAVAŞLAR DURUYOR

Kapitalizmin bilançosunu çıkarırken, geçtiğimiz yüzyıl boyunca bütün insanlığı iki kez savaşa sürüklediği ve bunun yanı sıra yeryüzünün değişik yerlerinde sayısız yerel çatışmadan sorumlu olduğu gerçeğinden söz etmeden geçemeyiz.

Asıl mesele, İngiltere, Fransa ve Almanya -rekabetin yalnızca en güçlü tarafları- arasında sömürge pastasından en büyük payı kimin alacağıydı. Ortada paylaşacak bir şey kalmayınca da 'uygarlık' şampiyonları komşularının fetihlerine göz koyarak birbirlerine düştüler.

Birinci Dünya Savaşı'nın ve yol açtığı hesaplanması mümkün olmayan yıkımlarla, 10 milyon ölümün sebebi iş-

te buydu. 1919'un barış anlaşmaları galiplerin yasasını dayatıyordu. Yirmi yıl sonraysa aynı sebepler yine aynı sonuçları doğurunca, bu defa 50 milyon ölüme yol açan İkinci Dünya Savaşı geldi. Bu savaş, anlaşmazlık konularıyla hiç ilgisi olmayan Asya, Afrika ve Okyanusya'daki sömürge ülkelerinin de çoğunu kırıp geçirdi.

1945'ten bu yana büyük devletlerden hiçbiri kendi topraklarında savaş görmedilerse de yeryüzünde silahlar hiç susmadı. Üstelik bu çatışmaların ezici çoğunluğunda büyük kapitalist güçler ya doğrudan ya da dolaylı olarak rol oynadılar.

Henüz İkinci Dünya Savaşı tam olarak bitmemişti ki, sömürgeci ülkeler, meşru bir bağımsızlık isteyen halklar üzerindeki egemenliklerini yeniden kurmak için zora başvurdular. Fransa da kendi payına 1945 Mayıs ayından itibaren Cezayir'in Constantinois'ında, 1947'de Madagaskar'da, 1953'e kadar o zamanlar Hindicini denen yerde, daha sonralarıysa bütün Kuzey Afrika'da ve en çok da 1954'ten 1962'ye dek sekiz yıl boyunca Cezayir'de kendini gösterdi. Sömürge imparatorlukları birbiri ardına çöküyordu. Ancak bu ulusal özgürlük mücadeleleri, sayısız yıkım ve kıyımlarıyla yirmi beş yıl daha devam edecekti. Çünkü uygarlık ve demokrasinin yollarını açtığını iddia eden sömürgeciler, her türlü haktan yoksun bu halklara gerçekleri hiçe sayarak, aslında buralara sadece yakılıp yıkılan köylerin, yargılanmadan işkence edilip öldürülen zanlıların, 'düzenin kuvvetleri'nce tecavüze uğrayan kadınların kanıtladığı bir barbarlık getirmişlerdi.

Üstelik emperyalizmin bu türden savaşlar başlattığı ülkeler, sadece bağımsızlıktan açıkça yoksun olanlar da değildi. Aynı doğrultuda, Amerikan emperyalizminin kendi ko-

ruması altındaki kukla rejimi korumak için Vietnam'da başlattığı, on yıl süren savaşı, Hanoi'nin sayısız defa bombalanışını, Amerikan askerlerinin bile kurbanı olduğu kimyasal gazların düzenli biçimde kullanılışını, kaçınılmaz olanı engellemeye çalışmak üzere savaşın Laos ve Kamboçya'ya taşınmasını hatırlamak yeterlidir.

Elli yıla yakın zaman boyunca kapitalist düzenin savunucuları bu çatışmaların sorumluluğunu Sovyetler Birliği'ne yüklemeye çalıştılar. Her bağımsızlık hareketinin ardında Moskova'nın elini, Kremlin'in yayılma isteğini aradılar. Hatta Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Amerikalı bir akademisyen, ciddi ciddi 'tarihin sonu'nun geldiğini, dünyanın artık barış içinde yaşayacağını ilan etmeye bile kalktı. Oysa Sovyetler Birliği'nin dağılması hiçbir şeyi değiştirmede, çünkü dünya barışını tehdit edenler bu ülkeyi yöneten sonradan görmeler değildi. Tam tersine, bunlar, kapitalist dünyayla kendi deyişleriyle 'barış içinde bir arada yaşama' niyetindeydiler. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana geçen on yıl içinde de dünyamız bir tek gün olsun barış görmedi, çünkü Jaurès'in dediği gibi, "Bulutun fırtınayı getirmesi gibi, kapitalizm de savaşı getirir".

Sebebinin etnik gruplar, farklı kabileler ve aşiretler arasındaki köklü düşmanlıklara dayandığı söylenen çatışmalarda bile emperyalist güçlerin büyük tröstlerinin sorumluluk payı büyüktür. Öncelikle dünya üzerindeki bütün sömürge yönetimleri, 'böl ve yönet' taktiğini bolca uygulamış ve bu yolla kimi zaman bu iç düşmanlıkları bizzat yaratmış, kimi zamansa var olan düşmanlıkları kışkırtmış, kızıştırmışlardır. Dahası, Afrika'yı kırıp geçen çatışmaların büyük çoğunluğunda iktidarı ya da belli bir bölgenin topraklarını ele geçirmek için karşı karşıya gelen savaşçı liderlerin arka-

sında, bu topraklardaki petrol yatakları, maden zenginlikleri ve her türlü doğal kaynak üzerindeki denetimlerini güvence altında tutma isteğiyle bu liderleri koruma altına alan büyük şirketler vardır. Bu şirketlerin başında bulunanlar kendi ellerini kirletmezler, fiilen kan dökmeyizler, kimseyi sakat bırakmazlar, öldürmezler tabii ki. Ölümcül kararlarını rahat çalışma odalarında alırlar. Araya koydukları Afrikalılar aracılığıyla savaşmakta oldukları rakipleriyle karşı karşıya geldiğinde beyefendiliklerini elden bırakmazlar. Gerçekteyse onlar, bu çatışmalar sırasında işlenen korkunç suçlardan, sefalet ve azgelişmişlik yüzünden hayatta kalmak için savaş ve yağmadan başka yol bulamayan yoksul zavallılardan kat kat daha fazla sorumludurlar.

Büyük kapitalist güçler ‘demokrasi’leriyle övünürler. Oysa halkların sırtından elde ettikleri kârı istiflemeyi güvence altına aldığı sürece dünyanın başka yerlerindeki en kötü rejimleri desteklemekten geri kalmazlar. Fransa’yı yöneten demokratlar Çad’da Tombalbaye, Gabon’da Omar Bongo, Zaire’de Mobutu ve bunlar gibi daha pek çok zalimle yalnızca dostluk ilişkileri kurmakla kalmadılar, bu insanların başında bulundukları yönetimlere askeri yardımda da bulundular. Üstelik Afrika’yı ilgilendiren kararlar hep en üst düzeyde alındı. De Gaulle ve Pompidou zamanlarında, uzun yıllar boyunca Elysée Sarayı’nda Afrika devlet başkanlarıyla ilişkilerin sorumluluğunu De Gaulle’cülüğün baronlarından Jacques Foccart üstlendi. Giscard d’Estaing Afrika’yla o kadar yakından ilgileniyordu ki, Orta Afrika Cumhuriyeti diktatörü Bokassa’nın kendisine hediye ettiği elmaslar, 1981’deki cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde gündemi uzun bir süre işgal etti. Mitterand’a gelince, o da Afrika’yla ilişkilerin yönetimini kendi oğluna emanet etmişti.

1994'te Ruanda'da yaşanan soykırımda Fransız ordusunun suç ortağı olması bu yönetimin marifetidir.

Görünüşte bütün bunlar siyasi 'gerçekçilik' içinde yer alıyor. Bu da burjuvazinin çıkarlarını savunanların bu işi yaparken her türlü yöntemi kullanmaktan kaçınmadıklarını kanıtlıyor.

Üstelik Fransa bu konuda tek başına da değil. Amerika Birleşik Devletleri'nin cesaretlendirdiği, hatta bizzat şekillendirdiği gerici devlet darbelerinin, bu ülkenin desteklediği ve hâlâ desteklemeye devam ettiği diktatörlüklerin had-di hesabı yok.

Büyük güçlerin kurbanları yalnızca Üçüncü Dünya ülkeleriyle sınırlı da değil, Yugoslavya'nın dağılmasında ve ardından çıkan savaşlarda da bu güçlerin sorumluluk payı büyüktür. Çünkü Balkanlar'ı bir vahşet sahnesine dönüştüren olaylar zincirinin temelinde, yalnızca iktidara sahip olmak için şovenizmi kullanan Sırp, Hırvat ya da diğer kökenlerden yerel yöneticilerin iradeleri bulunmuyor. Yugoslavya Federasyonu'nda ilk çatlaklar görünmeye başladığı andan itibaren Avrupalı büyük güçler, kendi nüfuz bölgeleri içine almak istedikleri cumhuriyetlerin politikalarını desteklediler. Almanya, Slovenya ile Hırvatistan'ın bağımsızlıklarını tanımak için zaman kaybetmezken, Fransa da başlarda Sırbistan'a destek verdi. Her iki taraf da aynı şekilde, yöneticilerinin 'etnik temizlik' adını verdikleri politikaları uygulayan rejimleri desteklediler.

Doğal olarak Fransa da sonunda Miloseviç'le ittifaktan vazgeçerek, Amerikalı ve diğer güçlü devletlerin emperyalizminin safında yerini aldı. Oysa NATO, Kosovalıları korumaya çalışıyor değildi. Tam tersine, askeri müdahale onları yalnızca sürgün yollarına düşürmekle kaldı. Emperya-

list ülkelerin silahlı kuvvetlerinin 1999'da Yugoslavya'da yaptıkları müdahale, tıpkı 1991'de Irak'ta yaptıkları, ya da Amerika Birleşik Devletleri'nin 2001'de yapacağı gibi sivil halkla hiçbir ilgisi olmayan, yalnızca Miloseviç'e ya da Saddam Hüseyin'e, ya da Taliban'a, kısacası onların yapmakta oldukları şeyi tekrarlamaya kalkışan herkese, efendinin büyük güçlerin yöneticileri olduğunu ve fiili durumun böyle kalmasında kararlı olduklarını göstermeyi amaçlayan bir müdahaleydi.

Başta Amerikan emperyalizmi, daha sonraysa aralarında Fransa'nın da bulunduğu ikinci dereceden emperyalizmler kendilerini dünyanın jandarması olarak görüyor ve herkesi kendi düzenlerine, kendilerinin uymadıkları yasalarına uymaya zorluyorlar. Amerika Birleşik Devletleri yıllardan beri, kimyasal, biyolojik ve nükleer silah ürettiklerinden şüphelendikleri için 'serseri devlet' diye adlandırdıkları Libya, Sudan ve Irak'ı misilleme amaçlı olarak bombalıyor. Oysa ABD'nin kendisi, bu konuda kendi toprakları üzerindeki her türlü denetimi inatla reddederek, bu türden silahlara sahip olmadığını gözle görülür biçimde ortaya koymuyor.

Emperyalist güçler İsrail'i Ortadoğu'nun jandarması haline getirdiler. Fransa bu konuda da hiç gecikmedi ve 'sosyalist' Guy Mollet hükümeti, daha 1956'da Süveyş Kanalı'nı millileştiren Mısır'a saldırması için İbrani devletine çağrıda bulundu. Görünüşte Miloseviç'in yaptığı haksızlıklara katlanamayan Amerika Birleşik Devletleri, İsrail'e, Filistin halkının haklarına saygı göstermesi, işgal altındaki toprakların sömürgeleştirilmesine son vermesi, silahsız bir halka karşı modern saldırı uçakları, helikopterler, zırhlı araçlarla yürütülen savaşı durdurması için hiçbir dayatmada bulunmadı. Tam tersine, desteğini bu ülkeden hiçbir zaman esirgeme-

di, çünkü Arap halklarının muhtemel bir ayaklanması karşısında en iyi müttefik olarak İsrail'i görüyordu. Ancak böylece, Ortadoğu'daki tabloda ağır bir sorumluluk payına da sahip oldu. Yalnız Filistin halkı değil, İsrail halkı açısından da bu sorumluluk geçerliydi; çünkü gardiyanlar da hapishanede yaşarlar.

Bütün bunları düşününce kapitalist sistemi muhtemel en iyi sistem olarak nasıl görebiliriz? Komünizmin böyle bir sistemden daha kötü olacağına nasıl hükmedilebilir? Komünizmin Stalin zamanındaki karikatürü bile, ne kadar nefret uyandırıcı olsa da, bundan daha kötü değildi.

En zengin ülkelerde yaşayan yoksulların her geçen yıl artmakta olan sayısı, Üçüncü Dünya ülkelerinin sefalet mahkûm edilmiş halk kitleleri, büyük güçlerin sebep olduğu ya da kışkırttığı sayısız savaş –bütün bunlar, benim gözümde bu sistemin en iyi olmanın tam tersine, suçlu bir sistem olduğuna hükmetmeye ve kendimi komünist ilan etmeme yeterlidir.

3
HASTA BİR DÜNYA

Son yirmi yıl içinde ortalama insan ömrü Güney Afrika'da 10, Botswana'daysa 20 yıl azaldı. Bunun sebebi, Afrika kıtasında başka yerlerde olduğundan daha yaygın olan AIDS salgınıdır. Kıta genelinde başlıca ölüm sebebi halini almış olan hastalık, bazı ülkelerde yetişkin nüfusun yüzde 25'ine dek yaygınlaşmış durumdadır.

Bu tablo, yalnızca hastalığın yeni olmasından kaynaklanmıyor. Kuşkusuz henüz AIDS'in tedavisi bilinmiyor, ancak bugün bütün Batı ülkelerinde kimi zaman hastalığın gelişimini tamamen durdurabilen, ya da hiç olmazsa yavaşlatan, hastalığı taşıyanlar için daha az bulaşıcı hale getiren ve en önemlisi anneden bebeğe geçmesi riskini büyük ölçü-

de azaltan tedavi yolları mevcuttur. Afrika ülkelerinde durumu olduğundan daha feci hale getiren şey, anne adayları uygun tedavilerden yoksun oldukları için bu ülkelerde doğan bebeklerin hastalığı doğuştan taşıyor olmalarıdır.

2001 yılı boyunca, AIDS'e karşı kullanılan ilaçların 'muadil'lerini (yani, ucuz eşdeğerlerini) üretmek isteyen Güney Afrika hükümetiyle, bu ürünlerin patentlerini ellerinde tutmak amacıyla bu girişime karşı koyan ilaç şirketleri arasında tam bir irade savaşı yaşandı. Sonuçta uzlaşmaya varıldıysa da, bu laboratuvarların kullandıkları yöntem, yöneticileriyle hissedarlarının zihniyetini bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor.

Milyonlarca insan açısından hayati önem taşıyan ilaçların ucuza üretilmesini yasaklayan bu patent sistemi, toplumun başlıca zenginliklerinin özel mülkiyete ait olmasının, yani kapitalist sistemin mahkûm edilmesine tek başına yeterlidir. Neyse ki insanlık tarihinde keşiflerin ya da icatların patentini umursamadan bilginin, tekniğin, bilimin ilerlemesine katkıda bulunan, çoğunlukla da bulmayı başardıkları şeyleri büyük ölçüde aynı yolda kendilerinden önce ilerlemiş olanlara borçlu olduklarının bilinciyle hareket eden çok sayıda insan çıkmıştır. Bu ahlâki davranış biçimi günümüzün kapitalist toplumunda artık geçerli değildir. Zaten artık yeni buluşların parsasını bilim adamlarından çok işadamları topluyor.

Hastalarla ancak ilaçlara para ödeme dereceleri ölçüsünde ilgilenen kişiler, kuşkusuz kapitalizmin eseridir. İnsani düşüncelerden tamamen habersiz, kendi seçeneklerinin ötesini göremeyen bu insanların davranış tarzları hakkında ne düşünülebilir? Kâr marjlarını düşürmemek adına iki adım ötelerinde (çünkü günümüz dünyasında herkes her-

kesle komşudur) dev virüs ve bakteri depolarının oluşmasına göz yumuyorlar. Bu virüs ve bakteriler ülke sınırlarında kibarca durup pasaportlarını göstermiyorlar, göçmen işçilerin ülke değiştirmelerinin önüne koyulan engeller de turistleri yolculuklarından dönerken beraberlerinde hüznü hatıralar getirmelerine engel olmuyor.

Üçüncü Dünya ülkelerinin büyük kısmında, bugün artık önlenmesi ya da tedavisi çoğunlukla mümkün olan kızamık (Güney Amerika ve Afrika'da on hastadan birinin ölümüne yol açmakta) ya da sıtma (her yıl dünyada 700 bini beş yaşın altındaki çocuklar olmak üzere yaklaşık 2 milyon kişinin ölümüne sebep olmakta) gibi bazı hastalıklar kısımlar yaratmayı sürdürüyor. Uyku hastalığı ya da bilarziyos gibi başka hastalıklarsa, genellikle ödeme gücü az olan ülkelerde görüldüğünden, bunlarla ilgili araştırmaların az olması yüzünden can almaya devam ediyor.

Bu hastalıklardan kaynaklanan ölüm oranı da yetersiz beslenme ve benzeri beslenme eksikliklerinden kaynaklanan ölüm oram kadar yüksektir. Yani, insanları doğrudan açlığın öldüremediği durumlarda devreye girmektedir.

Sanayileşmiş ülkelerde gereğinden fazla et, tereyağı, buğday üretiliyor. Fiyatları düşürmeden depolanmış, gerektiğinde dondurulmuş bu gereğinden fazla tarımsal gıdanın ne yapılacağı bilinmiyor. Öyle ki 1998 yılında Avrupa, çiftçilerini binlerce hektar araziye nadasa bırakmaya zorlama kararı aldı. Bu arada Üçüncü Dünya ülkelerinde çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve erkekler açlıktan ölmekteydi. Televizyon sayesinde bu insanların yüzlerini yakın plan görebiliyoruz. Yine televizyon, zaman zaman yardım kampanyaları düzenleyerek, herkesi Somali'de, ya da başka bir ülkedeki açlara yardım etmek için süpermarketten bir paket pi-

rin almaya ağınıyor. Halk kendisinden istendiğinde bu kampanyalara geniş ölçüde katılıyor, ki bu da toplumu harekete geçiren tek itici gücün bencillik olamayacağını kanıtlıyor. Dayanışma diye bir duygu gerçekten var. Ancak anlaşılan o ki, bu duyguya tarımsal gıda sanayiinin yöneticilerinde ya da bunların çıkarlarını kollayan politikacılarda pek rastlanmıyor. Aksi takdirde, dünyanın bir köşesinde insanlar açlıktan ölürken, diğer bir köşesinde ‘piyasa fiyatı’na satılamadığı için tüketilmeyen tonlarca besin maddesinin istiflenmesine, hatta yok edilmesine yol açan bu bitmek bilmez rezalet yaşanmazdı.

Dünya lğinde yaşanan sağlık sorunlarının ortaya çıkış biçimi, kapitalist sistemin nasıl bir çıkmaza doğru ilerlemekte olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu sistem, sonuçları ne olursa olsun, bireysel çıkarı toplumun temel taşı olarak görmektedir.

Dolayısıyla kapitalizm, kesinlikle kabul edilebilir bir ekonomik ve toplumsal sistem değildir, biz bu sistemi kabul edemeyiz.

4
FRANSA ÖRNEĞİ

Fransa, ekonomik güç bakımından Amerika Birleşik Devletleri'yle karşılaştırılamayacak olsa bile, hayat standardının en yüksek olduğu, genel oy ilkesine dayanan istikrarlı bir parlamenter sisteme sahip, vatandaşlarının seyahat, toplantı, basın, siyasal ve felsefi kanaat, istedikleri parti ya da sendikaya üye olma gibi özgürlüklerden yararlandığı, on iki sanayileşmiş ülkeden oluşan dışa kapalı kulübün bir üyesidir. Durumunun gezegenin büyük bölümünde, özellikle de Üçüncü Dünya denen yerlerde hüküm süren tablodan çok daha iyi olduğuna kimsenin kuşkusu yoktur.

Ancak yine de açlık ve sefalet bu ülkede hiç yoktur diyemiyoruz. Üstelik daha yakından bakıldığında, hukuken

bütün vatandaşların sahip olduğu demokratik özgürlüklerden de, zenginler sınıfıyla emekçi nüfusun aynı şekilde yararlanmadığı görülür.

En zengin ülkelerde bile kapitalizm, bir ekonomik ve siyasal sistem olarak başarılı olmanın çok uzağındadır. Fransa örneği bu gerçeği en çıplak haliyle kanıtlamaktadır.

ZENGİN BİR ÜLKEDE YOKSULLUK

Şu cümleyi sıkça duyuyoruz: “Fransa’dan yakınmaya hakkınız yok, ne olursa olsun işler birçok başka ülkeden daha iyi yürüyor.” Bu akıl yürütmeye göre, aşağı yukarı bütün istatistiklerde son sırada yer alan Sierra Leone dışında dünyanın bütün ülkelerinde yaşayan insanlar kendilerini mutlu saymalılar, çünkü hepsi hayat standardının kendilerinininkinden daha düşük olduğu, demokratik özgürlüklerin daha kötü durumda bulunduğu bir ülke bulabilirler. Hem zaten söz konusu olan kendi özel çıkarları olduğunda, büyük patronlar bu ‘elimizdekiyle yetinmesini bilelim’ felsefesinin çok uzağında kalıyorlar. Aksi takdirde, büyük şirket zincirlerinin kârlarını hiç durmadan yükseltmek için toplu işten çıkarmalarla istihdam azaltmalarına tanık olmazdık.

Sistemin savunucuları kendi vicdanlarını rahatlatmak ve yoksulları avutmak için sefalet ve diktatörlüğün hüküm sürdüğü ülkeleri örnek göstermenin yanı sıra, kapitalizmin 19. yüzyıldaki (gerçekten de korkunç olan) gerçekliğini de hatırlatıyorlar, ancak günümüzün büyük servetlerinin kökeninde bu gerçekliğin yattığını söylemeyi unutuyorlar. Bizze sanayileşmiş ülkelerin bugünkü halinden dolayı mutlu olmamız gerektiğini, çünkü sekiz yaşındaki çocukların fab-

rikalarda çalıştırıldığı zamanların (1841'den sonrası, bu tarihten önce bir patronun çalıştırabileceği çocuklar için yasal bir yaş alt sınırı yoktu), işçilerin günde on iki ila on beş saat işlerinin başında kaldıkları günlerin çok gerilerde kaldığını söylüyorlar. Geçen zaman içinde zengin ülkelerde çalışma koşullarının ve işçi sınıfının hayatının genel olarak daha iyiye gittiği doğrudur. Ancak bu evrimin sebebi, burjuvazinin yüreğinin zaman içinde insani duygularla kabarması değil, kendi sınıflarının kaderini iyileştirmek için militan işçilerin kuşaklar boyunca verdikleri mücadelelerdir.

Her ne kadar artık *Germinal* zamanında değilsek de, son yıllarda pek çok şirkette çalışan sayısının azaltılmasıyla birlikte çalışma hızı giderek artırılmış, bu da kronik yorgunlukla meslek hastalıklarını beraberinde getirmiştir.

Le Monde gazetesinin 2000 yılının Haziran ayında yayınladığı bir makale, Fransa'da en sık görülen meslek hastalığı olan ve işyeri doktorlarına göre her yıl yüzde 20 artış gösteren 'kas ve iskelet rahatsızlıkları'nın yaygınlaşmasını inceliyordu. Bu makale aynı zamanda, sanayideki çalışma koşulları konusunda çoğu gazetecinin ne kadar cahil olduğunu da örnekliyordu. Makalenin yazarı şöyle diyordu: "Teorik olarak kas ve iskelet rahatsızlıkları geçmişte kalmış olmalıydı. Eklemelerin (bilek, diz, omuz) kilitlenmesine yol açan bu hastalık, aynı işin sürekli tekrar edilmesinden kaynaklanmıyor mu?" Sanki günümüz şirketlerinde aynı işler hiç tekrarlanmıyor!

İşçi nüfusunun yalnız yüzde 8,5'ini oluşturan 25 yaşın altındaki gençlerin, iş kazalarının yüzde 20'sini kapsaması bu bakımdan önemlidir. Bunun sebebi, gençlere atfedilen sakınmasızlıktan ziyade, sosyologlar Nathalie Frigul ve Annie Thébaud-Mony'nin *Gençlerin İş Hayatında Mes-*

leki Bilgilendirme ve Sağlık adlı çalışmalarında açıkladıkları gibi, “Çoğu durumda görmüş oldukları mesleki eğitimle hiçbir ilgisi olmayan işlerde çalışıyor olmaları”dır. Bu sosyologlara göre, “Acımasız çalışma koşullarında genç ücretlilerin çalışma hayatının gerçeklerine göre hareket etme ihtimali, zaman ve verimlilik baskısı tarafından işlemez hale gelmektedir”. Sosyoloji dilinde bu, üretimde sayıları çok fazla olan gençlerin çalışma koşullarının ağırlaştırılması anlamına gelmektedir. Ayrıca, çoğu zaman geçici işlerde çalışıyor olmaları ve ‘koruyucu davranış biçimlerini benimseyerek’ işsiz kalma riskini göze almaları sebebiyle de kurban durumundadırlar.

Üretim arttığı zaman -insani düzeyde- tutulacak en mantıklı yol, mevcut kapasiteyi arttırarak, yeni donanımlara yatırım yapmak olmalıdır. Ancak bu, baştan sona kâr hırsıyla yönetilen patron mantığına sığmaz. Bu yüzden de işçilere fazladan çalışma saatleri dayatılır (bunlar için çoğunlukla çalışma zamanlarının yıllık hale getirilmesi oyunuyla fazla mesai ücreti de ödenmez), kimi zaman ilgili işçilere son anda haber verilerek Cumartesi mesaisi yaptırılır ve gece ya da hafta sonu ekipleri kurulur, böylece iş saatleri yavaş yavaş işçilerin sağlığını bozar ve normal bir aile hayatı sürmelerini güçleştirir.

Öte yandan, işsizliğin sonuçlarından zarar gören işçilerin sayısı yalnızca iş bulamayan kadın ve erkeklerle sınırlı değildir. Nüfus Yüksek Konseyi’nin 1999 Eylül ayında gizli olarak yayınladığı *Aile ve İşsizlik* adlı bir rapora göre, 1998 yılında Fransa’da işsizlik, aile üyelerinden biri, anne, baba, ya da çocuk aracılığıyla evlerin yüzde 15’ini etkilemiştir; bu oranın 1982’de yüzde 10 olduğuna dikkat çekilmektedir. Başka bir deyişle, halk arasında hayat düzeyleri

işsizlik dolayısıyla zarar görenlerin sayısı, işsizlerin sayısından çok daha yüksektir.

Yıllar içinde işsizlerin tazminat koşulları da gerilemiş durumdadır. 1970’li yılların ortasındaki ekonomik durgunluk döneminin ardından hükümetin işsizliğin artışıını ücretlilere kabul ettirebilmek için, işten çıkarılan işçilere maaşlarının yüzde 90’ını ödemeye karar verdiği günler çok geride kaldı. Bugün artık işsizlerin yalnızca yarısı tazminat alabiliyor ve üstelik 1992 yılında tazminat alan işsizlerin yüzde 15’ine asgari ücretin yalnızca yarısı ödeniyorken, 2001’de sefalet derecesindeki bu tazminatı alanların oranı yüzde 45’e yükseldi.

1 milyondan fazla insan Asgari Gelir Yardımı (RMI) denen sadakayla (Ekim 2001 itibariyle kişi başına ayda 2,608 Frank, 397,59 €; çiftler için 3,912 Frank, 596,38 €) yaşamaya çalışıyor. Jospin ve bakanları bu yardımın 1988 yılında Rocard hükümeti tarafından yaratılmış olduğunu hatırlatmaktan gurur duyuyorlar, oysa son yirmi yılın on beşinde Sosyalist Parti’nin iktidarda bulunduğu bir ülkede, bunca kadın ve erkeğin bu kadar küçük bir yardımla yetinmek zorunda kalmasından utanç duymaları gerekirdi.

1985 yılında Coluche ilk Gönül Lokantası’nı açtığı zaman çoğu kişi bunun geçici bir girişim olduğunu düşündü. Ancak on beş yıl sonra bu lokantalar, üçte ikisi RMI’den düşük gelire sahip 600 bin kişiye 60 milyon kezden fazla yemek verdi –bu rakam kuruluş tarihindeki yedi katıydı. Sefaletle mahkûm edilen bu yüz binlerce kişi de, içinde yaşadığımız ekonomik sistem hakkında bir hüküm veremeye yetiyor.

Üstelik, yeniden ücretli bir iş bulmak da istihdamın istikrarsızlığının artması yüzünden kişiye eski gelirini he-

men sağlamanın çok uzağında kalıyor. Belirli sreler için yapılan sözleşmelerin çoğalması ve vekaleten çalışma, iki iş arasındaki işsizlik sürelerini etkileyen etkenler ve kişi-lerin tercihinde olmayan kısıtlı zaman işin içine girince bugün pek çok ücretli, asgari ücretin altında kalan düzeyde gelire sahip oluyor.

Patronlar ‘sosyal modernleşme yasası’na, işten çıkar-mayı zorlaştırarak yeni iş imkânları yaratılmasını engelle-yeceği gibi ikiyüzlü bir bahaneyle karşı koydular. Aslında bu yasa yalnızca gerekli formaliteleri bir parça uzatıyor ama hiçbir şeye engel olmuyor, işten çıkarma tazminatla-rının yasal miktarınıysa çok az artırıyor, ki zaten çoğu du-rumda uygulanan tazminatın çok altında kalan bir rakam-dır bu. Patronlar, yasanın toplu işten çıkarmayı meşru gördüğü durumları kâğıt üzerinde sınırlayan maddesini kaldırmak için Anayasa Konseyi’nin desteğini sağladılar. Ama zaten patronlar uzun zaman önce istihdamı azaltma-nın yolunu ‘süresi belirli sözleşmeler’ ve taşeron işi alış-tırmaya başvurmakta bulmuşlardı. Kuşkusuz bu, yasayı tersine çevirmek ya da en azından yasanın öngördüğünün tersini yapmak anlamına geliyor, çünkü taşeron çalışma sadece işin asıl sahibinin yerini doldurmak anlamına ge-lir, taşeron sözcüğünün anlamı da budur. Ancak patron-lar tarafından bu sözcüğünü, anlamı genişletilerek kullanıl-ması, kamu güçlerini hiç rahatsız etmiyor. 2001 yılı so-nunda otomobil sanayiinin durumu çok parlak olduğu ve özellikle de Peugeot satış rekorları kırdığı halde, üretim zincirlerinde yüzde 50 oranında taşeron işi çalıştıran Sochaux firmasının bunlardan bin kadarını işten çıkardı-đına tanık olduk. Bu, toplu işten çıkarma planından daha sessiz yürüyen ve daha ucuza gelen bir zmd, çünkü

tazminat ödenmesi gerekmiyordu. Ve ‘çoğulcu sol’ hükümet bunu kınamaktan kaçındı.

Le Parisien gazetesi 18 Ekim 2001 günü “Çalışıyorlar Ama Yoksullar” manşetiyle INSEE’nin yaptırdığı *Fransa, Sosyal Portre* başlıklı bir çalışmayı yorumladı. Bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuca göre, 1 milyon 700 binden fazla ücretli ayda 4 bin Frankın (609,80 €), yani resmi ‘yoksulluk sınırı’nın altında bir gelirle yaşıyor ve bu sayı ücretlilerin aile üyeleriyle birlikte yaklaşık 3 milyon kişiyi buluyordu.

Çağımızın üzücü bir simgesi olan bu ‘çalışan yoksullar’ kavramı, iktisatçılarca yeni bir sorun, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde (gezegenin en zengin ülkesinde) 1970’li yılların başında geliri yoksulluk sınırının altında kalan çalışanları tanımlamak için kullanılmış bir olgu olarak sunuluyor. Amerikalıların ‘*working poor*’ kavramına karşılık bulmak için iktisatçılar, 2000 yılının Mayıs ayında Evry Üniversitesi’nde düzenlenen kolokyumda olduğu gibi var güçleriyle çalışıyorlar: ‘çalışan yoksullar’, ‘emekçi yoksulluğu’, ‘iş sahibi yoksullar’... Çevirisi nasıl yapılırsa yapılsın, bu olgunun kendisi, içinde yaşadığımız toplumun yol açtığı toplumsal duraklamayı göstermesi açısından çok çarpıcıdır.

Eğer isteğe bağlı olmayan yarı zamanlı işlerin çoğalması bu ücretli yoksulların sayısının artmasında önemli bir etkense, iktidarlar bu durumdan doğrudan sorumlu demektir. 1992 Aralık ayında Bérégovoy yönetimindeki sosyalist hükümet, işverenlere, yarı zamanlı çalışmayla ilgili sosyal vergilerden yüzde 30’luk bir indirim sağladı. Bu hükümeti izleyen (sağcı olduklarını söyleyen) Balladur ve Juppé hükümetleri de, (solcu olma iddiasındaki) Jospin hükümeti

de bu uygulamayı değiştirmedi. Böylece, kimi işverenlerin işgücünden tasarruf etmek amacıyla başvurdukları yarı zamanlı alıştırma daha da ucuz hale geldi. Bu yasa değişikliği patronlar adına tam bir teşvikti ve onlar da bunu sıklıkla uygulamaya koymaktan geri kalmadılar. Bunun sonucu olarak, bugün ücretlilerin yüzde 17'ye yakını yarı zamanlı çalışıyor ve bunların büyük çoğunluğu da böyle çalışmayı tercih ettikleri için değil, daha iyisini bulamadıklarından, bu durumun kendilerinin ve ailelerinin geliri üzerinde yaratacağı etkileri kabul ederek bu işlerde çalışıyorlar.

Kuşkusuz 1970'li yılların ortalarından bu yana ekonomik durumun geçirdiği evrim bütün işçilerin hayat dzelerini aynı derecede dşrmedi. Ancak, işlerini korumayı başaran en kıdemliler, ya da istikrarlı bir iş bulabilmiş olan daha gençler de zaman içinde alım güçlerinin azaldığını gördüler. Mauroy hükümeti tarafından ücretlerin dondurulmasının etkileri hâlâ hissediliyor, lütfedilen küçük artışlar hayat pahalılığını kısmen bile karşılayamıyor. Aubry soslu haftada 35 saat çalışmaysa çoğu sektörde ve çoğu şirkette 'ücrette lllk', yani ücretlerin dondurulması koşuluyla birlikte yürürlüğe giriyor.

işsizlik ve alım gücü düşüşünün sonuçlarından biri, konut sorunudur. Mal sahiplerinin istedikleri yüksek kira bedellerini ödeyecek yeterli sayıda kiracı bulunamadığından çok sayıda apartman dairesi boş dururken, Abb Pierre kuruluşuna göre 850 bin kişi rahatlık ve temizlikten yoksun, sağlıksız konutlarda yaşamaktadır. İnsan, asgari ücretle ve hatta daha azıyla yaşamaya çalışırken ve üstelik yeterli sayıda toplumsal amaçlı konut yaptırılması kamu iktidarları için en sonda gelen kaygılardan biriymek, hayatını nasıl sağlığa uygun bir yerde sürdürebilir ki? Uzun süreli işsizlere

gelince, bunlar da ikiyüzlü bir tanımlamayla 'belirli adresi bulunmayanlar' denen ve yaşayacak hiçbir yerleri olmayan, sokaklarda yatıp kalkmak zorunda kalan ve yalnızca hava sıcaklığı sıfırın altına düştüğü zaman hatırlanan grubun büyük çoğunluğunu oluşturuyorlar. Paris gibi bir kentte 30 bin kişinin (yani, kent nüfusunu oluşturan her yüz kişiden birinin) sokaklarda yaşamak zorunda kalması da kapitalist toplum hakkında hüküm vermeye yeterlidir.

Geçmişte nasıl genç kuşaklar yaşlılarına mali açıdan yardımcı olmak zorunda kalıyorlardıysa, bugün de bu durumun tersine döndüğünü, küçücük maaşlar ve geçici işlerle yetinmek zorunda kalan gençlerin hayatta kalmak için anne-babalarının, hatta büyükanne ve büyükbabalarının, çalışma yılları üzerinden hesaplanan emekli maaşlarından gelen yardımlara muhtaç olduğunu sıkça duyuyoruz. Peki, eğer işçiler zenginliklerin dağılımı konusunda bir değişiklik yapılmasını dayatamazlarsa, bundan yirmi-otuz yıl kadar sonra bugünkü durumun kurbanı olan çalışanlar emeklilik yaşına vardıklarında ne olacak? Tabii ki bu soruya sinikçe cevap vererek, ücretlilerin tasarruflarıyla emekli sandıklarına prim ödemeleri gerektiğini söylemek mümkün. Ama bunu hangi ücretliler yapacak? Hangi ücretliler bugün gelirlerinden ileride kendilerine rahat bir emeklilik sağlayacak kadar parayı kenara ayırabilecek durumda bulunuyor? Tabii ki yönetici kadroları ve özellikle de bunların en yüksek ücret alanları. İşte, eşitsizlik temeli üzerine kurulmuş toplum, günümüzün ücretlilerinin çoğunluğunu gelecekte böyle yardıma muhtaç hale getiriyor.

Sağlık alanında da durum aynıdır. Sağ ve sol hükümetlerin politikacıları, siyaset ve ekonomiyi yorumlayanlar bize hiç durmadan sağlık harcamalarının ne kadar çok ve

hızlı arttığını anlatıp dururlar. Ama sağlık harcamalarının artması olağan bir şey değil midir? Bilimsel ve tıbbi gelişmeler insanlığın hizmetine her geçen gün daha etkili ve aynı zamanda daha karmaşık, dolayısıyla da uygulanması pahalı tedavi yöntemleri sunuyor. Ortalama insan ömrü - en azından sanayileşmiş ülkelerde- büyük bir hızla yükseliyor, ilaç ve tedavi tüketimi gençlerden çok daha fazla olan yaşlıların sayısı da böylelikle artıyor. Bundan kim şikayet edebilir? Kim? Sadece sigortanın sosyal bütçe açığını bahane ederek en yoksul olanların tıbbi harcamalarını azaltmaya çalışan politikacılar!

Eğer sosyal sigortacının kaynakları, işsizliğin artması ve buna bağlı olarak toplanan ödeneklerin azalması, ayrıca patronlara sağlanan vergi indirimleri (gençlere ve uzun süredir işsiz olanlara iş verilmesi için, düşük ücretler için, çalışma saatlerinin azaltılması için, vs.) yüzünden azalmasa, tıbbi harcamaların artışı bütçe açığına yol açmazdı. Üstelik sosyal sigortadan bütçe açığının sebebi sağlık harcamalarındaki artış olsa bile, bunun için düşünülecek çözüm ödemeleri azaltarak, sinik bir şekilde en düşük ücretli çalışanları, nitelikli tıbbi bakım sağlamakta en çok güçlük çeken kişileri cezalandırmak olamaz. Genel sağlıkla ilgili CMU'nun ortaya konması ve daha önce Sosyal Güvenlik'ten bile yararlanamayan çok sayıda yoksulun tıbbi bakım imkânına kavuşması elbette olumlu bir gelişmeydi. Bu önlemin alınmasını kaçınılmaz hale getiren tek sebep, en yoksulların içinde bulundukları durum değil, aynı zamanda bu kişilerin tedavi edilemedikleri sürece bazı hastalıklar için (verem gibi) toplumsal sınır tanımayan mikropalara yuva oluşturmalarıydı. Ancak bu önlem de, zengin bir ülkede nüfusun önemli kısmının tıbbi bakımdan yoksun oluşu rezaletini örneklemektedir.

Yirmi yılı aşkın bir süre boyunca Sağlık Bakanlığı görevinde birbirini izleyen siyasetçilerin farklı politikalarına egemen olan yaklaşım, hiçbirinin bu alanda faaliyet gösteren şirketlerin kapitalist karakterini tartışmaya açacak en küçük bir karar almayı istememesinden kaynaklanan tam bir tutarsızlıktır. Başlıca kaygıları ciro ve kâr olan özel şirketlerce üretilmiş modern ve pahalı gereçler, aynı malzemeler daha ucuza üretilse elde edilebilecek kâr hiç düşünülmezsizin satın alınıyor. Daha ucuza üretilen eşdeğer ilaçların yapımı için başarısı çok göreceli olan girişimlerde bulunuluyor, ancak ürünlerin eşdeğerini üretebilir, yani maliyet giderlerini uzun zaman önce çıkarmış olan laboratuvarlar satış fiyatlarını aynı düzeye indirmeleri için zorlanmıyor. Tasarruf bahanesiyle acil servisler kapatılıyor, ancak bunun kaçınılmaz olarak açık kalanlardaki yoğunluğu arttıracığı hesaba katılmıyor. Daha etkin ve verimli bakım birimleri kurmak gibi sahtekârca bir bahaneyle yakınlardaki hastaneler kapatılıyor ve büyük hastanelerden uzakta yaşayan insanlara ölümcül riskler yükleniyor.

Her şeyden kısıyor. Hemşirelerden, hastabakıcılardan, hastane memurlarından, sedyecilerden; hastanelerde görevli yetersizliği hüküm sürüyor. Yakınlardaki hastanelerde yer bulunamadığından hastalar, evlerinden, ailelerinden, dostlarından uzakta bulunan hastanelere yatırılıyor, sanki bir hasta için sevdiklerinin yanında bulunması hiç önemli değilmiş gibi. Hastane personeli çılgınca çalışma saatlerine zorlanıyorlar ve bu da elbette tedavi kalitesini iyice azaltıyor. İnsan hastaneye gittiğinde kendisine bakacak kişilerin son yirmi dört saat boyunca çalışmış olmasını tercih etmiyor. Hastanelerdeki en önemli sorunlardan biri hastaların mikrop kapma ihtimali olduğu halde, temizlik hizmetleri

hastane hijyenine uygun personel çalıştırmaya özen göstermeyen ve çalışanlarına nitelikli bir hizmet vermelerine imkân sağlamayacak çalışma koşulları dayatan özel şirketlere veriliyor. Kamu hastaneleri için kredi bulunulamadığından söz ediliyor ama özel kliniklere daha fazla kâr sağlayabilmeleri için ödenek ayrılıyor.

Yöneticiler sağlık harcamalarının artışından yakınıp duruyorlar, oysa bu durumun, üretilen zenginlik miktarının sürekli artmakta olduğu bir ülkede hiçbir sorun yaratmaması gerekir. 1975 ile 2000 yılları arasında toplam büyüme oranı yüzde 78 civarında oldu. Ancak bu büyümeden yararlanan kesinlikle işçiler olmadı. Tam tersine, yoksullar daha da yoksullaşırken zenginler daha da zenginleşti. Bunun tek sebebi, hisselerinin kârlılığının artması, daha yüksek kâr payları elde etmeleri de değildi. Yıllar içinde borsa kurlarının uzun vadede yükselişi de, bu zenginlerin sermayelerinin değerini büyük ölçüde arttırdı.

Bunun kanıtını, Amerikan dergisi *Forbes*'un 1999'daki dünyanın en büyük servetleri sıralamasında bulabiliriz. Bir önceki listede 8 Fransız ailesi ya da girişimcisi bulunurken, bu seferki listede sayı 15'e yükselmişti. Fransa'daki en büyük servete sahip olan L'Oréal kozmetiklerinin baş hissedarı Liliane Bettencourt, 1999 yılında değeri 15,2 milyar doların, yani yaklaşık 115 milyar Fransız frankının (yaklaşık 17,5 milyar €) üzerinde bir malvarlığına sahip görünüyordu. Demek oluyor ki bu serveti Tasarruflar Sandığı'na yüzde 3'lük gülünç bir faizle bile olsa yatırmış olsaydı, ayda 280 milyon franklık (yaklaşık 42,5 milyon €) bir gelir elde edecekti, ki bu da 40 binden fazla asgari ücretlinin toplam maaşı anlamına geliyor. Yine aynı kaynağa göre, bu servet beş yıl içinde yaklaşık dört kat artmıştı. Peki, Bayan Betten-

court bu muhteşem geliri hak etmek için, ailesinden miras almaktan başka ne yaptı?

Liliane Bettencourt'un ardından yaklaşık 95 milyar frankla (yaklaşık 14,5 milyar €) LVMH'den (Louis Vuitton-Moët-Hennessy lüks ürünleri) Bernard Arnault ve yaklaşık 60 milyarla (yaklaşık 9 milyar €) Printemps-Redoute grubundan François Pinault geliyor.

Liliane Bettencourt gibi kişilerin şirketlerinde genel müdür olarak çalıştırdıkları yöneticiler, çalışanlarına oranla devasa boyutlarda (ancak hizmet ettikleri büyük kapitalistlerin gelirlerinden çok daha az) maaşlar alıyorlar. BSN'in genel müdürlüğünü yürüten ve aynı zamanda şirketin hisselerinin büyükçe bir kısmına da sahip olan Antoine Riboud, 1999 yılında "Gerçeğin Saati" adlı televizyon programında yılda 6 milyon frank (yaklaşık 915 bin €) tutarında maaş aldığını kabul etmişti, ayda 500 bin frank demek oluyordu bu. Axa sigorta grubunun genel müdürü Claude Bébéar ise daha da çok kazanıyormuş, 1998 yılında emekli olmadan hemen önce yaptığı bir açıklamada bu miktarın iki katından fazlasını telaffuz ediyordu: Hisse seçenekleri (yönetici kadronun bazı üst düzey üyelerine kâr paylarının ötesinde, satışlardan bol artı değer elde etme imkânı sağlayan özel hisseler) dışında yılda 15.5 milyon frank (2,36 milyon €). Yine *Forbes*'un Mayıs 1999 sayısına göre, Elf-Aquitaine'in Total'le birleşmesinden önceki genel müdürü Philippe Jaffré yılda 11,3 milyon frank (1,72 milyon €) kazanıyormuş. Alcatel'i yöneten Serge Tchuruk yılda 7,7 milyon (1,17 milyon €), Total'in genel müdürü Thierry Desmarest'se 8 milyon frank (1,22 milyon €) maaş alıyormuş.

İşte bu insanlar, bir yandan efendilerinin öbür yandan kendilerinin servetlerini daha da çok arttırabilmek için, ça-

lısanlarına, onların maaşlarına yapılacak en küçük bir artışın şirketi nasıl zor durumda bırakacağını açıklıyorlar. 1989 yılında Sochaux ve Mulhouse'daki grevler sırasında PSA'nın genel müdürü olan Jacques Calvet'nin tutumu da buydu. O zaman bu insanın iki yıl içinde yüzde 45,9'luk bir maaş artışı aldığını öğrendik.

Peugeot ailesi bu yolla, yönettiği şirketin çalışan sayısını elinden geldiğince azaltmak, işinde kalanlarınsa iş yükünü arttırmak ve bu arada çalışanlara piyasanın katı yasalarının bunu zorunlu kıldığını açıklamakta kullandıkları adama olan borcunu ödüyordu.

Buna benzer bir dili sürekli kullanan politikacılar, bir Liliane Bettencourt'la karşılaştırıldığında küçük esnaf gibi kalıyorlar. Ancak yine de sözde 'sosyalist' Rocard'ın 2001 Kasım ayında olduğu gibi, televizyona çıkıp da bakanlara ve bakanlık kadrolarına verilen ve miktarı açıklanmayan gizli fonların kullanım reformunu açıkladığında, her ay yeni bir takım elbise alabilmek için başbakan olarak aldığı maaşın yanı sıra bu 50 bin franklık (7,622 €) ek gelire nasıl ihtiyacı olduğunu açıkladığında, ya da RPR partisinin eski bakanı Bernard Debré bu parayı 'gündelik ihtiyaçlar için' kullandığını açıkladığını duyduğunda insanın midesinin bulanmaması mümkün değil.

Aylık *Alternative économique* dergisi 2001 Eylül sayısında, 'eski sosyal demokrat projesi' olduğunu iddia eden bir makalesinde, "Fransa'da 1914'ten bu yana azaltılmış olan eşitsizlikler yeniden derinleşiyor," diye yazıyor ve şöyle soruyordu: "Neden pastadan yoksulların payına düşen dilim giderek azalıyor?" Oysa bu sorunun cevabı basittir: Yirmi yıldan fazla zamandır patronlar ve hükümetler, işçi hareketinin gerileyişinden yararlanarak emekçile-

rin hayat düzeyine karşı bitmek bilmeyen bir saldırıya geçmiş durumdalar.

Sınıf mücadelesini ne Marx, ne de Engels icat etti. Onlardan çok önce de vardı bu çatışma. Bu mücadeleyi yürütme-ye başlayan da, bugün hâlâ sürekli biçimde devam ettiren de hep burjuvazidir. Her işten çıkarma, patronların yararına ve çalışanların zararına alınan her türlü hükümet kararı, hep burjuvazinin proleter sınıfa karşı yürüttüğü mücadelenin bir parçasıdır. Kapitalizm budur.

KRİZ TOPLUMU

2001 yılının toplumsal gündemine çeşitli şirketlerin kısmi ya da toptan kapatılması damgasını vurdu. En ünlü birkaç örneği ele alsak bile, liste Lu-Danone'dan Moulinex'e, Marks and Spencer'dan AOM'e, Alstom'dan Bata'ya dek uzuyor. Televizyon haberlerinde umutsuzluk içindeki işçi erkeklerin, gözyaşlarına boğulmuş işçi kadınların görüntüleri birbirini izledi. Bu insanlar en az kırk, kırk beş yaşlarında, ömürlerinin onca yılını bir patrona vakfettikten sonra, birdenbire kendilerini önlerinde hiçbir mesleki geleceği olmayan, belki yıllarca işsiz kalacakları ve zorlukla satın aldıkları daire ya da küçük evlerini satmak zorunda kalabilecekleri bir durumda buldular. Oysa daha birkaç ay öncesinde Jospin hükümeti, 2000 yılında işsizlik oranı yavaş bir gerileme göstermiş olduğundan bilançosunu övgüyle anlatıyordu. Nisan ayında Jospin, bu oranların 1992 yılından beri ilk kez 2.5 milyon barajının altında kalmış olmasıyla böbürleniyordu. Bu tamamen göreceli bir başarıydı, çünkü yirmi beş yıl önce, 1974 yılında resmi istatistiklere göre Fransa'da yalnızca 700 bin işsiz bulunmaktay-

dı ve üstelik bu, o dönemde büyük bir rakam sayılıyordu. Yani, 2000 yılındaki kaydedilen düşüş, zafer çığlıklarıyla selamlanmayı hak etmiyordu. Ancak 2001 ilkbaharından itibaren bu rakamlar yeniden yükselişe geçti ve hangi zirveye ulaşabileceklerini bugün, sözde ekonomi uzmanları da dahil kimse tahmin edemiyor.

Fransa'da, çalışan insanların bile hayatta kalmakta zorlandıkları Üçüncü Dünya ülkelerinde yaşanan açlık isyanları hiç görülmedi. Ancak çeyrek yüzyıldır sanayileşmiş ülkelerin çoğunda ısrarla varlığını sürdüren yüksek işsizlik oranı, ekonominin kapitalist yönetiminin sakıncalarını ortaya koymaya yetiyor.

Kapitalistler, kendi sistemlerinin yarattığı ekonomik durumun altı ay ya da bir yıl sonra nasıl olacağını kestirmekten acizler. Pazarlama tekniklerine hâkim olmakla övünüyorlar. Yine de piyasanın kısa vadede bile nasıl bir evrim geçireceğini öngöremiyorlar. Hepsi aynı hesapları yapıyor. Bunun bir örneğini 2001 yılında cep telefonlarının yükselişinde yaşadık. Bu piyasa gelişmeye başlayınca bütün büyük elektronik şirketleri bu alana akın ettiler. Milyarlarca reklam harcaması yaparak herkesi cep telefonu sahibi olmanın gerekliliğine, sokakta elinde bir cep telefonuyla hava atamamanın nasıl bir düş kırıklığı yaratacağına ikna etmeye çalıştılar. Piyasa müthiş bir patlama yaparak, cep telefonu üreticileriyle telekomünikasyon şirketlerinin iştahını on kat daha kabarttı. Ardından da, piyasa doygunluğa ulaşmış, gücü cep telefonu almaya yetecek herkes birer cep telefonu alınca durgunluk başladı ve binlerce çalışan işten çıkarıldı.

Bu, Marx'ın daha bir buçuk yüzyıl önceden açıkladığı, kapitalizmin kendisi kadar eski bir olgudur. Tek farkı, Marx'ın örneklerini kendi zamanının teknolojisine göre

vermiş olmasıdır. Ancak onun dokumacılık ya da buharlı makinelerin üretilmesi hakkında söyledikleri, bugün günümüzün modern sanayilerinin hepsi için hâlâ geçerlidir. Onun fikirlerini 'modası geçmiş' bulanlar bu durumdan hoşlanmazlar, çünkü söz konusu fikirler kendilerinin yararlanmakta oldukları sisteme karşı çıkmaktadır.

1960'lı yılların ortalarında başlayan ve burjuva iktisatçılarının 'otuz zafer yılı' diye adlandırdıkları aşağı yukarı yirmi yıllık görece tam istihdam döneminde kapitalizmin olgunluk çağına ulaştığını, piyasaların artık daha iyi biliniyor olması ve devletin düzenleyici müdahaleleri sayesinde Marx'ın sözünü ettiği dönemsel krizler lanetinin sona erdiğini ve 1929'dakine benzer bir krizin bir daha asla yaşanmayacağını açıklayan akademisyenler, bu yöndeki bir sürü öğretiyle ortaya çıktılar.

Gerçi bu son noktada haklıydılar, çünkü hiçbir tarihsel olay asla aynı şekilde iki kez yaşanmaz. Her ne kadar 1929 krizi ani ve derin oluşu, ayrıca on yıl sonra patlak verecek İkinci Dünya Savaşı'na yol açmış olmasıyla hâlâ ününü koruyorsa da, bu, kapitalizmin yaşadığı ilk kriz değildi; 1847-1849, 1857, 1866, 1873, 1882, 1890-1893, 1907, 1913 yılları da üretimin sürekli olarak artması ve her seferinde piyasanın sınırlı niteliğine çarpması sonucunda kapitalist ülkelerin ekonomileri için kara yıllar olmuştur. Bu krizlerin hepsi üretim aygıtının vahşi biçimde el değiştirmesine vesile olmuş, rekabet gücü az olan şirketler, büyük şirketler yüzünden ya kapanmış, ya da bunlara dahil olmak zorunda kalmış ve bu da işsizliğin artıp ücretlerin düşmesi sonuçlarını doğurmuştur.

Kapitalist sistemin dayattığı en büyük çilelerden biri, piyasanın kör yasalarına boyun eğme zorunluluğu ve bu

yasalardan doğan değişikliklerin insani yansımalarını hiçbir zaman dikkate almama gereğidir (bunun bir getirisi yoktur çünkü!). Yeni koşullara uyum sağlama niteliğine sahip olmayan bir ekonomi elbette düşünülemez. Her yeni teknik kendinden öncekileri yok eder. Zaman içinde yeni meslekler doğarken, kimi meslekler de ölür. Kimi zaman ekonominin bütün bir kolunun ortadan kaybolduğu olur. Bütün bunlar, eğer insanoğlunun sıkıntılarını azaltmaya yönelik olsa insanlık için çok iyi şeyler olabilecekken, konuyla ilgisi olan çalışanların zararına işliyor, işçiler ve diğer çalışanlar sokağa atılıyor, küçük çiftçiler topraklarından sürülüyor. Bunun bir sebebi, sistemin tamamen kâr yarışının üstüne kurulmuş olması, diğer bir sebebiyse ekonominin hiçbir şekilde planlanmamasının, ekonomideki değişimleri insan faktörünü hesaba katacak biçimde yönetmeyi imkânsız kılmasıdır.

Bu yüzden de kapitalist sistem büyük çoğunluğun, yalnız emekçi kesimin de değil, orta sınıfların, serbest mesleklerin, küçük patronların geleceğinin ekonomik bir belirsizliğe bağlı olduğu bir toplum yaratmaktadır. Çünkü bu sistemde toplumsal değişimler, insanlara verilecek zararı önlemek için gereken tedbirlerin alınmasına çalışılmaksızın yalnızca piyasanın dayattığı baskılarla yönetilmektedir. Denizin kaynakları sonsuz olmadığına göre, belli balık türlerinin avlanması izne bağlı kotalarla mümkün kılınıyorsa, bunun bedelini neden yalnızca balıkçılar ödesin? Eğer bilişim teknolojisinin gelişmesi daktilo makinelerinin üretimini gereksiz hale getirmişse, bu makineleri üreten, satan ya da tamir eden kişilerin bu duruma uyum sağlamasını kolaylaştıracak önlemler almak neden mümkün olmasın?

Elbette ki bir toplumsal değişimin kurbanları burjuvaziye ne kadar yakınsa, bunların günümüz toplumunun koşulları içinde değişikliğe uyum sağlamak için yardım ve ödenek alma şansları da o kadar yüksek oluyor. Ama gerekli teknolojik değişikliklerin nasıl yapılacağını programlamak daha kolay olmaz mıydı?

İstihdam azaltılmasının ya da şirketlerin kapatılmasının zorunlu hale gelmesinin sebebinin diğer sanayileşmiş ülkelerle ve hatta bazı Üçüncü Dünya ülkeleriyle rekabet olduğu söyleniyor. Peki ama bu rekabet, hatta sadece piyasa ekonomisinin, kapitalist sistemin bu doğal sonucu, ekonominin akılcı biçimde yönetilmesini neden engelliyor?

1974-1975'te dünya ekonomisi müthiş bir durgunluğa girdikten sonra artık hiçbir iktisatçı, krizlerin bir daha yaşanmayacağını söylemeye cesaret edemiyor. O zamandan beri kapitalist dünya, üretimin arttığı ve gerilediğı dönemler geçirdi. Çoğu zaman bu dönemler bir ülkeden diğerine geçti, uzun vadede zayıf bir ortalama gelişmeye yol açıp, kapitalist ekonomiyi durgunluğa sürükledi.

Bu krizler şirketlerin kapatılmasına yol açtığında kaybedenler hissedarlar değil, adları işten çıkarılma listelerini dolduran çalışanlar oldu.

Ancak yine de resmi demeçlerde hükümetin ilgisinin merkezinde çalışanlar değil, hissedarlar bulundu. İkiyüzlü bir söylemle 'küçük hissedarlar' dendi, zaten büyük olanlardan hiç bahsedilmedi. Ekonominin sağlığı için çok önemli olan 'yatırımcılar'ın teşvik edilmeleri gerektiğı söylendi. Ancak borsada gerçekleştirilen işlemlerin çoğu, yeni üretim araçları yaratmaya yönelik yatırımlarla ilgili değildi. Bir kapitalist fazla kârlı olmadığını düşündüğü hisselerini satıp, yerine daha çok kazanç getirecek olanları satın aldığında ya-

tırım yapmış olmuyor. Parası üretim aracına dönüşmüyor. Tam tersine, çoğu zaman bu durum ekonomik tekelleşmeye, dolayısıyla da üretim aygıtının bir parçasının ortadan kalkmasına katkıda bulunuyor. Hissedar, ortak çıkar adına hareket etmiyor. Hareketinin muhtemel sonuçlarını umursamayacak kadar gözü dönmüşçesine (üstelik doğru olup olmadığı da tartışmalı olan) bencil bir hesap yapmış oluyor.

Bazı insanların uyurken para kazanmalarını haklı çıkarabilmek için kapitalizmin savunucuları hissedarların üstlendikleri mali risklerden söz ediyorlar. Ancak büyük hissedarlar için -kararlar alınırken yalnızca bunlar göz önünde bulundurulur (küçük birikimlerini hisse senetlerine yatıran ve böylece de şaşmaz biçimde bankaları besleyen küçük tasarruf sahiplerini kastetmiyorum elbette)- üstlenilen fazla büyük bir risk de yoktur. Burjuvazinin avukatları 'anonim şirketler'i yaratarak kapitalistlerin kişisel servetlerini tehlikeye atmadan, herhangi bir şirketin hisseleri olarak sermayelerinin yalnızca bir bölümünü ortaya koymalarını sağladılar. Şirketin işleri iyi gittiği takdirde elde edecekleri kâr payları tamamen şirketin muhasebesinden çıkacak ve böylece onların kişisel servetlerini artıracak. İşler kötü gittiği takdirdeyse kimse onları bu servetlerinden harcama yapmaya zorlayamayacak. Tam tersine, yasalar onları korumayı amaçlamaktadır.

Bir şirket iflasını açıkladığında, bu, başlıca hissedarlarının parasız kaldığı anlamına gelmez. Bu insanlar, çoğu zaman, yıllar boyunca başlangıçta yaptıkları harcamadan kat kat fazla kâr biriktirmiş olurlar. Yalnızca daha kazançlı başka yatırımlar bulmakta güçlük çekmeye başlamışlardır.

Hayır, gerçekte riski üstlenenler çalışanlardır. Çünkü işlerini kaybettiklerinde diğerlerinden çok daha fazla şey

kaybetmiş olurlar. Yaşı kaç olursa olsun bir sermayedar, hiçbir zaman sermayesini yatıracak yer bulmakta güçlük çekmeyecektir. Oysa elli, hatta kırk beş yaşlarında bir işçinin yeni bir iş bulma imkânı yok denecek kadar azdır. Büyük ihtimalle emeklilik yaşına dek işsiz kalacak, kira bile ödeyemeyecek duruma geldiğindeyse sonu sokaklara düşmek ve tam bir sefalet olacaktır.

Kuşkusuz, Moulinex'in 2001 yılında iflasını açıklamasına yol açan ekonomik sıkıntılar gerçektir. 1931 yılında bu şirketin kurucusu Jean Mantelet'in patates sıkacağına icat etmesinden bu yana bu kişinin ailesi, Moulinex'in zaman içindeki hissedarları kaç kez kâra boğulmuştur? Bu süre içinde biriktirilmiş olan servet onların geleceğe huzurla bakabilmeleri için yeterlidir. Oysa bu servetin edilmesinin temelinde emekleri bulunan bütün o kadın ve erkek işçilerin gözleri bundan sonra gözyaşından başka bir şey göremeyecektir.

Üstelik işçi çıkarılmasına yalnızca zor durumdaki şirketlerde rastlamıyoruz. İstihdamı azaltmak, aynı iş miktarını daha az kol ve beyin gücü kullanarak üretmek, daha fazla satmadan kazancı artırmanın en eski yollarından biridir. Patronlar bu yönetime ekonomik büyümenin yavaşladığı son yirmi beş yıl içinde gitgide daha sık başvurur oldular. Kâr etmekte olan bir şirketin işten çıkarma planları yaptığını görmek her ne kadar rezil bir şey olsa da, bu düzenli olarak kendini yinelemekte olan bir senaryodur. Günümüzdeki yasal düzenlemelerin de mülkiyet hakkını korumak adına, çok küçük işten çıkarma tazminatlarıyla bu tür uygulamaları desteklemesi bu senaryonun yinelenişini daha da düzenli kılmaktadır. Kırk beş ya da daha ileri yaşlarda, ileride kendi yetkinliğine ve eski maaşına denk gelecek bir iş

bulabilme umudu bulunmayan işsizlere ödenecek tazminatların yasal alt sınırını iki katına çıkaran ‘sosyal modernleşme yasası’nın kabul edilmesi bile bu durumu düzeltebilecek nitelikte değildir. Bu durumdaki işsizlerin hali, hiçbir şey üretmedikleri halde yıllarca kâr biriktirmiş olan hissedarlarla karşılaştırılmaz bile.

Emekleriyle bu servetleri oluşturan işçilerin durumlarının ne olacağı, karar alanların göz önünde bulundurdıkları etkenler arasında yer almaz. İş söz konusu olunca bu kişilerin duyguları ya da ruhları yoktur, sadece portföylerini düşünürler. Şu son yıllarda bir şirketin borsadaki hisseleri, burada (patronlarla burjuvazinin siyasal kadrolarının ikiyüzlülükle adına ‘sosyal planlar’ dedikleri) istihdam azaltmalarından sonra yükseldiğine kaç kez tanık olduk? O kadar ki, çalışan sayısının azaltılması ve işçi çıkarma planlarının açıklanması, hisselerin borsadaki değerlerini yükseltmenin klasik bir yolu haline geldi. 1999 Eylül ayında Michelin’in yeni genel müdürü, aynı anda hem elde ettikleri rekor kârı, hem de geleceğe yönelik istihdam azaltılması planını açıklayarak büyük bir skandal yarattığında, bunun altında yatan şey beceriksizlik değil, grubun hisselerini yükseltmeyi amaçlayan bir etki yaratma arayışydı.

Bütün bir ekonominin yalnızca bireysel kâr yarışıyla yönlendirildiği ve utanma duygusunun hiç rol oynamadığı bir toplumda yaşıyoruz. New York’taki Dünya Ticaret Merkezi’nin terörist saldırılarla yıkıldığı günün ertesinde bunun bir örneğini yaşadık. Bush’un ‘ekonomik yurtseverlik’ çağrısı, silah ve petrol şirketlerinin hisselerinin tırmanmasına, havayolu şirketi hisselerininse düşüşe geçişine engel olamadı, üstelik henüz bu şirketler ciddi sıkıntılar yaşamaya başlamamışlardı bile. Adına Amerika Birleşik Devletleri

denen bu serbest piyasa cennetinde, ekonomideki yavaşlaşmanın 11 Eylül 2001'den çok daha önce gözlemlendiği ve bu olayların büyük şirketlerin devlet yardımı istemek için birbirleriyle yarışmaya başlaması için sadece bir bahane olduğu bir gerçektir. Öte yandan, Manhattan'ı vuran saldırıların uzun süre daha işten çıkarma planları veya devletten mali yardım istekleri için sebep olarak gösterilmeye devam edeceğine inanabiliriz.

Oysa işsizlik kader değildir. Şirketler kendi kendilerini kapatamaz, ya da çalışanlarını işten çıkaramazlar. Çalışanların azaltılmasının ne gibi ek kazanç sağlayacağını hesaplayan adamlar vardır. Kararları alan, işten çıkarma belgelerini imzalayan adamlar vardır. İşsizlik, kasırga ya da depresyon gibi bir doğa olayı değildir. Kapitalist sistemin kendi içinde taşıdığı bir olgudur. Son çeyrek yüzyıl içinde bu konuda değişen tek şey, toplu işsizliklerin ekonominin iki gelişme dönemi arasında görülen dönemsel halinden çıkıp, kronik bir felakete dönüşmüş olmasıdır. Bu da kapitalist sistemin köhnemiş olduğunu gösteren bir başka belirtidir.

İşsizliğin ekonomik ve siyasal hayatın sürekli parçası haline gelmeye başladığı 1970'li yılların ortasından bu yana gelip geçen bütün hükümetler -ister Chirac, Barre, Balladur ve Juppé'nin sağcı hükümetleri, ister Mauroy, Fabius, Rocard, Cresson, Bérégovoy ve Jospin'in solcu olma iddiasındaki hükümetleri olsun- aynı politikayı izlediler: Büyük şirketlere sosyal vergilerden muafiyet, şirket vergilerinden indirim, doğrudan ödenek biçimlerinde yardımlar dağıtmak ve halka da şirketlerin istihdam yaratabilmeleri için mali durumlarının düzeltilmesinin şart olduğunu anlatmak.

Bu çare her seferinde başarısız oldu. Şirketler yardımlarla ceplerini doldurdular, ancak istihdam da yaratmadılar.

Bunu herkes biliyordu. Herkes söylüyordu da. Ancak yine de bu politikanın uygulanmasına son verilmedi. Bakanlar ve hükümet başkanları yenilik yapıyormuş gibi görünmek için yalnızca şirketlere verilen bu hediyelerin verilme biçimlerini değiştirdiler, o kadar.

Hiçbir işe yaramadığı her gün yeniden ortaya çıkan böyle bir politikayı ısrarla uygulayıp savunmak ilk bakışta çılgınca görünebilir. Ama bu yalnızca görünüşte böyledir. Eğer hükümetlerin amaçları gerçekten işsizlikle mücadele etmek olsaydı o zaman çılgınca olurdu. Oysa aslında işsizlik hem sağ, hem de iktidardaki sol için bir seçim malzemesinden başka bir şey değil. Hem sağ hem de sol, büyük burjuvazinin hizmetinde ve her ikisinin de en temel kaygısı, ekonomik durum her ne olursa olsun burjuvazinin mümkün olan en fazla kârı biriktirmesine yardımcı olmak. Burjuvalar için işsizlik hiç de felaket sayılmaz, çünkü onun sayesinde çalışanlarına işleri hakkında şantajla girişerek, istediklerini yaptıрма fırsatı buluyorlar. Nüfusun daha büyük kısmı konuyu farklı bir açıdan görüyor elbette, ancak onlara karşı da burjuvazinin politikacıları işsizlikle mücadele ediyormuş izlenimi vererek durumu kurtarmaya çalışıyorlar. Bu yüzden de büyük şirketlere yardım fonları dağıtmak, bir yandan patronların çıkarlarını korurken, öbür yandan da istihdam yaratılmasına yardımcı oluyormuş izlenimi verdiği için, burjuvazinin çıkarlarını meslek edinmiş kişilere son derecede mantıklı gelen bir politika.

İşsizlik, büyük üretim araçlarının özel mülkiyete ait olmasının bir sonucudur. Günümüz toplumunda sermayeye sahip olanların kendi şirketleri üzerinde, hatta büyük şirketler söz konusu olduğunda bazen bütün bir kent ya da bölge üzerinde ölüm kalım kararı verme hakkına sahip ol-

malarından doğmaktadır. Yasa işçilere, ihtiyaç duydukları korunmayı sağlamanın çok uzağında kalan tazminatlar almaktan başka hiçbir hak tanımamaktadır. Üstelik kimi zaman işçiler, yasanın öngördüğünden biraz daha yüksek tutarda bir tazminat koparabilmeyi başardıklarında da (Moulinex örneğinde olduğu gibi) ekonomi yorumcularının ciddi ciddi 'süper ikramiyeler'den bahsettiklerini duyuyoruz. Kapitalist sistem ortadan kalkmadıkça işsizlik de tamamen yok olmayacaktır. Her ne kadar şu an kimse ne zaman olacağını kestiremese de ben bunun bir gün gerçekleşeceğine inanıyorum. O günü beklerken, işçi sınıfının banker ve sanayiciler karşısında yeni haklara sahip olması, yüzlerce, hatta binlerce işçinin geleceğini ilgilendiren patron kararlarına karşı koyabilmek için yasal haklar kazanabilmesi gibi konular, katıldığım bütün seçimlerde programımın merkezini oluşturdu.

Çünkü başka türlü bir politika izlenmesi mümkündür. Üretim araçlarının özel mülkiyetinin hizmetinde olmayan bir devlet, toplu işçi çıkarmayı planlayan şirketlere, özellikle de kâr ettiklerini açıklayanlara yaptırım uygulayabilir, onları cezalandırabilir.

Bu mümkün değil midir? Bu durum kutsal ve yüce özel mülkiyete halel mi getirir? Kapitalistlerin kendi servetleri için iyi görünen her şeyi yapma özgürlüklerine bir saldırı mı olur? Onların çıkarları zarar mı görür? Ne olmuş yani! Gerekli gördüğünde devlet baskıcı birtakım acil durum önlemleri alabiliyor. Şimdiye kadar bunun örneği çok görüldü, ama büyük patronlara ya da en zenginlere karşı değil.

Birinci Dünya Savaşı sırasında devlet, çiftlik atlarına el koyarak kendi kullanımına aldı ve bu tasarrufun o hayvanların çiftlik işlerinde kullanılmasının üzerinde yaratacağı et-

kileri hiç umursamadı. İkinci Dünya Savaşı sırasında binlerce otomobile, mülkiyet hakkı hiç düşünülmezsizin el kondu. Cezayir Savaşı sırasında askerlik görevini tamamlamış yüz binlerce erkek, bu durumun meslek ve aile hayatlarında yaratacağı etkiler sorulmaksızın kışlaya çağrıldı. Buna rağmen, büyük hissedarların kârlarının bir kısmına çalışanlarının iş güvencesini sağlamak adına el konması çok mu imkânsız bir şey? Bu durum sadece şunu gösteriyor ki, o devrin yöneticileri için Fransız burjuvazisinin Cezayir'deki çıkarlarının korunması, bugünkü ardılları için işsizlikle mücadelenin olduğundan daha önemliymiş. Her ne kadar geçen zaman yüzünden ikisi aynı kişi olmasa da, sözde solcu Mitterrand, hem “Cezayir Fransa’dır” diyen hem de Elysée Sarayı’nda işsizlik oranının en yüksek olduğu dönemde başkanlık yapan kişidir.

İşsizliğin yol açtığı felaketlerle etkili biçimde mücadele etmenin tek yolu, büyük hissedarları ekonomik sistemlerinin doğurduğu ağırlığın yükünü çalışanlara taşıtmak yerine, yıllar içinde biriktirdikleri sermayenin bir bölümünü kullanmaya zorlamaktır.

Karşı koydukları takdirdeyse fabrikalarına el koyarak, onları çalışanların yararına, yani ortak çıkar için işletmek de pekâlâ mümkündür. Çünkü çoğu zaman bir fabrikanın artık kârlı olmadığı söylendiğinde, bu yorum yalnızca kendi deyişleriyle ‘yatırım üzerinden kazanç’ bekleyen hissedarların bakış açısını yansıtmaktadır. Bu durumun bir örneğini 2001 ilkbaharında Lu-Danone vakasında gördük. Şirket 1999 yılında toplam 4,5 milyar frank (yaklaşık 685 milyon €), 2000 yılındaysa 5 milyar frank (yaklaşık 762 milyon €) kâr etmiş, ancak bisküvi sektörünün yalnızca yüzde 8,7’lik bir kârla şirketin diğer sektörlerinden daha az

kazanç getirmiş olduğu için kârlı olmadığını duyurmuştur. Kârlılık sorunu, sermaye sahipleriyle nüfusun geri kalanının gözünde aynı anlamı taşımıyor.

Aslında gerekli tüketim malları üreten bir şirketin kâr edip etmemesi çok da önemli değildir. Amortismanını çıkardıktan sonra maliyet fiyatına satış yaptığı takdirde asalakları beslemeden hem çalışanlarının maaşlarını çıkarıp hem de kamuya hizmet etmiş olabilir.

Burjuvaları kendi servetlerinden sorumlu kılacak bir yasa metninin, hiç kimse onu uygulamaya koymak için mücadele etmezse ne işe yarayacağıyla ilgili hayal kuruyor değilim. Ancak böyle bir metin işçilere bu sorunu kamuya açık bir halde gündeme getirmek için yasal imkân sağlayacaktır.

İflasın eşiğinde olduğu söylenen şirketlere gelince, bunlarda da işin iç yüzünde nelerin döndüğünü araştırmak gerekir. 1996 yılında dönemin RPR'li başbakanı Alain Juppé'nin Koreli Daewoo Thomson Multimedia tröstünü, şirketin artık hiçbir değerinin kalmadığını göstermek için 1 franklık sembolik bir fiyat karşılığında satmayı önerdiğini hatırlayabiliriz. Dört yıl sonra Thomson Multimedia borsada 115 milyar franklık (yaklaşık 17,5 milyar €) bir değer taşıyor ve 1999 yılı için 1,5 milyarlık (yaklaşık 228 milyon €) net kâr açıklıyordu. Bunun gibi örnekleri gördükçe insan bizi yöneten adamların verdikleri rakamlara nasıl güvenebilir ki?

İşsizliğe ve ondan doğan sonuçlara karşı mücadele edebilmeleri için işçilerin şirket piyasasının gerçeklerini tanımaları, hissedarların kârlarını, patronlarla politikacılar arasındaki bağları bilmeleri gerekir. İşte bundan dolayı ben de, konuşmalarımın temeline toplumsal hayatın şeffaf olması gerekliliğini koyuyorum.

Bu şeffaflık, büyük şirketlerin muhasebelerinin, başlıca hissedarlarının ve bunların yakınlarının banka hesaplarının kamuya açılması anlamına geliyor. Bir ülkenin ekonomik ve toplumsal hayatında önemli bir etkiye sahip olan şirketlerin, hesaplarını bütün nüfusla paylaşmaları gerekir.

PATRONLAR DAHA AZ DEVLET, DAHA ÇOK ÖDENEK İSTER

Bütün kapitalist ülkelerde büyük patronların basın sözcüleri 'liberalizm' adına ekonomik hayatta her türlü devlet müdahalesinin kötülenmesi konusunda uzmanlaşırlar.

Fransa da bu kurala istisna değildir. Patronların başlıca sloganı olan 'daha az devlet!', maaşlar, çalışma saatleri ve işçi çıkarma gibi konularda hiçbir yükümlülük almak istemeyen sağcı politikacılar tarafından da paylaşılır. Bunu savunurken de elbette kendi bencilliklerini değil, kamu yararını öne sürerler. Onlara göre ücretler daha düşük olsa, şirketler daha çok istihdam yaratacaktır ve bu yüzden asgari ücret diye bir şey dayatılmamalıdır. Yöneticilerin çalışma saatlerini istedikleri gibi belirlemesine izin verilse şirketlerin rekabet gücü yükselecektir. Eğer şirketler rahatça işçi çıkarabilseler daha kolay işçi alabileceklerdir.

Oysa devlet de yine bunların hizmetindedir. Temel amacı, burjuvazinin genel çıkarlarını korumaktır; bunun için de kimi zaman aldığı önlemler, kendi kişisel çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen ve cüzdanlarından ötesini göremeyen mülk sahiplerinin çıkarlarını korumaya yönelik olmaktadır.

Fransa'da bir iş gününün süresini belirleyen ilk yasanın yürürlüğe girmesi Louis-Philippe hükümdarlığı sırasında,

sanayi devriminin ilk yıllarında olmuştur. Oysa Louis-Philippe hiç de sosyalist falan değildi. Öte yandan bu ilk yasa yalnızca çocukları ilgilendiriyor, sekiz ile on iki yaş arasında olanların günde sekiz saatten, on ikiyle on altı yaş arasında olanlarınsa on iki saatten fazla çalıştırılmamasını öngörüyordu. Bunun için de Doktor Villermé'nin bir önceki yıl *İşçilerin Fiziksel ve Ahlâki Tablosu* adlı kitabı yazarak, dönemin patronlarının vahşiliğinin işçi sınıfının hayatını, dolayısıyla kendilerinin gelir kaynağını tehlikeye atmakta olduklarını kanıtlaması gerekmişti.

Sorun günümüzde o derecede dramatik boyutlarda değil. Ancak tıpkı 19. yüzyılda olduğu gibi bugün de devlet müdahaleleri işgücünün sömürülmesinin engellenmesini değil, örgütlenmesini amaçlıyor. Sermaye sahiplerinin kâra doymayan açgözlülüğü onları binlerce işçiye sokağa atmaya, bütün bir bölgeyi meteliksiz bırakmaya, işçiler arasında öfke patlamaları yaratmaya nasıl yol açıyorsa, kamu iktidarları da kimi zaman riskleri sınırlamak zorunda kalıyorlar, ama çoğu zaman bunu yaparken maliyetini patronlara yüklemeksizin zararları devlete ödeterek yapıyorlar. Toulouse'daki AZF fabrikasının patlamasında da bunun örneğini gördük.

Yine de bütün bunlar, son yirmi beş yıl içinde gelip giden iktidarları, işsizliğin artışı ve iktidardaki solun uyguladığı politikaların yarattığı moral çöküntüsünün patronlarla işçi sınıfı arasındaki ilişki tarzını işçilerin aleyhine değiştirmiş olmasından yararlanarak işçilere görelî bir koruma sağlayan metinlerin üstlerinden geçmekten alıkoymadı. Birbiri ardına iktidara gelen hem sağ, hem de sol hükümetler, işverenlerin uzun zamandır istedikleri işgücü 'esnekliği'ni aşamalı olarak sağladılar. Çalışma hayatına yönelik yasal

düzenlemelerin patronların yararına değiştirilmesi de 'daha az devlet!' diyen teorisyenleri tatmin etmeye yetmedi, onlar yine bildikleri havayı tutturmaya devam ediyorlar.

Devletin ekonomik hayata müdahale etmesine ilkesel olarak karşı çıkmaları tek yönlü çalışıyor. Çünkü aynı kişiler, grev hakkının sınırlandırılması, aslında özelleştirilmesini savundukları kamu hizmetlerinde bir 'asgari hizmet' konması gibi konularda devletin ekonomik hayata müdahale etmesini istiyorlar. Hele konu devletten mali yardım istemeye gelince, liberalizme olan gönülden bağlılıklarını tamamen unutuveriyorlar.

Deli dana krizi ve şap hastalığı kendilerini vurunca yetiştiricilerden -yalnızca her şeylerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalan küçük yetiştiriciler de değil-, parçalayıcılardan ve pazarlayıcılardan oluşturan sığır eti üreticileri devletten kendi şirketlerine ödenek ayırmasını istediler.

2001 Kasım ayında, özel kliniklerin sahipleri ve doktorları, hemşirelerine daha iyi maaş verebilmek gibi sahtekârca bir bahaneyle devletten mali yardım almak için grev yaptılar, ancak ücret ya da kâr payı olarak bu kliniklerden ne kadar kazandıklarını ve personellerinin maaşlarını neden bu miktardan artırmadıklarını açıklama gereği duymadılar. Kuşkusuz bazı klinikler diğerlerinden daha çok kâr ediyor. Bazıları yalnızca birkaç yataktan oluşuyor. Bazılarıysa hisseleri borsada yüksek değere sahip olan işletmeler. Marsilya'da 1988-1990 yıllarında gündemi renklendiren ve bir klinik sahibiyle belediye için çalışan bir tıp danışmanının ölümüne yol açan 'klinik savaşları' da işte böyle çok iyi iş yapan ve paylaşılamayan bir klinikle ilgiliydi. Çalışma ve Dayanışma Bakanı Elisabeth Guigou klinik sahiplerinin yakarışlarına duyarsız kalmadı ve hemen onlara birkaç fon

aktarttı. Bu tutarın tamamının, ya da bir kısmının gerçekten hastane personelinin maaşlarının artırılmasında kullanılıp kullanılmayacağını denetleme gereği bile duymadan.

Bu, verilebilecek örneklerden yalnızca biri, çünkü devlet büyük şirketlere yaptığı harcamaları bol keseden dağıtıyor. En başta doğrudan ödenekler var, her ne kadar Avrupa Birliği düzenlemeleri 'serbest rekabet' ilkesine zarar verecek her şeye temelden karşı çıksa da, bu düzenlemelerden kaçınmanın bin çeşit yolu var. Örneğin, 1994'te Balladur, sonra da 1995'te Juppé yeni taşıtların alımı için 5 bin frank (762,25 €) ve 7 bin franklık (1067,14 €) prim dağıttığında, bu, otomobil üreticilerine verilen kılık değiştirmiş doğrudan ödenek değildiyse neydi? Bu üreticiler taşıtlarının satış fiyatını düşürmek için kendi kârlarından pay ayıramazlar mıydı?

Sonra bir de (kamu şirketlerinin yaptığı) doğrudan ya da dolaylı siparişler, vergi indirimleri ve sosyal vergilerden muafiyetler var. Eğer devlet uçaklarını firmanın yabancı şirketlere sattığı fiyatların çok üstünde rakamlara satın almasaydı, eğer devlet sivil piyasanın iki katı kadar kârlı hale getirilmiş araştırmalarının maliyetini karşılamasaydı, eğer cumhurbaşkanı ve başbakan düzenli olarak Dassault Havacılık'ın hizmetindeki birer ticari mümessile dönüşmeselerdi Dassault ailesinin serveti bugün ne durumda olurdu? Eğer bir kamu kuruluşu olan SNCF demiryolu malzemesi konusunda en iyi müşterisi olmasaydı, eğer yine bir kamu kuruluşu olan EDF alternatörler konusunda aynı işi görmeseydi, bugün Alstom'un kârı ne kadar olurdu? Üstelik bu durum, kazancı da giderek artmakta olan Alstom'un bir 'sosyal plan'dan bir diğerine, yani bir toplu işten çıkarımadan bir diğerine koşmasına engel olmuyor.

Dahası, uzun zamandan beri kârlılığı kesin olmayan, ya da kârı kısa vadede elde edilemeyecek projeler söz konusu olduğunda devlet başlıca yatırımcı haline geliyor, özelleştirmelerse daha sonra devreye girerek kârlı hale gelen işletmelerin anahtarlarını özel sermayenin eline teslim ediyorlar. Fransa'da televizyonun durumu bu konuya çok iyi bir örnek oluşturuyor. İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde hiçbir özel sermaye sahibi, neredeyse hiç televizyon izleyicisinin bulunmadığı bir dönemde alıcı-verici ağlarını kurmak için gereken yatırımları yapmaya yanaşmıyordu. Hiçbir reklamveren de böylesine mahrem bir iletişim aracına reklam vermek için yanıp tutuşmuyordu. Böylece, televizyon yayını başlatmak devlete düştü, o da televizyon alıcısı üreten Fransız üreticileri korumak için bazı özgün normlar koydu. Ancak önce 441 hatlık, daha sonra da 819 hatlık bu normlar fazla uzun ömürlü olmadı ve nihayet bütün diğer Avrupa ülkeleri gibi 625 hatlık standart benimsendi. Ardından, televizyon seyircilerinin sayısı artmaya başlayınca reklamlar önce sessizce, daha sonraysa yoğun dozlar halinde ekranlara girmeye başladı. En sonunda da Mitterrand döneminde televizyon üzerindeki devlet tekeli kaldırılarak önce yeni kanallar (5. ve 6. kanallar) kuruldu, sonra da TF1 özelleştirildi.

Böylece, en çok seyirciye sahip olduğuna hiçbir kuşku bulunmayan kanal özel sektöre bırakıldı. Ama tamamen değil: Reklamverenlerin fazla ilgi gösteremedikleri pazar sabahı dini ayin yayınları, hâlâ kamuya ait olan ikinci kanala aktarıldı.

Telefon piyasası özel sektöre açıldı. Ancak altyapının çok önemli bölümü PTT tarafından, yani kamu sermayesiyle çoktan yapılmıştı bile. Devlet aynı şekilde elektrik dağıtımı-

nı da, daha önce EDF tarafından döşenmiş elektrik hatlarını kullanacak şirketlere sattı. Görünen o ki, demiryolu ulaşımında da, SNCF ile 'Fransa Demir Ağı'nın birbirinden ayrılması ve bölgeselleştirme suretiyle aynı aşamalı özelleştirme politikası uygulanmaktadır, üstelik komünist olduğunu iddia eden bir bakan olan Gayssot'unun himayesinde. Burada da aynı şekilde, artık kârlı hale gelmiş sektörlerin anahtarlarının özel sermayeye teslim edilişinin örneğini görebiliyoruz.

Ancak kamu iktidarlarının şirketlere sağladığı hediyeler, merkezi devletin eliaçıklığıyla bitmiyor. Her düzeyde, bölge konseylerinde, il genel meclislerinde, büyük kentlerin belediyelerinde çeşitli fonlar, doğrudan ödenekler, düşük maliyetle altyapıları sağlanacak alanlara malzeme verilmesi, meslek vergisi muafiyetleri kılıfları altında şirketlere dağıtılıyor.

Bu uygulamaları örneklemek için, 1998 yılında seçilmiş olan Lorraine Bölge Konseyi'nin görevdeki ilk yılı boyunca özel şirketlere verilmesine karar verdiği mali yardımların listesini inceledim. Elli civarında işletmenin bu yardımlardan yararlandığını gördüm. Bunların arasında gerçekten bölgesel nitelikte olan birkaç işletmenin yanı sıra, büyük ya da çok büyük firmalarla (Caterpillar, Innothéra, Olitec, Clarion, Cora) Lyonnaise des Eaux ve Sodiaal gibi büyük grupların şubeleri (bunlardan en tanınmış markalar olarak Yoplait ve Candia sayılabilir) de vardı. Bu şirketler toplamda 66 milyon franktan (yaklaşık 10 milyon €) fazla tutarda yardım almışlardı. Bu yardımların yalnızca bir çeyreği, toplamda 430 kişi için istihdam yaratılması için kullanılmıştı ve bu da başka yerel topluluklardan gelen yardımlar hesaba katılmaksızın kişi başına 36,900 franktan fazla (yaklaşık 6,500 €) demek oluyordu. Dahası, bu

yardımlar kesin olarak verilmişken, söz konusu istihdam imkânları yalnızca kesinliği belirsiz vaatlerden ibaretti ve bu istihdamların yaratılmaması durumunda verilmiş olan yardımların geri alınmasını belirten bir koşul da yoktu. Üstelik bu yardımlardan yararlanan gruplardan bazıları da başka alanlarda istihdam azaltacaklarını duyurmuşlardı. En önemlisi, yardımların dörtte üçü tamamen karşılıksız olarak verilmişti. Hediye olarak!

Kaldı ki, bir yandan devlet yardımı istemeye, diğer yandan bu yardımları vermeye dünden hazır olan bu kişiler, yoksullarda ‘yardımla geçinme zihniyeti’ yerleştirilmemesinin gerekliliğini ısrarla savunan aynı kişilerdir.

Demek oluyor ki ekonomik liberalizm partizanlarının ‘daha az devlet!’ ideolojisi, şirketlerin ve yüksek gelir sahiplerinin daha az vergi ödemesi (‘girişimcilik ruhu’nu kösteklememe bahanesiyle), devletin kamu sektöründeki çalışan sayısını azaltması, eğitim, sağlık ve ulaşım daha az para harcayarak özel sektöre daha fazla kamu parası dağıtabilmesi anlamına geliyor. Yani, pastadan daha büyük bir dilim istemenin sahtekârca bir yolu.

Büyük burjuvazi zenginleşmek için her zaman devlet yardımlarından yararlanmıştır. Ancak bu yardımlara duyduğu ihtiyaç, her geçen gün artmakta. Kapitalist sistemin köhneleşmişliğinin tarihsel kökenlere dayanan bir başka göstergesi bu. Orta Çağ’da feodaller sınıfı topraklarının getirdiği gelirle yaşıyorlardı. XIV. Louis döneminde yüksek soylular büyük ölçüde kraldan aldıkları rantlarla yaşıyorlardı. Ne zaman bir toplumsal sınıfın hayatı kamu hediyelerine gitgide daha da bağımlı hale geliyorsa, o zaman artık o sınıfın varlığını sürdürmesine gerek kalmadığı, bir toplumsal kategori olarak ömrünü tamamladığı anlamına gelir.

HERKES VERGİ MÜKELLEFİ... AMA AYNI ŞEKİLDE DEĞİL

Vergi mükellefinin çilesi konusunun, nadiren solu düşünen ve durumu sanki bütün vatandaşlar aynı derecede vergi sisteminin kurbanı oluyormuş gibi gösteren mizahçıların temel geçim kaynağı olması, kuşkusuz yalnız Fransa'ya özgü bir durum değil.

Herkes şu ya da bu şekilde vergi ödüyorsa da, vergi sistemi toplumsal anlamda tarafsız durumda değildir ve Fransa örneği de ister sağ, ister sol hükümetler zamanında olsun, bu sistemin 20. yüzyılın ikinci yarısı boyunca gidecek büyük servetlerin yararına döndüğünü açıklıkla kanıtlamaktadır.

Gelir ya da kişisel servet üzerinden toplanan doğrudan vergiler Fransa'da gecikmeli olarak burjuva toplumu zamanında ortaya çıktı. III. Cumhuriyet'in ilk yirmi beş yılı boyunca, yani 20. yüzyılın şafağına dek doğrudan vergiler 'belirtiler'e dayalı olarak toplanırdı. Bunlar vatandaşların temel konutlarındaki 'kapı ve pencere' sayısı gibi, gelir durumları hakkında bilgi vermesi beklenen verilerdi. Bunun tek istisnası, menkul değerlerden gelen gelirlere uygulanan yüzde 5'lik cüzi vergiydi.

Bu sistemde ilk yenilik 1901 yılında veraset üzerinden alınan müterakki vergilerin konması oldu. Bunu 1914'te bitmek bilmeyen parlamento kapişmaları sonucunda kabul edilen müterakki gelir vergisi izledi. Bu önerinin kabul edilmesini savunanlar, daha çok meclisin sol tarafında oturan Radikal Parti üyeleri idi.

Gelir vergisinin kabul edilişi aslında tam da Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde, 1914 Temmuz ayında ol-

muştı. İşçilerin büyük çoğunluğu bu vergiyi ödemiyorlardı, çünkü ev başına düşen ortalama gelirin yılda tahmini 1,500 frank (228,67 €) olduğu bir dönemde bu vergi toplam geliri bekârlar için 5 bin frankı (762,25 €), çocuksuz evli çiftler için 7 bin frankı (1067,14 €), çocuklu evliler içinse daha da fazlasını bulan kişiler için geçerliydi. 1916 yılında bu yeni verginin mükelleflerinin sayısı bütün ülkede yalnızca 260 bin kişiydi. Ancak devletin savaştan doğan devasa mali ihtiyaçları bu durumu kısa sürede değiştirdi. Bir taraftan vergi muafiyetinin eşiği yılda 3 bin franka (457,35 €) düşürülürken, diğer yandan en yüksek dilime uygulanan vergi oranı yüzde 2'den önce yüzde 10'a, sonra yüzde 20'ye ve nihayet 1919'da da sağcı 'Ulusal Blok' hükümeti döneminde yüzde 50'ye yükseldi. Bu konuda rekor 1924 yılında, yüzde 72'ye varan en yüksek vergi oranıyla kırıldı. 1934-1935 yıllarında (Halk Cephesi hükümeti döneminde) yüzde 24'e düşen bu oran, İkinci Dünya Savaşı yaklaştıkça yeniden tırmanışa geçti ve 1942'de Vichy rejimi sırasında yüzde 70'i buldu. Metinlerle vergilerin gerçekte uygulanışı arasındaki fark yüzünden bu durum burjuvazinin zenginleşmesine engel olmadı.

1945 ve 1981 yılları arasında yüzde 60'ta sabit kalan oran, 1982 ile 1985 arasında yüzde 65'e çıktı, 1996 yılındaysa gelir vergilerine uygulanan oran en yüksek dilim için yüzde 54'e düştü ve Juppé döneminde başlayan bu düşüş Jospin hükümetinde de devam etti. Görülebileceği üzere, Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren yüksek gelirleri daha ağır biçimde vergilendirmenin, solcu hükümetlerin ayırt edici bir özelliği olduğunu söylememize imkân yok.

Zaten bu yüksek gelir, en üst dilime uygulanan vergi oranının gösterdiğinden çok daha az vergilendiriliyor. Bunun

bir sebebi, ilk iki çocuktan her birine yarımşar pay, sonraki-lerin her birineyse birer tam pay ayıran aile hesaplaması aracılığıyla çok sayıda burjuvanın vergiye tabi gelirlerinin azalıyor olmasıdır. Bu aile hesaplamasının doğurduğu azalmaya bir sınır getirmektedir, ancak bu o kadar yüksek bir orandadır ki vergi mükelleflerinden çok küçük bir bölümünü etkiler. Aile hesaplamasında kullanılan bu sistem, uygulandığı şekliyle son derecede adaletsizdir, çünkü bir burjuva çocuğunun bakım ve eğitim masrafları elbette ki ailesinin geliriyle orantılı olamaz. Örneğin, yılda toplam 20 bin frank (3048,98 €) kazanan bir işçi çiftinin üçüncü çocuğunun temsil ettiği pay 5 bin franktır (762,25 €), oysa toplam geliri 200 bin frankı (30489,80 €) bulan bir burjuva ailesinin üçüncü çocuğu 50 bin (7622,45 €) franklık bir payı temsil eder. Burjuvalar daha küçücükten açgözlü oluyorlar!

İkinci bir sebebiyse, 1966'da yürürlüğe konan 'vergi alacağı' sisteminde, çok sayıda hisse senedi sahibinin, gelir vergisi olarak çok küçük bir pay ödemeleri, hatta hiçbir şey ödememeleridir (1970 yılında dönemin başbakanı Chaban-Delmas için durum böyleydi). Kendilerine gelir sağlayan şirketlerin zaten şirketler vergisi ödedikleri bahanesiyle hisse sahipleri, kendi vergilerinden, ellerine geçen kâr payının yüzde 50'si tutarında bir indirim yapıyorlar. Kimi durumlarda devletten geriye para bile alabiliyorlar! Bu vergi hediyesine vesile olan kârın, yeniden yatırılanlar değil, yalnızca dağıtılan kâr olduğunu da belirtelim. Bu da demek oluyor ki 'yatırımcılar'a saygı gösterilmesi konusundaki bütün konuşmalar göz boyamadan başka bir şey değildir, çünkü somut durumda yasa, yatırım yapılmasındansa rant dağıtılmasına öncelik sağlamaktadır. 1966 yılındaki kanun koyucular elbette ki çalışan-

lar konusunda aynı dikkati göstermemişlerdir. Her ne kadar vergi alacağını başlatan sağ hükümet olsa da, sonra gelen sol hükümetler de bunu ortadan kaldırmak, hatta yüzde 50'lik oranını değiştirmek için bile hiçbir şey yapmadılar. Oysa 1966'dan bugüne dek şirket kârından alınan vergiler önemli ölçüde düştü. Bu vergilerin bugünkü oranı yalnızca yüzde 41,7 olduğu halde vergi iadesinin oranı hâlâ yüzde 50'de duruyor.

Öte yandan, her ne kadar gelir vergisi ilk ortaya çıktığında işçi sınıfı bundan muaf tutulmuşsa da bugün artık durum hiç de böyle değil. Bu evrimin en çarpıcı biçimini aldığı dönem, enflasyonun yüksek olmasına karşın değişik vergi dilimleri düzeyinin hiç değişmediği 1950'li yıllar olmuştur. O sıralar yüzde 20 civarında olan vergi mükellefi ailelerin oranı 1970'lerin sonunda yüzde 65'i bulmuş, daha sonraysa işçi sınıfının gelirlerinin azalmasının etkisiyle yüzde 50 civarına gerilemiştir. Üstelik buna, bütün çalışanlara ve hatta işsizlerle emeklilere de uygulanan ve yüz yıldan fazla zamandır geçerli olan verginin müterakkiliği ilkesini yerle bir eden yeni vergiler de eklendi. Oysa müterakkilik ilkesi Fransa için anayasal değerdedir; İnsan Hakları Bildirgesi'nin 13. maddesi kamu ödemelerinin 'bütün vatandaşlar arasında, imkânları ölçüsünde eşitçe paylaşılması' gerektiğini belirtir. Oysa hükümetlerin vergi konusundaki son buluşları, gelirlerinin tutarı ne olursa olsun bütün mükelleflere aynı oranı uyguluyor. Rocard hükümetinin ortaya attığı genel toplumsal katılım (CSG) vergisi de, Juppé'ye borçlu olduğumuz toplumsal borç ödemesine katkı (RDS) vergisi de bu nitelikte. Oysa bu vergiler, Mauroy'nın 1982'de koyduğu ve Chirac'ın 1986'da kaldırdığı büyük servetler vergisinin (IGF) yeri-

ne konmuş olan servet üzerinden dayanışma vergisine (ISF) oranla çok daha fazla gelir sağlıyor. Sol hükümetler için büyük gurur kaynağı olan ISF, 1997 yılında yalnız 10 milyar frank (yaklaşık 1,5 milyar €) tutarında gelir getirmişken, aynı yıl içinde RDS devlet kasalarına 25 milyar frank (3,8 milyar €), CSG'ye 150 milyar frank (22,8 milyar €) kazandırmış. Görüldüğü üzere, hükümetteki solcular zenginlere ödetmekten söz ettiklerinde, gayet cüzi ödemeleri kastediyorlar!

Ancak hiç tartışılmayacak şekilde en adaletsiz vergiler, en yoksullarla en zenginlere aynı oranda uygulanan dolaylı vergiler, özellikle de katma değer vergisidir. Üstelik bu vergi devletin en büyük gelir kaynağıdır. 1999 yılı devlet bütçesinde gelir vergisinin (322 milyar frank, yaklaşık 49 milyar €) iki, şirketler vergisininse (199 milyar) üç katından fazla payla 673 milyar franklık (yaklaşık 102 milyar €) gelir sağlamıştır. Öte yandan, katma değer vergisinin oranı 1982'de yüzde 18,6 iken, 1995'te yüzde 20,6'ya çıktıktan sonra 2000'de yüzde 19,6'ya indiği sırada, şirketler vergisinin oranı Giscard d'Estaing döneminde yüzde 50 iken 2001'de, şirketlerin devletin kendisine 2000 yılında 20 milyar franka (yaklaşık 3,05 milyar €) mal olmuş olan bir meslek vergisi (geliri bölgesel topluluklara verilen yerel vergi) reformundan yararlanmasıyla birlikte yüzde 41,6'ya düşmüştür.

Yıllardan beri gelip giden bütün hükümetler vergileri azaltma sözü vermekteler. Ancak olaya yakından bakıldığında, vergi oranlarının en yüksek dilimlerde düşürülmesi nedeniyle vergi indirimlerinden en çok en zengin mükelleflerin yararlandıkları görülür. Örneğin, 2001 yılında otomobil etiketlerinin kaldırılması 4 beygir gücünde bir otomobil

kullanan Parisli bir işçinin 266 frank (40 €) tasarruf etmesini sağlarken, işçinin 23 beygir gücünde araba kullanan patronu için 12,648 (yaklaşık 1928 €) değerinde bir hediyeye anlamına geliyordu.

Aslında hükümet bütün vergi mükelleflerinin lehine bir karar almış görüldüğünde, bu karar daha çok en zengin katmanlarla şirketlerin işine yarıyor. Köhnemiş kapitalizmin mantığı gereği, devlet için bunların kârını korumak her şeyden önce geliyor. Vergi yönetimi, şirketlerden topladığı fonların gitgide artan bir bölümünü çeşitli yarıdım ve ödenek biçimlerinde geri veren devasa bir para pompası gibi çalışıyor. Gelir vergisinin doğmasıyla birlikte vergi sisteminin toplumsal adaletsizlikleri düzeltmenin bir yolu olabileceğinin düşünüldüğü zamanlar çok gerilerde kaldı.

Hangi vergilerin indirilmesi gerektiğini açıkça belirtmeksizin sadece vergi indirimi isteyenlere katılmıyorum. Tam tersine, ben en yüksek gelir tabakalarını etkileyen vergilerin arttırılması taraftarıyım, çünkü okullarında öğretmen, hastanelerinde personel, toplu taşımacılıkta demiryolu görevlileri ya da yolcuların saatinde ve güvenli biçimde gidecekleri yerlere ulaşmalarını sağlayacak her türlü çalışan eksiği bulunan bir ülkede, gereken harcamaların yapılmasını sağlayacak kaynakların bulunması şarttır. Bu kaynaklar uzun yıllardır bu sistemden yararlanmakta olanların servetinde bulunmayacaksa nerede bulunacak?

Ülke adına hayati önem taşıyan harcamaların karşılanmasında bütün yükü hep yoksulların çekmesini istemiyorsak, en zengin sınıfların ödemelerini sağlamak bir zorunluluk. Ancak bunun için iktidara gelen sol partilere güvenmememiz gerek.

GİZLİLİK TOPLUMU

Kapitalist sistem şeffaflıkla pek geçinemez. Ancak yine de birbirinden farklı ulusal gelenekler bulunabilir. Dünyanın en zengin ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük servetler nazik bir şekilde gözler önüne serilebilir, sinemaysa başka ülkelerde tabu sayılacak ekonomik ve siyasal sorunları rahatlıkla ele alabilir. Tabii ki bunlar işçilerin ekonomik hayatın bütün yönlerinden haberdar oldukları ve mesleki çalışmaları sırasında edindikleri bilgileri aralarında rahatça paylaşabildikleri anlamına gelmez.

Fransa'daysa gizlilik geleneği gülünçlüğü sınırındadır. Örneğin, herkes doğrudan katkılara başvurarak komşusunun açıklamış olduğu gelir miktarını öğrenebilir, ancak kimse bu yolla edinilen bilgileri yayınlama hakkına sahip değildir!

Ekonomi mekanizmasının işleyişini halkın gözünde daha da karanlık hale getirmek için de bilginin serbest dolaşımına engel olan bir hukuk cephanesi söz konusudur. Besi hayvanlarının parçalarına ayrılması üzerine çalışan bir şirketin yönetici kadrosundan bir kişinin, hayvan ölümlerinin ne kadar acınası biçimde depolandığını gösteren fotoğraflar çekerek bunları ifşa ettiği için işten çıkarılması bu durumu örneklemektedir. Oysa deli dana salgını ve şap hastalığının yeniden baş göstermesi sebebiyle bu tür sorunların araştırılmasının haklı olduğu bir dönemde bu yönetici aslında yurttaşlık görevini yerine getirmekteydi. Ancak söz konusu kişi bir işçi, bir ücretli olduğunda yurttaştan sayılmıyor. Yalnızca patronunun -işine göre- ticaret, sanayi, bankacılık konularında ya da genel olarak her konuda sırlarını tutmakla yükümlü bir astı sayılıyor, verilen örnekte olduğu gi-

bi bu yasalara uymamak anlamına gelse bile. Bu türden bilgileri ifşa ettiği takdirde çalışan, yalnızca işini kaybetme riskini üstlenmekle kalmıyor, (meslek sırrını açığa çıkarma suçundan iki yıla kadar) hapis cezasını da göze alıyor.

Siyasal hayatta bireylerin kendi paçalarını kurtarmak için yaptıkları şeyleri devlet sırrı kavramının altına gizlemeleri, neredeyse herkesçe bilinen bir gerçek halini aldı.

Chirac'ın uçak biletlerinin tuhaf biçimde nakit olarak ve bakanların nasıl kullanıldıkları üzerine en küçük bir hesap yapılmayan gizli fonlarından gelen parayla ödenmesi pek çok dedikoduya yol açmıştı.

Öte yandan 'savunma sırrı' deyimini, söz konusu sorunla 'milli savunma' arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu anlamının mümkün olmadığı durumlarda kullanılıyor. Örneğin, 1986 yılında dönemin Chirac hükümetinin İçişleri Bakanı Charles Pasqua DST'ye, kuruluşun müdürünün de tanıklığı altında emir vererek, eski sosyalist hükümetin Eşgüdüm Bakanı Christian Nucci'nin müsteşarı Yves Chalier için sahte pasaport ve ehliyet hazırlattı. Chalier o sırada Gelişme Kavşağı fonlarının, özellikle Bujumbura'daki Fransız-Afrika zirvesi sırasında kullanımını soruşturan Fransız yargısının çıkardığı bir uluslararası tutuklama emrinden kaçarak Brezilya'ya sığınmıştı. Bu soruşturma sırasında Pasqua 'savunma sırrı'ndan söz etti. Şaibeli harcamalar arasında, Paris'ten uçakla getirtilen 'gazeteci eşlikçi hanımlar'm Fransızca konuşan Afrikalı devlet başkanlarının hizmetine sunulduğu, adına genelevden başka şey denemeyecek bir kurumun çalıştırılması da bulunuyordu. Belki de Pasqua'nın kıskançlıkla korumaya çalıştığı 'savunma sırrı' buydu.

Kimi zaman da işler daha ciddileşerek sonu ya kötüye varıyor, ya da iyice gülünçleşiyor. Örneğin, 1985 Temmuz

ayında bir Yeni Zelanda limanında Greenpeace örgütünün *Rainbow Warrior* adlı gemisini havaya uçurarak çevre örgütünün Fransa'nın Pasifik Okyanusu'nda yaptığı nükleer denemeleri bozmasına engel olmak isterken Portekizli bir fotoğrafçıyı öldüren sahte Turenge çiftinin durumunda olduğu gibi.

Çünkü savunma sırrı, ülkeyi herhangi bir yabancı tehlikeye karşı korumayı amaçlamıyor. Fransa örneğinde olduğu gibi başlıca ekonomik faaliyetlerinden biri silah ticareti olan bir ülkenin satışa çıkardığı malzemelere, isteyen her devlet doğrudan ya da dolaylı yollardan sahip olabilir. Ne de olsa Dassault ve Marta'nın tek istedikleri bunları satmak!

'Savunma sırrı'nın asıl amacı, ülkeyi yöneten adamların yapılmasını emrettikleri, ya da nüfuzlarını kullanarak örtbas ettikleri, ancak pek de parlak olmadıkları için halk tarafından bilinmesini istemedikleri, şöyle ya da böyle utanç verici sayılabilecek eylemleri gizlemektir.

Ancak fiili olayların halktan sır olarak saklanması yalnız siyasal hayatta uygulanan bir kural değildir. Daha az sözü edilse bile ekonomik hayatta da bu süreç böyle işler.

Ticari sırrın bir örneği, tüketicinin çoğu zaman satın aldığı ürünlerin neler içerdiğinden habersiz oluşudur. Gıda ürünleri konusunda birtakım yasal yalanlar söylemek zorunludur ve 'E' kodları hakkında bilgi sahibi olunduğu sürece bunun ne anlama geldiği aşağı yukarı bilinebilir. Ancak ürün bir leke çıkarıcı, bir ot ilacı, bir çamaşır deterjanı olduğunda durum farklıdır. Elbette ki zehirle mücadele merkezleri piyasadaki ürünlerin neler içerdiğini bilme imkânına sahiptirler, ama tek tek herkesin satın aldığı mucize ürünün içinde nelerin bulunduğunu bir bakışta görebilmesi daha basit olmaz mıydı?

Geleceği yönlendiren kararlar bazen bir tek birey tarafından, bazense bir yönetim kurulu toplantısının kapalı kapıları ardında bir avuç kapitalist tarafından alınıyor. 2001 yılı Aralık ayında Vivendi Universal'in (eski Generale des Eaux) genel müdürü Jean-Marie Messier, 'Fransız kültürel ayrıcalığının öldüğü'nü ilan ediyordu. Peki, bu adam kim oluyordu da ülkenin kültür politikasının nasıl olması gerektiğine tek başına karar verebiliyordu? Sahip olduğu hisse sayısının kabarıklığı mı ona bu hakkı vermişti? Bu açıklamanın aydın çevrelerce karşı karşıya kaldığı itirazlar üzerine Messier yanlış anlaşıldığını açıklamak zorunda kaldı. Ancak söz konusu olan, yalnızca işçileri doğrudan ilgilendiren sorunlar olduğunda, örneğin bir fabrika kapatılarak binlerce işçi ailesinin sefalete sürüklenmesi, bütün bir bölgenin mahvolması düşünüldüğünde, buna sonuçtan en çok etkilenecek kişiler, sokağa atılmaları önerilen işçiler karşı çıkmadan birkaç hisse sahibi kendi aralarında karar verme hakkına nasıl sahip olabiliyor?

Hükümetteki solcular elbette sürekli olarak işçilerin şirket içindeki haklarının arttırılmasından söz ediyorlar. Ancak bunlar hep lafta kalıyor. Patronların kimi durumlarda şirket komitelerine vermek zorunda kaldıkları bilgi kırıntıları bile yasal olarak sır sayılıyor. Personelin temsilcileri, temsil ettikleri insanlara bu bilgileri verme hakkına sahip değiller. Buna karşılık, patron, işçileri hakkında her şeyi öğrenebilir. Bu kapsamda herhangi bir bilgiyi edinmesi için telefonunu kaldırıp personel servisine sorması yeterlidir. Yalnızca işçinin ücretini değil, nerede oturduğunu ya da aile durumunu bile öğrenebilir, üstelik kimi şirketlerin personel dosyaları bundan daha kişisel bilgileri de içeriyor. Neden bu durum karşılıklı olmasın? İşverenleri bir toplu

išten çıkarma süreci başlattıklarında kendilerine bunu hiç istemeden yaptıklarını, ellerinden başka türlüünün gelmediğini, ekonomik gerekliliklere boyun eğmek zorunda olduklarını söylediklerinde neden çalışanlar bu açıklamaları kabullenmek zorunda kalsınlar?

Oysa herhangi bir malın nasıl üretildiğini, üretimde çalışan işçilerden daha iyi kim bilebilir? Hammaddelerin kimden, hangi fiyata alındığını, işlenmiş ürünün kime, hangi koşullarda, nasıl satıldığını, bütün bu alış-satış işlemleri sırasında ne gibi rüşvet ya da fatura şişirmelerinin döndüğünü şirketin çalışanlarından iyi kim bilebilir? Güvenlik kurallarının ihlallerini saptamayı kim işçilerden daha kolay yapabilecek durumdadır? Yönetim kadrolarının işçilere karşı tasarladıkları hainliklerden kim sekreterlerden daha çabuk haberdar olabilir? Sermaye hareketlerini bir yanda şirketlerin muhasebe servislerinin, diğer yandaysa bankaların çalışanlarından daha iyi kim takip edebilir?

Üretim ve dağıtım sürecinin bütün aşamalarında hazır bulunan ve onsuz hiçbir ticari ya da mali sistemin işleyemeyeceği işçi sınıfı, her üyesinin sahip olduğu bilgileri bir araya getirebilse, ekonomik hayatın her şeyini en acar araştırmacılardan daha çabuk ve daha eksiksiz olarak öğrenebilir.

Doğal olarak patronlar bunun olmasını istemezler. Onların hizmetinde olan devlet de öyle. Gerçi devlet bazen, bazı patronların aşırıya kaçtığını düşündüğü durumlarda araya girer. Ancak işçilerin sorunu kendi ellerine almalarını kesinlikle istemez.

Solcu olduğunu, işçilerin hizmetinde bulunduğunu iddia eden bir hükümetten beklenebilecek en küçük şey, işçilerin kendi aralarında bilgi alışverişinde bulunmalarının önündeki yasal engelleri kaldırmak olmalıdır. Şirketlerin

muhasabesi herkese açık olmalıdır, üstelik bugün şirket komitesinde olduğu gibi ana hatlarıyla ve hiçbir doğrulamaya izin vermeyecek şekilde değil, ayrıntılı olarak. Bütün işçiler bu hesaplardan anlayabilecek yeterlikte olmayabilirler, belki hesaplarla ilgilenmeyi istemeyebilirler de. Ama içlerinden küçük bir kısmının, örneğin muhasebe konusunda en yetkin olanların (şirketlerde bu durumda olan pek çok işçi çalışıyor) bu hesapları inceden inceye gözden geçirmesi, bütün işçilerin durumdan haberdar olması için yeterli olacaktır.

Eğer üretimin her aşamasındaki işçiler işlerini kaybetme korkusu olmaksızın, şirket içinde gördükleri dikkat çekici olabilecek, tartışma yaratabilecek her şeyi birbirlerine aktarma imkânına sahip olurlarsa, bu bilgi alışverişi yine risksiz olarak farklı şirketlerin işçileri arasında da yapılabilse, o zaman ekonomik hayatta demokrasinin varlığından söz etmeye başlayabiliriz.

DEMOKRASIYE BENZİYOR AMA ASLINDA DEĞİL...

Soğuk Savaş süresince, yani 1947'den 1980'li yılların sonuna dek emperyalizm yanlılarının basit bir dünya görüşü vardı. Onlara göre bir yanda komünizm, diğer yandaysa 'hür dünya' bulunuyordu. Bu 'hür dünya' diktatörlerle dolup taşıyordu: Karayipler'de Trujillo ve Duvalier, Güney Amerika'da Pinochet ve Videla, Avrupa'da Franco, Salazar ve Yunanlı albaylar, Afrika'da Mobutu, Amin Dada ve Bokassa, 'hür dünya'yı yönetenlerin çeşitli dönemlerde sadık birer müttefiki olmuş diktatörlerin küçük bir seçkisini oluşturuyorlar. Gerçi bu çok da şaşırtıcı bir durum değil, bundan yirmi-otuz yıl öncesinde Mussolini ve Hitler iktida-

ra geldiklerinde (sırasıyla 1922 ve 1933), emperyalist ‘demokrasiler’ onlara son derecede saygın liderler olarak yaklaşmıştı. Bu rejimler şiddetle komünist-karşıtı ve işçi hareketinin açıkça düşmanıydılar elbette, ama bu İngiliz, Fransız ya da Amerikan iş çevrelerinin gözünde olumlu bir nitelikti. Bu insanların Nazizme ve faşizme kusur bulmaya başlamaları, ancak Almanya ve İtalya dünyanın yeniden paylaşılmasını istedikten sonra gündeme gelmiştir.

Her ne kadar bizi aksine inandırmaya çalışsalar da, demokrasi ile kapitalizm bir arada yürümez. Kapitalist dünyada parlamenter rejimlerden çok, kimisi kanlı da olan diktatörlükler görülmüştür; üstelik bize örnek birer demokrasi olarak gösterilen ülkelerde bile, toplumsal hayatın bu sözde demokrasinin nasıl kâğıt üzerinde kaldığını gösteren pek çok yönü görülür.

Yiğidi öldürüp hakkını verelim: Amerika Birleşik Devletleri her zaman ‘özgür dünya’nın sıra başı sayılmıştır. Güneyde siyahların otobüslerde istedikleri yere oturmamaları, beyazlarla aynı lokantalara, aynı okullara, aynı üniversitelere gidemedikleri, beyaz bir kadına gözleri kaydığı takdirde polisin de işbirliğiyle linç edilme tehlikesiyle karşı karşıya kaldıkları zamanlarda bile... Bunlar çok eski çağlarda değil, en fazla otuz-kırk yıl öncesinde yaşanan şeylerdi. Bugün bile Amerika’da siyah bir gencin başarılı olma şansının beyaz yaşıtıyla tamamen aynı olduğunu kim iddia edebilir?

Franco’nun ölümünden hemen sonra İspanya’nın Juan Carlos’un önderliğinde demokrasiye başarıyla geçmiş olduğu gururla anlatılıyor. Peki ama, Fas topraklarındaki iki İspanyol toprak parçası olan Ceuta ve Melilla’nın statüsü bir demokrasi örneği sayılabilir mi?

1981 yılında Margaret Thatcher, seçilmiş bir milletvekili olan Bobby Sands ve onunla birlikte siyasi mahkûm statülerinin korunmasını isteyen dokuz İrlanda Cumhuriyeti militanının daha açlık grevinde ölmelerine seyirci kaldığında bu da mı bir demokrasi örneği idi?

Oysa demokrasiyi tek başına, mevcut toplumsal sınıfları ve her birinin çıkarlarını göz önünde bulundurmaktan tartışamayız. 1995 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ilk kez davet edildiğim “Yedide Yedi” adlı televizyon programında, aralarında Bayrou ve Fabius’ün de bulunduğu bazı politikacılarla karşılaştım. Hükümetin, işsizlikle gerçekten savaşmak istiyorsa kâr ederken çalışanlarını işten çıkarmaya cüret eden şirketlere karşı zorlayıcı önlemler alması gerektiğini söylediğimde karşımdaki tartışmacılardan biri, “Peki, o zaman özgürlük ne olacak?” sorusuyla itiraz etti. En azından bu uyarı temel bir soruna değindiği için yararlıydı.

Tıpkı 1789’da burjuvaların İnsan Hakları Bildirgesi’ne ‘bütün insanlar özgür ve yasa karşısında eşit doğar’ ilkesini koymalarına karşın köleliği kaldırmayı reddetmeleri gibi, bugün de torunları büyük burjuvazinin mülkiyet hakkı söz konusu olduğu anda özgürlüğün tehdit altında olduğunu fark ediveriyorlar. İşte bu yüzden, daha Marx’ın zamanından başlayarak burjuvazinin sözcüleri, komünistlere, onların gözünde kapitalist sömürüyü aklayan kutsal ve yüce mülkiyet hakkını sorgulamaya açtıkları için özgürlük ve demokrasi düşmanları olarak bakmışlardır.

Oysa Marx ve Engels siyasal hayatlarına 1840’lı yıllarda demokratların saflarında başlamış ve ülkelerinde Prusya monarşisiyle feodalite kalıntılarına karşı mücadele vermişlerdi; komünizmleriyse bu savaşımın yadsınması değil, derinleştirilmesi anlamına geliyordu. Onlar, bizim içinde ya-

şadığımız toplumlarda olduğu gibi yasalarda yazılı olan ancak fiilen yadsınan, bütün vatandaşların teoride aynı haklara sahip oldukları ancak bu hakları uygulayabilecek imkânlarla yalnızca küçük bir azınlığın sahip olduğu göstermelik bir demokrasiyle yetinmediler. Onlar, demokrasi anlayışlarına toplumsal bir içerik katarak, iktidarın üretimi gerçekleştiren büyük kitle tarafından demokratik olarak uygulanacağı bir gelecek yaratmak uğruna çalıştılar. Komünist fikirlerin karşıtları, düşüncelerini desteklemek için Marx'ın kullandığı 'proleter diktatörlüğü' gerekliliğine atıfta bulunurlarken, Marx'ın böyle sarsıcı, propagandist bir formülü, burjuva diktatörlüğünü kınamak, birbirine karşıt iki toplumsal sınıfın bir arada bulunduğu her toplumda siyasal iktidarın zorunlu olarak bu iki sınıftan birinin çıkarlarının lehine, diğerinin aleyhine işlemesi gerektiği ve dolayısıyla toplumsal anlamda (siyasal anlamda olması gerekmez) birine karşı ötekini diktatörlüğü olması gerektiği gerçeğini ortaya koymak için kullandığını unutuyorlar.

Fransa örneği, ilke olarak düşünce, basın, toplantı özgürlüklerini istemenin ardındaki gerçeğin mülk sahiplerinin mi, yoksa çalışanların mı tarafında olduğunuza göre değiştiğini çok iyi ortaya koyuyor. Çünkü resmi olarak verilmiş bulunan bu özgürlüklerle, büyük nüfus kitlelerinin onlardan tam anlamıyla yararlanma imkânları arasında para denen kralın gücü duruyor.

Düşünce özgürlüğü mü? Okullarda verilen eğitim, medyanın (çoğunlukla yanlış yöne) yönlendirdiği bilgilendirme, hepsi baskın ideolojiyi herkesin kafasına sokmayı amaçlıyor. Sosyal hayatlarının önemli bir kısmı boyunca, yani işte olduğu süre içinde bütün çalışanlar siyasal fikirlerini savunma hakkından yoksunlar. Şirket içi yönetmelik-

lerin çoğu el ilanları dağıtmak, işyerlerinde toplantılar düzenlemek gibi eylemleri 'suçlular'ın işten çıkarılmasına yol açabilecek eylemler arasına alıyorlar.

Toplantı özgürlüğü mü? Belediyenin yerel alanları derneklere ya da fikir alışverişi için bir araya gelmek isteyen vatandaşlara ya bedava ya da çok düşük ücretlerle kiraladığı çok sayıda küçük kentte bu özgürlük var. Büyük kentlerin çoğundaysa aşırı yüksek ücretlerle kiralanan özel salonlardan başka bir şey yok. Her yerde vatandaşların tartışmak için toplanabilecekleri büyük kamu salonları olması ve bunun demokratik hayatın bir parçası haline gelmesi normal bir şeydir.

Basın özgürlüğü mü? Asgari sayıda vatandaşı temsil eden her türlü düşünce akımına düzenli olarak kendini ifade edebileceği imkânları sağlayan bir sistem bulunmadığından, basın kapitalist sınıfın elinde bir tekele dönüşüyor. Bundan bir buçuk yüzyıl önce, dönemin bir 'solcu Katolik papazı' olan Lamennais, bağımsız bir gazeteyi yaşatmak için boş yere uğraştıktan sonra, "Yoksullara sessizlik!" başlıklı son bir makale yazarak aldığı dersleri anlatıyordu. Bu çıkarım bugün için hâlâ geçerlidir. Robert Hersant'ın yönettiği tekel, hükümetin hukuki ve teknik bilgi servisine göre 1992 yılında Fransa'daki günlük gazete dağıtımının yüzde 29,28'ini tek başına elinde bulunduruyordu. Üstelik söz konusu servis bu hesaba yine Hersant'a bağlı olan Fransa-Antiller gubunu dahil etmemişti. Sonuçta, dağıtımın yüzde 30'dan fazlasını kontrol eden Hersant bu türden bir tekelleşmeyi önlemeye çalışmış gibi görünen yasalara da aykırı hareket etmekteydi.

L'Express ve *L'Expansion*, Havas grubuna ve bu yolla da Vivendi'ye, yani eski Generale des Eaux'ya aittir. Aujo-

urd'hui (*Le Parisien*) ise aynı zamanda *L'Equipe* gibi çok kârlı günlük spor gazetelerini elinde bulunduran ve 2000 yılında Futuroscope'u Poitiers'den satın alan Amaury Yayınları'na aittir. Herhangi bir kapitalist grubun doğrudan mülkiyetinde bulunmayan büyük basın kuruluşlarıysa reklam gelirlerine öylesine muhtaç durumdadırlar ki bunların da toplumsal eleştirilere hiç yer vermemelerine şaşkırmamak gerekir. Bir gazete yöneticisi, gazetesinin hayatta kalmasının, verdiği reklamlara bağlı olabileceği yağlı bir müşterisini nasıl haber konusu yapabilir? Bunun için söz konusu reklamveren karşı koymasına da gerek yoktur. Çoğu durumda otosansür yeterli olur. Örneğin, deli dana hastalığı ortaya çıktığında bütün basın hayvansal unları konu etti. Ama hangi gazete bu unları üreten firmaların adını verdi?

Hükümete gelen sol partilerin bile geniş dağıtımlı bir basını yaşatmakta zorluk çekmelerine şaşkırmamak gerekir. Her ne kadar *L'Humanite* hayatta kalmayı iyi kötü başarıyorsa da, bu ülkenin siyasal hayatında çok önemli bir rol oynayan Sosyalist Parti'nin kendine ait bir günlük gazetesi yoktur. 1981'de kurdukları *Combat socialiste* beş ay bile dayanamadı. Çünkü, burjuvazi her ne kadar belli koşullar altında hükümeti solcu geçinen partilere teslim ediyorsa da, kendi fikirleri ve çıkarlarını savunan ve aksini yapıyormuş gibi görünmeyen gazeteleri mali olarak desteklemeyi tercih ediyor.

Günümüzün asıl önemli bilgi araçları olan radyo ve televizyon konusunda durum daha da belirgin. Europe 1'ün başında Lagardère bulunuyor, Bouygues TF1'ün işletmesini satın aldı, Canal+'e Vivendi grubu hâkim, M6'ın yönetimini Lyonnaise des Eaux ile Lüksemburg Televizyon Şirketi (RTL) paylaşıyorlar. 'Kamu hizmetinde' bulunan radyo

ve televizyonlarsa, görevlerinin 'burjuva değerleri'ni savunanlardan başka fikir akımlarının antenlerine girmesine izin vermemek olduğu anlaşılan hükümet kuruluşlarınca yönetiliyor.

Büyük bilgi araçları 'özgür' durumdalar, ama özellikle baskın sınıfın fikirlerini geliştirme konusunda özgürler. Medya kuruluşlarının başlarında büyük burjuvazinin adamları (ya da yine bunun hizmetinde olan devlet temsilcileri) bulunuyor. Gazeteciler (özellikle siyaset ve ekonomi yazarları) bu gazetelerde kâh bu kapitalist ideolojiye bağlı oldukları (bunlar muhalif çevrelerde işe alınmıyorlar) ve hayat tarzlarıyla da çıkarlarıyla da en zenginlere bağlı oldukları için, kâh bu mesleği sürdürebilmek uğruna otosansür uygulamak zorunda olduklarına inandıkları için bu ideolojiyi savunuyorlar. Böylece, medyanın tamamı kamuoyunu yönlendirmeye göre kurulmuş, muhteşem bir aygıt haline geliyor.

Bunun harika bir örneğini 1991 yılında Körfez Savaşı sırasında yazılı basın, radyo ve televizyonların bunun diğer savaflara benzemediği, atılan bombaların sivil halkın haklarına saygı gösteren 'cerrahi atışlar' olduğu yolunda cengâver bir kampanya başlattığı zaman yaşadık. İş işten geçtikten sonra büyük ölçüde bir yanlış bilgilendirmenin kurbanı olduklarını söylediler de bir şey değişmiyor..

Benzer bir örnekse 1999 yılında NATO'nun Yugoslav topraklarını bombalaması sırasında yaşandı. Daha yakın geçmişteyse, Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan (canavarca) saldırıların hemen ardından medya, teröristleri suçlamak ve kurbanların çokluğuyla yakınmakla kalmadı (ki bu normaldi), Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi Fransa'da da 'ulusal birlik'i yüceltmeye yöneldi, Amerikan baş-

kanının tanrı ve kötülüğe karşı iyiliğin haçlı seferi konusundaki söyleminin arkasında yerini aldı.

Emperyalist güçler (Fransa da bunlara dahildir) ne zaman gezegenin jandarması olduklarını ve bunu da güç kullanarak kanıtlamaya hazır olduklarını göstermeye kalksalar, büyük bilgi araçları da her zaman bu haçlı seferlerinde onlara katıldı.

Ulusal ve uluslararası siyaset alanında gerçek olan şey, ekonomik hayatta çok daha gerçektir. Onlara göre, işsizlik işgücü maliyetinin (yani, maaşlarla sosyal güvenlik harcamalarının çok yüksek oluşunun), yabancı ülkelerle rekabetin (her ne kadar bu sorun onlarda da görülse de) ve işçilerin yeterince nitelikli olmayışının bir sonucudur. Ancak hiç kimse yazılı ya da sözlü basında düzenli olarak yorumlar yapan seçkin iktisatçıların bir kez olsun patronların açgözlülüğünü dile getirerek, eğer fiyatlar çok yüksekse, elde edilen kârın da çok fazla olduğunu açıkladıklarını duymamıştır.

Ama burjuvazi ihtiyatlıdır. Büyük sermayenin bilgi üzerindeki bu tekelinin her türlü kaygının giderilmesine yeteceğine ikna olmaz. Demokrasi yoluyla, burjuvazinin politikacıları adına genel oy denen ilkenin her türlü içerikten yoksun bırakıldığı bir sistem kurmuşlardır.

Genel oy ilkesi hakkında belirtilmesi gereken ilk saptama, nüfusun bir kısmının, her milletten yabancılara hiçbir oy hakkının olmayışındır (kısa süre önce belediye seçimleriyle, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin vatandaşları için Avrupa parlamentosu seçimlerinde bu durum düzeltildi). En çok göçmen işçilerle ailelerini ilgilendirdiğinden toplumsal düzlemde tarafsız sayılamayacak bu durum gerçek bir ayırmıcılıktır. Bu yolla ücretlilerin yaklaşık yüzde 5'i (işçiler-

de bu oran daha da yüksektir) siyasal hayattan tamamen dışlanmış durumdalar. Her ne kadar politikacılar arasında yabancılara belediye seçimlerinde oy hakkı verilmesi lehinde görüş bildirenler çıktıysa da, iktidara gelen ne sağ, ne de sol partilerin hiçbirinden, göçmen işçilerin ulusal seçimlerde oy kullanabilmeleri gerektiği yönünde bir açıklama duyulmamıştır.

Bu durum sanki çok doğal bir olaymış gibi gösteriliyor. Ülkelerinin siyasal geleceğinin belirlenmesinde yalnızca Fransızların söz sahibi olması normal görülüyor. Oysa bu tam bir ikiye bölünme. 1987 yılında İngiliz milyarder Jimmy Goldsmith "Express" basın grubunu elinde bulundururken, aynı dönemde İtalyan milyarder ve ülkesinin gelecekteki başbakanı Silvio Berlusconi televizyonun beşinci kanalının baş hissedarıyken, Fransız siyasal hayatı üzerinde, ellerinde oy pusulasından başka hiçbir şey bulunmayan binlerce işçiden çok daha fazla ağırlığa sahiptiler.

Bir işçinin, zenginliklerini üretmeye katkıda bulunduğu ülkede vatandaşlığa bağlı bütün haklardan yararlanabilmesi son derecede normal ve haklı bir istektir.

İşçilerin tamamı oy hakkına sahip olabilse, içlerinden çoğu burjuvazinin büyük bilgi araçları, dini kurumlar ve aydınların çoğu aracılığıyla uyguladıkları ideolojik baskının elinden kurtulabilse bile, işçi sınıfı yine de cumhuriyetin kurumları yoluyla sesini duyurabilmekte zorlanırdı.

Son yıllarda mecliste kadın ve erkek üye sayısı arasındaki dengesizlikten sıkça söz ediliyor, 1997'de parlamentoya seçilen kadınların sayısı 577'de 60'tı. Bu gerçekten de son derecede sarsıcı. Peki ama ya meclisteki işçilerin oranına ne demeli? Genellikle durumu biraz daha yumuşatan resmi istatistiklerin gösterdiğine göre 'asıl mesleği' işçilik olanların

sayısı yalnızca 3; buna karşılık 34 mülkiye mezunu, 73 şirket yöneticisi ve 101 serbest meslek sahibi bulunuyor (bunlar yalnızca belirgin olan kategoriler, çünkü ‘memurlar’ tanımlamasının içine kimlerin girdiğini kesin olarak saptamak çok güç). Aylık *Capital* dergisi 2001 Aralık sayısında, aktif nüfusun yüzde 56’sını oluşturan işçiler ve diğer ücretlilerin, parlamentoda temsil edilme oranının yüzde 1.73 olduğunun altını çizerek durumu alaya alıyordu: “Belki de parlamentoya proleter kotası koymak gerek...” Bu arada *Capital* dergisine benim ‘kadın ve erkek işçiler’ derken tanımlamamın çok da modası geçmiş olmadığının, aktif nüfusun en az yüzde 56’sına seslenmekte olduğumun dolaylı yoldan altını çizdikleri için teşekkür ederim.

Seçimlerde yalnızca en zenginlerin aday olabildiği dönemler elbette gerilerde kaldı, ancak somut durumda parlamentodaki toplumsal yapı, ülkenin toplumsal yapısıyla hiç bağdaşmıyor. Üstelik vergiye bağlı oy hakkı (oy kullanma hakkının yalnızca bu vergiyi ödeyebilecek durumda olan zenginlere verildiği sistem) her ne kadar ortadan kalkmışsa da, işçilerin seçimlere katılmaları hâlâ pek kolay değil. Kampanya masraflarının geri ödenebilmesi için yasama ya da belediye seçimlerinde en az yüzde 5 oy toplamış olmak gerekiyor. Iflas etmeden masraflarının geri ödenmesi riskini göze alabilecek zenginler adına bu bir engel değil kuşkusuz. Ayrıca oy pusulalarının, program bildirilerinin, resmi afişlerin basılma masrafları da büyük bir servete sahip olmayanlar için caydırıcı olabiliyor. Meclis seçimlerine giren bir adayın 100 bin nüfuslu ortalama büyüklükte bir seçim bölgesinde kampanyası için yasal olarak 380 bin franka (yaklaşık 58 bin €) kadar harcama yapmasına izin verildiğini düşünürsek, seçim yasalarının işçileri burjuva-

larla eşit konuma yerleştirmek için yapılmamış olduğunu anlayabiliriz. Asgari ücretlinin dört yıllık maaş toplamından fazla olan bu tutarı bir seçim kampanyası yürütmek için harcamaya hangi işçinin gücü yeter?

Başkanlık seçimlerine gelince, siyasal hayatı 'ahlâki' kılmak için burada da adayların yapabileceği harcamaya bir üst sınır getirilmiş, ancak bu sınır birinci tur için 90 milyon frank (yaklaşık 13,7 milyon €). Bu, paranın hükümdarlığının kurumsallaştırılmasıdır. Çünkü doğal olarak bir adaydan diğerine harcamalar aynı kalmaz. 1995 yılında benim kampanyam 11 milyon frank (yaklaşık 1,68 milyon €) tutmuştu, Le Pen'inki 41 (6.25 milyon €), Robert Hue'nünki 48 milyon frank (7,3 milyon €), Balladur 83 milyon frank (yaklaşık 12,6 milyon €), ikinci tura kalan iki aday, Jospin ve Chirac'sa sırayla 88 ve 116 milyon frank (13,4 ve 17,6 milyon €) harcamışlardı. Tam bir ikiyüzlülükle, adayın bağlı bulunduğu partinin kampanya masraflarını karşılamasına izin verilmiyor; 'demokratik' hayatı örgütleyen yetkililerin bu konuda buldukları en son keşifse, kendi kampanya masraflarını karşılamaya güçleri yetmeyen adayları bir bankadan kredi almaya zorlayarak, bu arada bu kredinin faizlerinin hiçbir şekilde kampanyanın geri ödenebilecek harcamaları arasında yer almaması gerektiğini belirtmek oldu.

Parlamentoda bulunan kişilerin işçilerinkinden çok farklı kaygıları olan, bambaşka bir dünyada yaşayan insanlar olduğunu anlamak için kendilerine ödenen aylıkların tutarına bakmak yeterlidir, çünkü sistem onlara başka hiçbir gelirleri olmasa bile, rahat bir küçük burjuva hayatı sağlamaktadır. Bir senatörün, millet meclisi ya da Avrupa Parlamentosu'nda görevli bir vekilin aylık net

maaşı 30 bin frankı (yaklaşık 4,570 €) geçmektedir, üstelik buna masraflar için ödenen aynı büyüklükteki tazminatlar ve birikmiş seçim havaleleri ödemeleri dahil değildir. Benim de bağlı bulunduğum İşçi Mücadelesi'nin Avrupa Parlamentosu'ndaki üyeleri, tıpkı bölgesel konseylerde çalışan yoldaşlarımız gibi komünist geleneği izleyerek, seçimden önce almakta oldukları maaş tutarının fazlasını örgütümüze veriyorlar. Komünist Parti'nin vekilleri ayda yalnızca 14 bin frank (2,134 €) alıp, kalanını partilerine bırakıyorlar. Diğer siyasal kuruluşlarda durum böyle değildir elbette.

Milletvekillerinin aylık almaları tabii ki normal bir durum. Üstelik bu 19. yüzyılda (Restorasyon, Temmuz Monarşisi ve İkinci İmparatorluk dönemlerinde) parlamenterlerin aylıklı olmadıkları ve bu yüzden milletvekilliğinin doğrudan zenginlere ayrılmış bulunduğu bir dönemde sorun talebi üzerine elde edilmiş bir kazanımdır. Ancak hiçbir seçilmiş kişinin kalifiye bir işçinin maaşından daha fazla kazanmaması gerektiğine karar veren 1871 Paris Komünü'nün idealinden çok uzaktayız.

Öte yandan, parlamenter temsil sistemi, çok adaletsiz bir seçim yasası olan tek adaylı çoğunluk sisteminin uygulanmasıyla iyice yara almaktadır. 1958 yılında De Gaulle iktidara gelince bu seçim sistemi Komünist Parti'nin parlamentodaki temsil edilme oranını düşürmek amacıyla benimsendi. Sistem işlevini başarıyla yerine getirdi ve 1959 seçimlerinde Komünist Parti oyların yüzde 19'undan fazlasını aldığı halde yalnızca 10 milletvekili çıkarak, parlamentodaki sandalyelerin yüzde 2'sini elde edemedi. O zamandan beri bütün meclis seçimleri 1959'da yürürlüğe konan bu çoğunluk sistemine göre yürütüldü.

Bunun tek istisnası olan 1986 seçimlerindeyse Sosyalist Parti, Ortak Sol Programı'nda yazılı olan bölgesel ölçekli bir oransal temsil sistemi uyguladı. 1986 seçimlerinden zaferle çıkan sağ, hiç zaman yitirmeden çoğunluk sistemine geri döndü; bundan sonra da sırasıyla 1988-1993 ve 1997-2002 yılları arasında iktidarda bulunan Sosyalist Parti, çoğulcu soldaki müttefiklerinin bütün ısrarlarına rağmen, kendisine bunlar üzerinde baskı gücü sağlayan seçim sistemini uygulamaya devam etti. Bugün elde ettikleri seçim sonuçlarıyla Komünist Parti, Sosyalist Parti'yle ikinci turda geri çekilme anlaşması yapmış olmasa gülünç sayıda seçilmiş üyeye sahip olacaktı. Yeşillere gelince, günümüzdeki sistemle bunlar ancak eğer Sosyalist Parti bazı seçim bölgelerini buralarda aday göstermeyerek kendilerine bırakırsa milletvekili çıkarmayı bekleyebilirler.

Aslında bu seçim sisteminde vekilleri seçenler, seçmenlerden ziyade büyük partilerin kurmayları olmaktadır!

Özgürlüklerin en fazla olduğu kapitalist ülkelerde bile siyasal rejim, demokrasinin, yani halk tarafından yürütülen bir yönetimin ancak görüntüsüne sahiptir.

İşçi sınıfı meclise gerçekten kendi çıkarlarını savunacak bir grup milletvekili gönderebilse bile, bunların tek yapabileceği, üstelik de çok dar sınırlar içinde işçileri orada nelelerin olup bittiği, neyin gerçekten önemli olduğu konusunda aydınlatmak olabilir.

En geniş kitleler için demokrasinin gerçekten var olduğundan, ancak yasaları yapanların paraya sahip olan kişiler olmadığı, büyük patronların gazeteler, radyo ve televizyon kanalları üzerinde egemenliğe sahip olmadıkları ve evlerine hizmetçi tutarmışçasına politikacılarla yüksek memurları satın almadıkları gün söz edebileceğiz.

AYNI İŞVERENE HİZMET ETMEK İÇİN REKABET EDENLER

Bir demokrasi geleneğine sahip olduğunu iddia eden bütün büyük ülkelerde fiilen iki parti hükümet sorumluluğunu dönüşümlü olarak paylaşır; her ne kadar son dönemlerde bazı daha küçük siyasal oluşumlar muhtemel iktidar kombinasyonlarının sayısını çoğaltmış olsa bile böyledir bu. Genel olarak da bu partilerden biri sol, diğeri sağ olma iddiasındadır: İngiltere’de İşçi Partisi ile Muhafazakâr Parti, Almanya’da Sosyal Demokratlarla Hristiyan Demokratlar örneklerinde olduğu gibi. Aslında iki parti arasındaki fark, yürütülen politikalardan çok isimlerdedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde Cumhuriyetçilerle Demokratlar arasında hangisinin daha gerici olduğunu söylemek daha da zordur.

Fransa’da Beşinci Cumhuriyet’in ilk yirmi üç yılında iktidar yalnız sağın elinde bulunmuş, 1981’de Mitterrand’ın cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle ülke dönüşümlü iktidarlara dönemine girmiştir. Fransa’daki durumun özgünlüğü De Gaulle’ün 1958 Anayasası’nın güçlü bir iktidar yaratmak isterken, sonunda aşamalı olarak 1986 yılından itibaren iki başlı bir yürütme sistemi oluşturmuş olmasıdır. Her ne kadar Elysée Sarayı’nda ve Matignon’da oturan kişiler farklı konutlarda yaşıyor olsalar da gazeteciler bu sisteme ‘bir arada yaşama’ adını vermişlerdir.

1974’ten bu yana Beşinci Cumhuriyet, yürütme gücü konusunda olabilecek her türlü farklı durumu görüp geçirdi: Sağcı cumhurbaşkanı ve sağcı başbakan (Giscard d’Estaing’in yedi yıllık görev süresinin ardından Chirac’ın döneminde de), solcu cumhurbaşkanı ve solcu başbakan, sonra

yine aynı solcu cumhurbaşkanıyla sağcı başbakanlar ve nihayet günümüzde de sağcı bir cumhurbaşkanıyla solcu bir başbakan. Bütün bu uç noktadaki çeşitlemelere karşın, bu süre içinde dikkat çekici bir siyasal süreklilik görüldüğünü kimse yadsıyamaz. Bunun en iyi örneği de, Rocard döneminde hazırlanan, Juppé hükümetince meclise sunulan ve nihayet ana hatlarıyla Jospin hükümeti tarafından uygulamaya konan ünlü 'Juppé planı'dır.

Bu durumun sebebi, hükümete gelen farklı partilerin aynı toplumsal çıkarları temsil ediyor olmasıdır. Yani, burjuvazinin, mülk sahiplerinin çıkarlarını. İşte bu yüzden, uyguladıkları politikalar birbirinden farklı değildir. 'Bir arada yaşama'nın dokuz yıldır gördüğümüz gibi çeşitli şekillerde mümkün olabilmesi de bundandır.

Kuşkusuz sağ ve sol hükümetler arasında bazı farklar vardır. Solun seçmen kitlesi genellikle emekçiler sınıfıyken, sağınki daha çok rahat bir hayat süren küçük ve orta burjuvazidir (büyük burjuvazi de aslında bu gruba girer, ama nüfusun yalnızca çok küçük bir oranını oluşturmaktadır). Bu yüzden de doğal olarak sağ ve sol hükümetlerin temsilcileri kendi seçmenlerine karşı farklı söylemlere başvururlar.

Sağ, toplumu değiştirme iddiasında değildir. Modernleşmeden bahsettiğinde bu aslında daha çok bir çeşit geriye dönüş, işçilere karşı saldırının bir tür haklı gösterilme çabasıdır. Açıkça kendi seçmen kitlesinin ideolojisini savunur ve toplumun itici gücü olarak üretim araçlarının özel mülkiyetini ve bireysel kâr arayışını görür.

Sağın bu sinikçe dürüstlüğünün karşısında solun ikiyüzlülüğü bulunur.

Çünkü solun oynaması gereken rol daha karmaşıktır. Aslında onun da amacı yine burjuvazinin işlerini yönetmektir.

Ancak bunu yaparken yığınlara karşı asgari bir saygınlığı da korumak zorundadır. İşte bu yüzden sol, genellikle ve en çok da seçimlerin yaklaştığı dönemlerde sağa kıyasla daha 'toplumsal' bir söyleme başvurur. 'Toplumsal barış'ı patronların lehine koruyabilme konusunda sağdan daha becerikli olduğunu kanıtlamak için mülk sahibi sınıfların karşısında işte bu saygınlığı kullanmaya çalışır.

Bu konuda başarılı olduğu da bir gerçektir. 1946 ile 1980 yılları arasındaki otuz dört yıl içinde, resmi istatistiklere göre grev günü sayısının 1 milyondan az olduğu yalnızca bir yıl yaşanmıştır. Oysa 1981 ile 1998 arasında, yani ilkinin yarısı kadar bir süre içinde on bir yıl 1 milyondan az grev günü görmüş ve bunların yedisi sosyalist iktidarlar zamanında olmuştur. Bu durumun işsizliğin arttığı bir döneme denk gelmiş olduğu doğrudur, ancak aynı zamanda iktidardaki solun işçilere kendi haklarını korumama konusunda yardımcı olduğu da bir o kadar doğrudur.

Elbette ki büyük patronların adamları solun erdemlerini övmeye kalkmıyorlar. Patronlar teşekkür edecekleri yerde itiraz ederek daha fazlasını koparmayı tercih ediyor ve bunda da çoğu zaman başarılı oluyorlar. Üstelik solun aslında nasıl bir rol oynamakta olduğunu halka açıklamaları için ortada hiçbir sebep yok.

Ancak sağın politikacılarıyla solcu olduğunu iddia edenlerin arasındaki fark o kadar ince ki, zaman zaman rakiplerinin sloganlarını ödünç alıp kullanabiliyorlar. Sol, sözde bile olsa kapitalizmin düşmanı olduğunu kabul etmeye cüret edemiyor da, dönemin Ekonomi ve Maliye Bakanı Bérégovoy borsanın yeniden yükselişe geçtiğini öğrendiğinde sevinçten dans ettiğini övünerek anlatıyor.

Buna karşılık Chirac da 1995 başkanlık seçimlerinde slogan olarak giderek derinleşmekte olan 'toplumsal uçurum'a karşı mücadeleyi kullanıyordu.

Ayrıca, inanışların tersine dönüverdiği örnekler de az değildir. Mitterrand buna iyi bir örnek oluşturuyor. Siyasal kariyerine Vichy'de, Pétain'in gölgesi altında başlamıştı. Eski bir direnişçi olarak tanındıktan sonra Dördüncü Cumhuriyet döneminde merkez sağın milletvekili olarak çeşitli hükümetlerde on bir kez bakanlık yaptı. 1958 yılında De Gaulle'ün iş başına dönmesinin ardından yeniden iktidara gelmek için tek şansının sosyalist ve komünist partilerin desteğinden yararlanmak olduğunu anlayınca, 1971 yılında viraj yaparak kapitalist toplumla 'yolları ayırma' taraftarı olduğunu açıkladı. Gerçi bu durum onu, Elysée Sarayı'na yerleşir yerleşmez yalnızca sanayicilerle bankerlerin yararlanacağı bir politika uygulamaktan alıkoymayacaktı elbette. Daha az ünlü olabilen başka sağcı politikacılar da aynı yolu izlemişler, bakanlık teklifi karşısında kendilerinde birtakım sol duygular, en azından sola 'açıklık' bulunduğunu keşfetmişlerdir. 1988 yılında Rocard hükümetinde başbakan için büyük ve küçük burjuvaziye karşı güvence görevi gören üç ünlü eski sağcı, Soisson, Rausch ve Durafour bunun örnekleridir. Bu durum bu üçü kadar Rocard hakkınca da hüküm vermektedir.

Kariyerlerine solun kucağında başlayıp, sonradan kendilerini sağda bulan politikacı örnekleri daha azdır ve bunun tek sebebi, son yirmi yılın dörtte üçlük bir kısmında hükümeti Sosyalist Parti'nin yönetmiş olmasıdır. Ama daha gerilere gidecek olursak bolca örnek bulabiliriz.

Kuşkusuz Sosyalist Parti'nin içinde, yerel yönetimlere seçilmiş üyeleri de dahil olmak üzere, gerçekten emekçi sı-

nının hizmetinde çalışmak isteyen kadın ve erkekler bulunuyor. Bunların sayısı, saflarında kendi sınıflarının çıkarlarını korumak için harekete geçme arzusuyla yanıp tutuşan binlerce işçinin de bulunduğu Komünist Parti'de daha da fazla. Ancak bu durum, söz konusu partilerin iktidarda savundukları politikaların doğasını etkilemiyor, çünkü politikaları bu militanlar belirlemiyor.

Beni iktidara gelen sol partilerden ayıran tek şey, Robert Hue gibi bir şeyleri değiştirmek üzere iktidarda bulunmak gerektiğine inananlarla, benim gibi bu katılımın yalnızca sol hükümetin işçi karşıtı uygulamalarına karşı bir önlem olabileceğini savunanları karşı karşıya getiren bir yöntem farkı değil. Kuşkusuz bu tartışma 19. yüzyılın sonunda işçi hareketinde yapıldı, çünkü bu hareketin içinde gerçekten de burjuva devletin kurumlarına girildiğinde büyük üretim araçlarının toplumsallaştırılmasının sağlanabileceğine inanan akımlar vardı. Ancak açıktan açığa kapitalist sistemin savunucusu olan siyasal oluşumlar reformcu partileri yavaş yavaş kendi bakanlık kombinasyonlarına dahil etmişlerse de, bu tabii ki sistemi içerden gizliden gizliye değiştirmelerine izin vermek için değildir. Toplumun bu yolla değiştirilebileceğine inanan militanlar bu konuda ne kadar yanılırsa içinde olsalar da, bu kombinasyonlarda hayalperestlere yer yoktur ve bir tür doğal ayıklanma sonucu bu partilerin başına, tek derdi burjuvazinin işlerini düzenleyebilmek için hükümete kabul edilmek olan kişiler gelir. Reformcu partiler hükümetlere girdiklerinde kapitalist sistemde reform yapma konusundaki bütün hedeflerini unuturlar.

Seçmenlerin büyük çoğunluğu, sağ ile iktidardaki solun önerdikleri arasında çok da büyük bir fark olmadığını da bilincindedir aslında. Yirmi yıldan fazla zamandır Fransız

toplumunun asıl önemli sorunu işsizlik ve bunun sonuçlarının yarattığı toplumsal dramdır. Gerek hükümetteki sol, gerekse sağ açısından tehlikeli bir konudur bu, çünkü seçmenlerin bir kısmının şirketlere istihdam yaratabilmelerine imkân sağlamak için yardım olarak verilen şişkin fonların nereye gittiğine yönelik sorular sormasına yol açabilir. Bu durumda hem hükümetteki sol, hem de sağ, güvenlik alanında çarpışmayı tercih ediyorlar, çünkü bu alan hem çok fazla insanı ilgilendiriyor hem de anlaşılabilceği üzere hiç kimsenin ne yapılması gerektiğini söyleyerek bir çözüm öne süremeyeceği bu alanda iktidarda bulunanlara yeterince etkili olamadıkları için çıkışmak daha kolay.

Pek çok insanın, en çok da en yoksulların ve hassas olarak bilinen kentlerde yaşayanların ömrünü çürüten güvensizlik yalnızca baskıcı yöntemlerle çözülemez. Bu soruna toplumsal bir tedavi yöntemi uygulamak gerekir, çünkü binlerce gencin yasal yollardan hayatlarını doğru dürüst kazanma şansı bulamamalarından kaynaklanan amaç yokluğu, bu güvensizliği giderek büyötmektedir. Bu gençler yıllarca çalıştıktan sonra kapının önüne konan babalarının yaşadıkları hayatı sürmeyi istemiyorlar; gözlerinin önünde örneğ olarak, hem şaibeli ticaretleriyle geçinip giden küçük banliyö ağaları, hem de halkın geri kalanı üzerinde yaratacağı sonuçlar ne olursa olsun kendi kârının peşinde koşan işadamı ve politikacılar var. Küçük suçlardaki artışın toplumsal kökenlerini görmek istemeyenler, her işsiz kalının hırsızlığa başlamadığını söylüyorlar. Kuşkusuz bu doğru, ama güvensizliğin işsizlikle birlikte artması da rastlantı değil elbette. Güvensizlik Jospin'le başlamadı. Sağ hükümetlerin zamanından beri var. Ne işleri ne de amaçları olmayan bu gençlerden en zayıf ve yozlaşmaya en açık olan-

ların küçük ya da büyük suçlara bulaşmasına insan nasıl şaşıracaktır? Üstelik de bu gençlerin yaşadıkları mahallelerde onlara toplu bir çözümün yolunu gösterebilecek militan işçilerin sayısı giderek azalırken.

Elbette ki ne sağ ne de hükümetteki sol güvensizlik sorununa düzgün bir çözüm öneriyorlar, çünkü bu da yine kendilerinin şampiyonu oldukları kapitalist sistemin çürüyüşünün bir başka ürünü. Sağ için güvenlik demagojisi, hükümetteki sola bu sorunu bir türlü çözememelerinden dolayı yüklenme imkânı sağlıyor. Aynı alanda rakibiyle yarışabilmek için hükümetteki sol da sağdan farklı olmadığını gösteriyor. Bu arada da işsizliğe ve işçilerin hayat koşullarının bozulmasına karşı hiçbir şey yapılmıyor.

İktidardaki sol, sağdan daha küçük bir bela sayılamaz, çünkü o da egemen sınıfların çıkarlarını korumak adına aynı kötülükleri yapıyor, hatta aynı suçları işliyor.

1945 Mayıs'ında Cezayir'de Constantinois katliamları olduğunda, 1946-1947'de Hindicini Savaşı başladığında, 1947'de Madagaskar'ı vuran korkunç baskı başlatıldığında iktidarda, Komünist Parti de dahil olmak üzere hep sol vardı. Daha sonraysa Sosyalist Parti, yıllar boyunca hükümette görev aldı. Fransa'nın kentlerinden çoğunun duvarlarına "Katil Jules Moch" (1947-1950 arasında görev yapan sosyalist içişleri bakanı) diye yazılması, bu dönemde Komünist Parti ve militanlarının sosyalist bakanlar hakkında ne düşündüklerini gösteriyordu. 1956 yılında 'Cezayir'de barış' sloganına dayalı bir programla seçildikten sonra savaşı daha da yoğunlaştıran, aynı yılın Ekim ayında Süveyş Kanalı'nı millileştirme kararı almış olan Mısır'a karşı askeri sefer başlatan da yine 'sosyalist' bir hükümet başkanı olan Guy Mollet'di. Cezayir'de ve Fransa'nın büyük kentlerinin polis

komiserliklerinde Gestapo'ya yaraşır yöntemlerin kullanılması gündelik uygulamalara dönüştüren, içinde Mitterrand'ın da bulunduğu bu hükümetti. Sağ bundan daha kötü ne yapabilirdi ki?

Mitterrand'ın 1981'de cumhurbaşkanlığına yükselmelerinden bu yana geçen son yirmi yıl neyse ki bu kadar kanlı olaylara sahne olmadı. Ancak işçiler açısından bilanço hangi yönde olumlu sayılabilir? Sosyalist Parti'nin muhalefetten çok iktidarda bulunduğu bu yıllar boyunca Fransa'da ne değişti? İşçi sınıfının durumu iyiye mi gitti, yoksa kötüye mi?

Cevap vermek için soruyu sormaya bile gerek yok, çünkü işçilerin yararlanmış gibi sunulan değişiklikler bile -örneğin, haftada 35 saat çalışmayı öngören Aubry yasası gibi- sonunda yine işçilere çevrilen birer silahtır. Bunlar sayesinde patronlar kendi işlerine geldiği gibi adlandırdıkları iş 'esnekliği'ni, akıl almaz çalışma takvimlerini dayatabiliyorlar, çalışma süresinin yıllık hale getirilmesi yoluyla artık fazla mesai saatlerini ödemiyorlar, muhtemel teknik işsizlikleri zorunlu izin haline getirerek masraftan kaçınabiliyorlar. Kuşkusuz olanların bu yasa metninin uygulanmasından doğan toplumsal çatışmaların sayısına bakmaları yeterlidir.

İşçilerin hükümetteki solun liderlerinden bekleyebilecekleri hiçbir şey yok, çünkü bu insanlar, bütün eylemlerinin kanıtladığı üzere aslında burjuvazinin kampında yer alıyorlar. Mülk sahibi sınıfların yararına aldıkları kararlara 'toplumsal' bir renk katmaya çabalamaları bu durumu değiştiremiyor.

2002 seçimleri yaklaşmaktayken, aralarında Sosyalist Parti ulusal sekreteri François Hollande ve İşçileri Bakanı

Daniel Vaillant'ın da bulunduğu bir grup 'sosyalist' yönetici gazeteciyle yaptığım söyleşilerde, başkanlık seçimlerinin ikinci turunda ne yapmayı düşündüğümle ilgili sorulara her ne olursa olsun kimseyi Sosyalist Parti'nin adayını desteklemeye çağırmayacağımı söyleyerek cevap verdiğim için benim aslında solcu olmadığımı, Chirac adına çalıştığımı iddia eden bir cephe oluşturduklarında bu küçük düzenbazlıklar karşısında donup kaldım. Gerçekten de işçilerin iktidarda oldukları süre boyunca sağla aynı politikaları uygulamış insanlara neden oy vermeleri gerektiğini anlayamıyorum. Chirac'ın kazanmasını sağlayacak bir şey varsa bu ben değilim, Sosyalist Parti'nin son beş yıl boyunca uyguladığı politikadır.

Burada Jospin'e oy vermeleri için insanlara çağrıda bulunmayı reddediyorum, tıpkı Amerika Birleşik Devletleri'nde olsam Cumhuriyetçilerle Demokratlar arasında seçim yapmayı reddedeceğim gibi. Bütün bu siyasal partiler sadece burjuvazinin işlerini yürütebilmek için birbirleriyle yarışıyorlar ve benim saflarında yer aldığım işçi sınıfına da yalnızca yem olurken üstlerine hangi renkte sosun dökülmesini tercih edeceklerini soruyorlar.

HÜKÜMETİ ASLINDA KİM YÖNETİYOR?

Kapitalist dünyada parlamenter sistemlerden çok, şu ya da bu nitelikte baskıcı diktatörlükler mevcuttur. Diktatörlüklerde siyasal iktidarı kimin uyguladığı sorusunun cevabı açıktır. Parlamenter sistemlerdeyse durum daha karmaşıktır, çünkü siyasal projektörlerin altında çok fazla unsur bulunur: Seçilmişler, meclisler, koalisyonlar ve parlamenter sahnenin en dibinde bir tülün ardına gizlen-

miş olarak da devlet aygıtı, yani kimsenin seçmediği ama iktidar gerçeğinin en büyük bölümünü uygulayan üst kademe bürokratlar.

Fransa'da her seçim kampanyasından önce 'yurttaşlık görevi' olarak seçmenlere oy kullanmaları, 'başkalarının sizin yerinize karar vermesine izin vermeyin' temasıyla telkin edilir. Oysa gerçekte seçmenler çok da fazla bir şeye karar vermezler. Kuşkusuz millet meclisindeki sandalyelerin çoğunu sağa ya da sola vermek, ya da Elysée Sarayı'nda kimin oturacağını seçmek onların elindedir, ama hangi politikaların uygulanacağını, hangi yasaların çıkarılacağını, hele ki bu yasaların ne şekilde uygulamaya konacağını onlar belirleyemezler.

Zaten seçmen kitlesini son derecede kusurlu biçimde yansıtmakta olan meclis, yasaların oylanmasından tek başına sorumlu değildir. Bu konuda çok daha karmaşık bir sistemle seçilmiş olan ve Fransız siyasal hayatı boyunca hep çoğunluğunu sağın oluşturduğu, muhafazakârlığın kalesi sayılabilecek olan Senato da onunla birlikte çalışmaktadır.

Bugün teorik olarak bu iki meclis arasında sürekli bir anlaşmazlık olduğu takdirde son sözü söyleyecek olan milletvekilleridir. Oysa iki kurum arasındaki çekişmeler sırasında uzlaşmayı sağlamak için solun (mecliste sayısal çoğunluğu elinde bulundurduğu durumlarda bile) sağa ödün vermediği durumlar çok enderdir. Kısacası, milletvekillerinin ilk okumada oyladıkları yasa metniyle, sonuçta kesin olarak kabul edilen metin arasında kimi zaman ciddi farklılıklar olmaktadır.

Milletvekillerinin gücü, hükümetle ilişkileri konusunda da aynı derecede sınırlı. Hükümet kendi çoğunluğu içinde bile homurtulara yol açan bir iş yaptığında blok

oylama hakkını kullanabilir ya da hükümet krizi konusunda bir şantajdan başka bir şey içermeyen meşhur 49-3 numaralı maddeye başvurabilir. Mitterrand'ın eski Dışişleri Bakanı Claude Cheysson, günün birinde bu cumhurbaşkanının zamanında tıpkı De Gaulle zamanında olduğu gibi meclise mümkün olduğunca az danışılmasına çalışıldığını açıklamıştı. Bunun bir başka örneğiniyse, 11 Eylül 2001 Dünya Ticaret Merkezi saldırıları ve Amerika'nın Afganistan'a askeri operasyonları sonrasında yaşadık. Chirac, Mirage-2000'lerin bölgeye gönderilmesinden söz etti, Jospin onayladı ve milletvekillerine hiç danışılmadı. Danışılseydi da fazla bir şey değişmeyecekti. Ancak fikirlerinin sorulmasına bile gerek duyulmamış olması, onların siyasal hayatta ne kadar gereksiz bir rol oynadıklarını göstermesi açısından önemli. Kuşkusuz sahne üzerinde oynuyorlar, ama gerçek sorunlar kuliste, kapalı kapılar ardında çözülüyor.

Bir yasa metni oylandıktan sonra hemen kesinleşmez, karşı çıkan vekillerin, hiç kimse tarafından seçilmemiş olsa da son sözü söyleyen bir organ olan Anayasa Konseyi'ne başvurma hakları vardır. Örneğin, 1982 yılında Mauroy hükümeti bir dizi kamusallaştırma gerçekleştirip hissedarlara da gayet rahat tazminatlar ödemeyi öngördüğünde, Anayasa Konseyi hükümeti bu tazminatları daha da yükseltmeye zorladı.

2002 yılının Ocak ayında Anayasa Konseyi, 'girişim özgürlüğü' adına, 'toplumsal modernleşme yasası'nın bir şirketin ekonomik nedenle işçi çıkarabileceği durumların listesini -yalnızca sözde- sınırlayan bir maddesini iptal etti. Anayasa Konseyi'nin savunduğu 'özgürlük', patronların istediklerini istedikleri gibi işten çıkarma özgürlüğü, yani!

Dahası, bir yasanın uygulamaya konması için oylanmış olması yeterli değil. Erkek ve kadın çalışanlar arasındaki ücret eşitsizliği çok fazla sayıda yasaya konu oluşturdu ancak uygulamada durum hiç de değişmedi. 'Belirli dönemler için yapılan iş sözleşmeleri'ni yalnızca belirli durumlarda -bir çalışanın işe gelmemesi ya da anlık bir iş artışı gibi- uygulanabilecek bir istisna haline getiren yasalar her gün çiğnenip geçiliyor, ama bu onları oylamış olanları harekete geçirmiyor. Birçok işletmede bu durumda olan işçilerin sayısı, süresi belirsiz sözleşmelere bağlı çalışanlardan hep daha fazla.

Aslında bir yasanın sonuçları her şeyden çok, bakanlıklarda seçilmemiş yüksek memurlarca, çoğu zaman onlara kıyasla gelip geçici bir amatör sayılabilecek olan bir bakanın bazen tamamen teorik kalan yetkisi altında hazırlanan yürütme kararnamelerine bağlı. Ayrıca, bakanlar, yüksek memurlar ve büyük kapitalist şirketlerin temsilcileri arasındaki sorunlar da doğrudan bakanlıklarda çözülür. Zaten bu adamların hepsi birbirlerini uzun zamandır tanıyan, aynı eğitimden gelen, hepsi birbirinin yerine konabilecek adamlardır; kimileri hükümetten ya da devlet sistemi içindeki görevlerinden ayrılıp özel sektörün hizmetine geçerlerken, diğerleri de bunun tersini yaparlar.

1974-1976 arasında Giscard d'Estaing'in başbakanı olduğu dönemde Jacques Chirac'ın kalem müdürlüğünü yapan Jérôme Monod, daha sonra Lyonnaise des Eaux'nun yönetim kuruluna girmiş, 1980'de de şirketin genel müdürü olmuştur. Sosyalist hükümetlerde dış ticaret bakanlığı ve daha sonra da başbakanlık yapmış olan Edith Cresson da, aynı şekilde özel sektörde ihracat danışmanı olarak kariyerini sürdürmüştür. 1993 koalisyon hükümetinde baş-

bakan olan RPR'li Edouard Balladur de Mont-Blanc Tünel Şirketi'nde, Bilişim Genel Servisi'nde (CGE'nin şubesi) ve Avrupa Akümülatörler Şirketi'nde yöneticilik yapmıştır. Cresson, Bérégovoy ve Jospin hükümetlerinin Çalışma Bakanı Martine Aubry, Pechiney'de CNPF'in gelecekteki başkanı Jean Gandois'nın yanında genel müdür yardımcılığı görevinde bulunmuştur. Örnekler daha çoğaltılabilir.

Bütün bu insanlar aynı eğitim düzeyine, aynı hayat tarzına, aynı ilişkilere sahipler. Düşünceleri, fikirleri ve akıl yürütmeleri, ait oldukları dünyayı yansıtıyor. Aldıkları bütün kararların kendi çevrelerinin çıkarlarını kollamasında şaşırtıcı olan ne var? Dışarıya sundukları fikirler ne olursa olsun, onlara nasıl davranmaları gerektiğini dikte ettiren işte bu çevredir. Kimi zaman aralarında gerçekten de siyasal farklılıklar olabilir, çünkü belirli bir zamanda burjuvazi için birden çok siyasal seçim imkânı söz konusu olabilmektedir. Kararlarını daima bu burjuvazinin çıkarlarını koruyacak şekilde alırlar.

Yüksek memurlar, ordunun, polisin ve yüksek yargının kadroları düzeyinde devlet personeli, çarpıcı bir istikrar içinde bir rejimden diğerine görevlerini değiştirmeden geçebilmektedir. Papon örneği bu konuda en iyisidir. Kariyerine Halk Cephesi zamanında başlamış, Pétain döneminde Gironde valiliğinin genel sekreteri olmuş ve bu sıfatla aralarında çocukların da bulunduğu yüzlerce Yahudinin ölüm kamplarına nakledilmesinden sorumlu olmuştur. Ancak bu geçmişi onun De Gaulle döneminde Emniyet Müdürlüğü'nde kariyerini sürdürmesine engel olmamıştır; bu görevdeyken Cezayir Savaşı sırasında 1961 ayaklanmasının onlarca Cezayirli kurban verilmesine yol açarak kanlı biçimde bastırılmasının ve 1962 Şubatı'nda

Charonne metrosunda 9 OAS karşıtının öldürölmesinin sorumluluğu da yine ona aittir. 1978 ile 1981 arasındaysa Giscard d'Estaing'in maliye bakanlığını yapmıştır. Bu, verilebilecek örneklerin en ünlüsü olsa da, sayısız başka yüksek memur, asker, yargıç, savcı ve polis, Üçüncü Cumhuriyet'ten doğru Vichy'nin hizmetine, oradan da Dördüncü ve hatta Beşinci Cumhuriyetlere sessiz sedasız geçmişlerdir. Bu da 1945'ten beri iktidarda bulunan ve genellikle söz konusu kişilerin geçmişini çok iyi bilen bütün politikacıların inayetiyle olmuştur.

Papon, De Gaulle'ü 1942'de Cezayir'de Amerikan donanmasının çıkarmasına karşı koymuş olan Vichy birliklerinin komutanı General Juin'den ya da 1941'de Vichy'nin düzenlediği Riom Yüksek Adalet Divanı'na katılmayı kabul ettikten sonra 1944'te etnik 'temizlik'ten sorumlu Yüksek Mahkeme'nin genel savcısı olan Mornet'den veya bunlardan daha az ünlü diğerlerinden daha fazla aldatmamıştır. Kendine amaç olarak Fransız burjuva devletini yeniden ayakları üzerine kaldıracılabilmeyi seçen De Gaulle, bu adamları göreve çağırđığında her şeyden haberdardı kuşkusuz. Çünkü seçim sonuçları ya da diğer olaylar sonucunda değişen siyasal personelin arkasında devlet aygıtının sürekliliği vardır ve bu da burjuvaziye her ne kadar bazen bir günah keçisi kurban etmesi gerekse de sonuç olarak kendi egemenliğini korumasını sağlar.

Bölgesel konseylerle belediye yönetimlerine daha geniş yetkiler tanıyan yerinden yönetim yasası da bu işleyiş tarzını hiçbir şekilde değiştirmedir. Yalnızca sistemi bölgeler ya da büyük bucaklar ölçeğine yaymakla yetindi.

Burjuva gazetecileri ya da politikacıları Fransız devletinin merkezizetçiliğinden söz ederlerken genellikle bu ülke-

nin 'Jakoben' geleneğini suçlarlar. Oysa bu, tarihi kasıtlı olarak tersine çevirmektir. Çünkü her ne kadar Fransız Devrimi'nin zirvede olduğu dönemde Ulusal Meclis bütün güçleri tek başına elinde bulundurmuşsa da bu aslında son derecede esnek bir merkeziyetçilikti. Bütün kentlerde, devrimci kulüplerin yerel kolları, gözetim komiteleri -bunlar yoğun birer siyasal hayat merkeziydiler ve binlerce baldırı çıplak buraya gelip giderdi- halkın istek ve ihtiyaçlarını merkezi iktidara duyuran birer ara istasyonu konumundaydılar. Ayrıca meclisteki vekiller de, yerel devrimci örgütlerin üyeleri de yalnız kanun yapmakla kalmıyor, aynı anda hem yasama hem de yürütme gücünü uygulayarak aldıkları kararların uygulanmasına göz kulak oluyorlardı.

Fransız devletinin bugün hâlâ geçerliliğini koruyan haliyle, valileri merkezi iktidarın uygulanmasında basit birer memur haline getiren merkeziyetçiliği, bu gelenekten değil, Napoléon döneminden kalmadır. O dönemde her türlü yerel siyasal hayat ortadan kalkmış, ulusal siyasal hayat da çok dar bir kapsama sıkıştırılmıştı. Burjuvazi devrimin ilk yıllarında sahnenin önünü işgal eden halk yığınlarının korkusuyla, iktidarı seçilmiş organlar aracılığıyla bizzat yürütmekten vazgeçmiş ve Bonaparte'ın lehine iktidardan çekilmişlerdi. Bugün bile burjuva düzeninin taraftarları, aşırı merkeziyetçilik suçlamalarını burjuva mülkiyetinin zaferini kutsamış olan generalden bozma imparatorun diktatörce iktidarındansa, her hatırladıklarında korkudan titredikleri bir devrimin Jakoben aktörlerine yönlendirmeyi tercih ediyorlar.

Genel oy ilkesinin burjuvazinin mutlak iktidarını maskeleyerek amacıyla kullanılan bir örtü olmadığı gerçekten demokratik bir rejim, esinini kuşkusuz Napoléon monarşi-

sinden değil, Jakoben devrimcilerin örneğinden almalı. Böyle bir rejimde merkezi iktidar gücünü kitlelerin iradesinin temsil edilmesi, alınan kararların ve bunların uygulanma biçiminin denetlenmesinin tek yolu olarak da halkın bölgesel ya da yerel siyasal hayata aktif katılımı ilkeleri içinde gerçekleştirecektir.

Günümüzde siyasal hayat, işçilerin gündelik kaygılarından öyle uzaklaşmış görünüyor ki, işçilerin büyük kısmı kurtuluşu siyasal hayattan tamamen çekilmekte buluyorlar. Bu sadece bir dönem sorunu, çünkü geçmişte her şeyin tamamen değiştiği milyonlarca kadın ve erkeğin siyasal hayatla doğrudan ilgilenip katılımcı oldukları zamanlar da görülmüştür.

Komünist bir toplum ihtimalini ilk düşünen, tasarlayan ve 1917 Ekimi'nde Rusya'da gerçekleştirilmesi için yolu atıklarını düşünen kişilere göre, bu toplum insanlar arasında, burjuva cumhuriyetlerinin en demokratik olanında görülebileceğinden ya da günümüzde içinde yaşamakta olduğumuz toplumlarda görüldüğünden çok daha demokratik bir ilişkiler bütünü kuracaktır. Siyasal hayatı ve hatta bütün toplumsal hayatı günümüzde paranın küçük bir azınlığa verdiği aşır gücün boyunduruğundan kurtaracaktır. İşte bu yüzden de komünizm, nüfusun tamamı açısından geçerli olan gerçek bir demokrasinin var olabileceği tek rejimdir.

5
SÖMÜRÜNÜN KÜRESELLEŞTİRİLMESİ
GELENEĞİ

Benim hemen hemen bütün konuşmalarına “İşçiler!” seslenişiyle başlamam, politikacıların konuşmalarına “Fransızlar”, ya da “Vatandaşlar” diye başlamasına veya Chirac’ın ‘sevgili yurttaşları’na seslenmesine alışkın olan kimilerinin canını sıkıyor.

İşçilere bu şekilde seslenişim röportajlarda mantıklıymış gibi görünen saçma sorularla karşılaşmama neden oluyor, örneğin: “Size göre hangi gelir düzeyinin üstünde kalanlar işçi olmaktan çıkıyorlar?” gibi. Günlük hayatta hangi boyun üstünde kalanlara uzun boylu dendiğini soruyor muyuz? Ya da kısa boylu? Ama yine de birinden uzun boylu ya da kısa boylu diye söz edebiliyoruz. Ya da daha toplumsal

bir soru: “Çalıştığına göre bir genel müdür de işçi sayılmaz mı?” Kuşkusuz, ama çalışanları onu işçi olarak nitelendirmiyorlar. Benim seslendiklerim, görev başında olan, emekli ya da işsiz kol ve kafa işçileri, zanaatkârlar, küçük tüccarlar, küçük çiftçiler, bunların çocuklara bakmak için evde oturan hayat arkadaşları –hiç kimseyi sömürmeden işlerini yapanlar ne dediğimi gayet iyi biliyorlar. İşçi ya da ücretli olmadığı halde kendilerini ‘emekçilerin safında’ hissedenler de bunun ne anlama geldiğini gayet iyi anlıyorlar.

Bu şekilde ‘işçiler’e seslenişim, beni emekçi yığınları, onların çıkarlarının toplumun daha rahat yaşayan tabakalarının çıkarlarıyla aynı olduğuna, kendilerinin ‘ortak çıkar’ın, ‘ulusal çıkar’ın hizmetinde olduklarına ve patronlarla işçilerin aynı gemide bulunduklarına, bu yüzden de aralarında geçinmenin ve işbirliği yapmanın bir yolunu bulmaları gerektiğine inandırmaya çalışan bütün diğer partilerin politikacılarından ayırmaktadır. Çünkü o gemide patronlar birinci mevki yolcuyken, işçiler kömürcü olarak bulunuyor. *Titanic* hikâyesinden yapılan iki filmde de, batma anında kaptanın en başta birinci mevki yolcularını kurtarmaya çalıştığına tanık olduk.

Sözde bir ulusal çıkar üzerine yapılan konuşmalar, aslında toplumsal gerçekliği saklamaya hizmet etmektedir. Bizi kimlik kağıtlarında ‘Fransız vatandaşı’ yazan herkesin aynı takımın üyeleri olduğuna ve kazanmak için birlikte çaba harcamak gerektiğine, örneğin uluslararası rekabet karşısında herkesin bazı fedakârlıkları göze alması, ücret taleplerini ılımlı tutması, şirketlerin kurtarılması uğruna istihdam azaltmayı kabul etmesinin şart olduğuna inandırmak istiyorlar. Bütün bu söylenenler tek bir tarafa yönelik. Yalnızca işçilere sesleniyor. Bir hükümet başkanının büyük

hisse sahiplerine, ülkenin ve içinde yaşayanların ortak çıkarları uğruna kârlarının küçücük bir bölümünden olsun vazgeçmelerini söylediği nerede görülmüş? Öte yandan sermayedarlar, kendilerine daha çok kâr getireceğini gördükleri durumlarda işletmelerini yurtdışına taşımaktan da yurtdışına yatırım yapmaktan da hiç rahatsızlık duymazlar, çünkü onlar için 'ekonomik yurtseverlik', şahsi çıkarlarının başladığı yerde biter.

İlkokuldan başlayarak işçi çocukları, Fransız oldukları için şanslı sayılmaları gerektiği fikri kafalarına sokularak koşullandırılmaya çalışılıyor. Ilıman, ideal iklime sahip, ne çok soğuk ne de çok sıcak olan (ancak yine de her kış onlarca insanın soğuktan donarak öldüğü) bir ülkenin vatandaşları oldukları için. Hatta kimi zaman (olanca alçakgönüllülükle) 'yeryüzünün en manevi halkı'na, insan haklarının çıktığı ülkeye (her ne kadar bu haklar yüz yıldan fazla sürebeyince sömürgecilik ve sömürgelerin özgürleşmesi sırasında ayaklar altına alınmış olsa da) ait oldukları için.

Elbette ki bu nutukları çeken öğretmenler, her zaman bilinçli olarak işçileri aldatmak niyetinde değiller. Okul öğretmenlerinin de ötesinde, siyasal gazetecilerin, spor yorumcularının, radyo ve televizyon programcılarının farkında bile olmadan yaydıkları şey egemen ideoloji, edinilmiş fikirler bütünüdür. Fransa'nın taraflarından biri olduğu en küçük bir uluslararası spor karşılaşması, yurtseverlik ateşini körüklemeye fırsat yaratıyor. Milli marş mutlaka söyleniyor ve kimse futbol ya da rugby sahasında 'kirli bir kan ekinlerimizi sulasın' dileğinde bulunmayı gülünç karşılamıyor. 2001 yılında Fransa ile Cezayir arasında, bu ülke bağımsızlığını kazandığından beri oynanan ilk futbol maçında olduğu gibi, birkaç genç Fransız milli marşına ıs-

lık çaldığında ertesi gün bütün medyada, Cezayir Savaşı sırasında Fransız ordusunun yaptığı zulümlere karşı hiç duyulmamış bir tepki silsilesi başlıyor.

Geçen yüzyıl boyunca birkaç kez genç işçilerin kanlarını, tek amacı mülk sahibi sınıfların çıkarlarını korumak olan savaşlarda dökmek üzere gönderilmeleri de yine aynı ideoloji adına, ‘vatan savunması’ bahanesiyle olmuştur.

Ben pasifist değilim; haklı savaşlar vardır, haksız savaşlar vardır. Halkların kendi kaderlerinin sahibi olmaları hakkı, aynı zamanda silahlanma ve bağımsızlıklarını korumak adına savaşma hakkıdır. Ancak Fransa’nın son yüz yıl içinde katılmış bulunduğu bütün çatışmalarda mesele bundan bambaşkaydı. Tarihte daha gerilere gitmeden soralım, 1954’te Cezayir’in bağımsızlığını kazanmasından ‘vatan’ ne gibi bir endişe duyabilirdi? Fransız hükümetinin korumakta olduğu tek şey, büyük sömürgecilerin, sanayicilerin Cezayir’deki çıkarlarıydı.

Benim kültürüm ve tarihsel göndermelerimin çoğu, içinde doğduğum ülkeye aittir. Ancak ben milliyetimi hayatın bir rastlantısı olarak görüyorum ve burada, İtalya’da, Patagonya’da ya da Yeni Zelanda’da doğmuş olsam duyacağımdan daha fazla gurur duyulacak bir şey görmüyorum. Bütün kültür farklılıklarına karşın benim başka ülkelerin işçileriyle, kendi ülkemin sömürücüleriyle olduğundan daha fazla ortak nokta var, Bayan Bettencourt’dan çok Malili kadınlara yakınım.

Zaten bu milliyet sorunlarının önemini giderek yitirmekte olduğu bir çağda yaşıyoruz, yine de buna tepki olarak aydın küçük burjuvazisinde ‘köken’ arayışına girişmek, dedeleriyle ninelerinin, hatta onların dedeleriyle ninelerinin konuştukları lehçeyi kullanmak, ‘kendi’ bölge-

sel folklorunun derinliklerine dalmak gibi bir moda var. Kapitalizmin işgücünü topraklarından söküp aldıktan sonra sanayi çevrelerine doğru çekerek bütün Fransız taşrasından gelen nüfusu birbirine harmanlamış olduğu unutuluyor, üstelik bugün bu hareket dünya çapında da sürmektedir. Hem zaten bütün Avrupa'da bu kökenlerin, halk danslarının, bölgesel kostümlerin, hatta yerel mutfakların bile ancak 19. yüzyılda ve üstelik çoğunlukla yapay olarak doğduğu da ayrı bir gerçek.

Bu ülkenin büyük fabrikalarında çok çeşitli kökenlerden, dünyanın farklı bölgelerinden gelmiş işçiler bir arada çalışıyorlar. Fransa'nın her köşesinden gelenlerin yanı sıra Güney Avrupa'dan, Kuzey Afrika ya da Kara Afrika'dan, Türkiye'den ve Uzakdoğu'dan gelenler de var. Bunların hepsi bir araya gelerek Fransız işçi sınıfını oluşturuyorlar, ama yine bunlar aynı zamanda dünya işçi sınıfının da bir parçası durumundalar. Her türlü dil, kültür ve din farklılıklarına karşın mücadeleye giriştiklerinde birbirlerini çok iyi anlıyorlar.

Burada sorun, bu işçilerin Fransa'ya yasal yollardan girip girmediklerini bilmekte değil. Amerika Birleşik Devletleri'ne girebilmek için Rio Grande'yi geçmeye çalışan Meksikalı göçmenlere, İngiltere'ye geçmeye kalkışan Sangatte kampı mültecilerine, Avrupa'ya varabilmek için Cebelitarık Boğazı'nda eski tekneler üzerinde hayatlarını riske atan Faslı ve Afrikalılara, kendi anavatanlarında paylarına en büyük yoksulluklar düşünce bu yolla hayatta kalmaya çalıştıkları için kim kızabilir? Her gün yaşanmakta olan bütün bu dramlar, kapitalist sistemin Üçüncü Dünya halklarına iyi bir gelecek sunmakta yetersiz kaldığının, kapitalist ekonominin bir dünya ekonomisi geliştirmekte yetersiz kaldığının bir işaretidir.

Michel Rocard bir keresinde, “Fransa, bütün dünyanın sefillerini kucaklayamaz,” demişti. Gerçi bu karşı çıkılamayacak bir gerçek gibi görünüyor ama, Fransa da tarih boyunca dünyanın bu sefaletinin oluşmasına katkıda bulundu, bugün de hâlâ bu sefaletin artmasına katkıda bulunmayı sürdürüyor. Her ne kadar bu sorunun çözümü, sanayileşmiş ülkelerin sınırlarını kayıtsız şartsız olarak gezegenin bütün yoksullarına açmasında yatmıyorsa bile, zengin ülkelerin çevresini dikenli teller ve elektrikli barajlarla çevreleyip yoksulların girmesine engel olmakta da yatmıyor. Zaten bu her açıdan imkânsız olacaktır. Bunun çözümü, dünya ekonomisinin kökünden değiştirilmesi ve bir avuç insana kâr sağlamak yerine, insanların ihtiyaçlarını gidermek amacıyla üretim yapılmasının sağlanmasıyla mümkün olabilir. Ancak bu ne Rocard’ın, ne sağcı ne de sosyalist liderlerin programında yer alıyor.

Kaçak göçmen işçiler, her türlü sömürüye müsait olduklarından pek çok şirket için paha biçilmez bir işgücü oluşturmaktadır. Çünkü çalışma yasasıyla iyi ya da kötü düzenlenmiş bulunan resmi ekonominin dışında bir de kayıt dışı ekonomi vardır ve burada tek yasa, patronların keyfidir. Kaç bina inşaatında kaçak göçmen işçiler kullanılıyor? Kaç konfeksiyon atölyesi gülünç ücretler karşılığında, her türlü güvenceden yoksun kadın, erkek ve hatta çocuklara bitkin düşürücü çalışma günleri dayatıyor?

Büyük şirketler bu işçileri doğrudan sömürmekten kaçınıyorlar. Ancak zincirleme taşeronluk kılıfı altında bunu yapmaktan geri durmuyorlar, ayrıca eğer aranırsa, büyük şirketlerin merkezlerini barındıran gökdelenlerin kuruluşunda kayıt dışı işgücünün kimi zaman kanını bile karıştırarak döktüğü beton bulunabilir.

Bu izinsiz işçiler, bu ülkenin işçi sınıfının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu şekilde yaşamak onların kendi seçimi değildi. Kaçak olarak yaşamalarından tek yararlanansa işverenleridir.

Fransız Siyasal Hayatı Araştırma Merkezi'nden Jacqueline Costa-Lascoux 1999 yılında şunları söylüyordu: "Öncelik, tüccarların kurbanı olanların değil, emirleri verenlerin sorumluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Göç, küreselleşmiş bir ekonominin çerçevesi içinde iş piyasasının evriminin bir uygulama noktasıdır. Hiçbir çekince koymaksızın işin esnekliğine ve geçiciliğine öncelik tanıyan bir mantığın varlığı bir sonuçtur bu."

Güzel sözler! Ancak gerçeklik karşısında ne hükümleri var? Çünkü yasa kaçak çalışmayı mahkûm ediyorsa da, acımasızlığını bu durumun kurbanlarına, merhametiniyse kurallara aykırı durumda bulunan işçilerin durumundan yararlananlara gösteriyor. Bu durumdaki işçiler hapis, sınır dışı edilme ve ailelerinin parçalanması riskini taşıyorlar. Sömürücüleriye, kovuşturuldukları nadir durumlarda, kârlarının yanında devede kulak kalan bir para cezasıyla yakayı sıyrıyorlar.

Üstelik, Jacqueline Costa-Lascoux'nun sözünü ettiği 'küreselleşmiş' ekonomi, her bakımdan aynı derecede küreselleşememiştir. Şu ya da bu şekilde hep 'kirli' olan sermayeler, mallar rahatça dolaşabilmektedir. Ama insanlar değil!

Buna karşılık Fransa'nın, tıpkı İngiltere, Belçika, Hollanda, Almanya, Portekiz ve birkaç başka ülkenin daha olduğu gibi, çoğunluğu eski Avrupa sömürgesi ülkelerden gelmiş olan bu kadın ve erkeklere karşı bazı özel sorumlulukları vardır.

Bu ülkenin ekonomisini sömürgeleşme değiştirdi. Kahve, kakao, şeker kamışı, kauçuk ağacı, yerfıstığı, pamuk gibi ihraç edilebilir nitelikteki tek cins ürüne dayalı tarımcılık buralarda geliştirildi. Bu yolla Avrupa’da servetler kazanıldı, ancak halklar bundan hiç yararlanamadı. Tam tersine, bu durum, söz konusu halkların kendine yeterliliğini sağlayan gıda yetiştiriciliğinin yerini aldı. Bugün tablo daha da beter, çünkü ekonomi artık geriye dönemiyor ve bu ülkeler araya sokulan sömürücüler tarafından dünya piyasasının rastlantılarına boyun eğdiriliyorlar.

Örneğin, eski bir Fransız sömürgesi olan Fildişi Sahili, daha çok Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa’ya ihraç edilen ve tarımsal gıda sanayiine önemli kârlar sağlayan bir kakao (1999’da dünya üretiminin yüzde 40’ı) ve kahve üreticisidir. Ancak bu hammaddelerin dünya çapındaki kuru büyük bir çöküş yaşadı. 1998’den 1999’a kahve kuru ton başına 1.740 dolardan 1.432 dolara, kakao kuruyrsa ton başına 1.563 dolardan 945 dolara düştü. İş aramak üzere Fransa’ya gelen yoksul Fildişi Sahili göçmenleriye burada parya muamelesi görüyorlar.

Bir zamanlar Kara Afrika’yı ya da Kuzey Afrika ülkelerini emperyalizmin orduları için topun ağzına sürülecek askerleri toplayabilecekleri doğal bir depo gibi gören, Ceza-yir’in Fransa olduğunu haykıran aynı siyasal akımlar, hatta bazen bizzat aynı simalar, bugün bu ülkelerden gelen işçilerin önüne bin türlü engel koyuyorlar.

İşte bu da kapitalizmdir ve bu bir başarı sayılamaz.

İşçi sınıfı, milliyetleri, hukuki durumları ne olursa olsun, yaşamak için işgücünü satmaktan başka yapacak şeyi olmayan herkesi kapsar.

Ekonomiyi insanlığın hizmetine sokmak için ulusal sınırlarda duramayız. Uluslararası işbölümü bir gerçektir. Hatta çok önemli bir gelişmeye bile yol açmıştır, çünkü ekonominin küreselleşmesinde yanlış olan şey, ekonominin artık ulusal sınırları saymıyor olması değildir (bu geçmişte kaldı), günümüzde bunu sadece sermayenin ve özellikle de en yoğunlaşmış sermayenin çıkarları için yapıyor oluşudur.

Yerel pazar için çalışan ya da ulusal pazarla sınırlı kalan küçük ya da orta ölçekli üreticilerden oluşan bir ekonomiye doğru geri dönüşü istemek aptalca ve nafiledir. Geçmişte kalmış toplumların hayat tarzı, sadece eskiden zengin ve ayrıcalık sahibi olanlar açısından bakıldığında göze hoş görünebilir. O yıllarda sömürülenlerin hayatının nasıl olduğu düşünülmediğinde değil.

Tam tersine, günümüzün ekonomik güçleri ve teknolojisi temeli üzerine ekonominin yönü olarak bireysel kâr arayışı yerine, bütün insanların ihtiyaçlarının karşılanması seçecek bir ekonomi sistemi kurulabilir.

Kapitalizm, 19. yüzyılda sanayi devriminin başlangıcından itibaren gitgide daha büyük şirketler yaratarak, binlerce işçinin çabalarını bir araya getirerek bir anlamda üretimi toplumsallaştırdı. Zararlı olansa, bütün bu üretim aygıtının küçücük bir azınlığın mülkiyeti olması ve sadece bu azınlığı zenginleştirmeyi amaçlaması, dolayısıyla bu sistemin olağanüstü bir işgücü kaybına yol açmasıdır.

Yeryüzünün en zengin ülkelerinde bulunan sanayi yerleşimlerinin bir gün bütün halkları hizmetinde çalışması, adaletin yerine gelmesi olur. Çünkü bu fabrikalar, laboratuvarlar, iletişim ağları yalnızca kendi ülkelerinin proleter sınıflarının değil, onlarca yıldır emperyalizm tarafından

yağmalanmış azgelişmiş ülkelerin işçi ve köylülerinin de sömürülmesiyle elde edilmiştir.

Bundan böyle Fransız usulü komünizm diye bir şey de olamaz, Bröton usulü, Lorraine usulü, Bask usulü komünizm diye bir şey de. Çünkü komünizm, kapitalizmin korkunç bir harç haline getirdiği dünyanın bütün üretim araçlarını bütün insanlığın kullanımına vermektir.

Robert Hue ‘Fransız usulü komünizm’den söz ederken, aslında Stalin’in SSCB’de ‘tek ülkede sosyalizm’ kurma iddiasını tekrarlamaktadır. Robert Hue, kapitalizmi yönetmek isteyenlerden biridir. Stalin de sonradan görme bir bürokratlar tabakasına, ayrıcalıklı konumlarından huzur içinde yararlanmalarını sağlamayı istiyordu.

Karl Marx ve Friedrich Engels’le olgunluk çağına giren sosyalist hareket, kapitalist ekonominin gezegenimizde yarattığı felaketlerle ilgilenmek için ‘ekoloji’ sözcüğünün doğmasını beklememiştir. Tam tersine, bu sorunu, işleyişinin yolu üzerinde bulmuştur. Kapitalizmi, içinde hiçbir ruh bulunmayan kişisel kâr, genel çıkarları göz ardı ederek ekonominin itici gücü haline getiren, piyasanın kör yasalarıyla yönetilen bir sistem olduğu için eleştirmiştir. İnsanların kendi tarihlerinin yönünü belirleyen, bilinçli aktörler olabilmesi adına mücadele etmiştir. Kapitalizmin ekonomik faaliyetlerinin ve bunların sonuçlarının çevre ve doğa üzerinde yaratacağı sorunlara nasıl kayıtsız kalabilirdi ki?

Hem bu sorun kapitalizmle birlikte doğmuş da değildir, çok daha eskilere dayanır. İnsan, tek faaliyetinin avcılık ve toplayıcılık olduğu dönemden çıktığından beri, tarım yapmaya uygun topraklar elde etmek amacıyla ormanları yok etmeye başlamasından itibaren, kimi zaman büyük sürüler halinde olmak üzere evcil hayvan yetiştirmeye başlamasıyla birlikte doğal çevresini de yavaş yavaş değiştirmeye başlamıştır. Daha sonraları, deniz ticareti geliştikçe daha çok orman alanı ortadan kaldırılmıştır. Sanayi devriminden sonraysa, kömür ve demir madenlerinin büyük ölçekte çalıştırılmaya başlaması, havaya duman savuran fabrikaların sayılarının artması, işgücünün, hammaddenin ve işlenmiş malların dolaşımını sağlamak için demiryollarının yapılması, gitgide insancılıktan daha da uzaklaşan şehir yerleşimlerinin çoğalması, sorunu bambaşka boyutlara taşımıştır.

Bugün artık söz konusu olanın, doğal çevremizin geçici olarak bozulması olmadığını apaçık görüyoruz.

Kapitalizm gezegene de, işçilere duyduğundan daha fazla saygı duymuyor: Kâr arayışı her şeyden önce gelir!

Atom geleceğin enerji kaynağı olabilir. Ancak biz bugün için, nükleer santrallerin ürettiği atıklardan nasıl kurtulacağımızı pek bilemiyoruz. Ortada kazanılacak para olduğu sürece, bu santralleri inşa etmeyi ya da donatmayı üstlenen tröstler açısından çok da önemli bir kaygı değildi bu. Oysa ilk nükleer santrallerin kurulmasından otuz yıl sonra atıkların yok edilmesi ve hatta depolanması sorunu hâlâ çözülebilmemiş değil.

Bugüne dek sera etkisi yaratan gazların yayılmasının azaltılması konusunda pek çok uluslararası konferans düzenlendi. Bunlardan çıkan tek sonuç, sanayileşmiş ülkelere az gelişmiş ülkelerden bu gazları yayma haklarını satın al-

malarına (bugünkü teknolojik düzeyleri düşünöldüğünde Üçüncü Dünya ölkeleri bu gazları ancak kendi gelişmelelerinden vazgeçerlerse satabilirler) imkân sağlayacak bir kirlctici gazlar yayım izni çıkarılması konusunda çok da belirgin olmayan bir proje oldu. Sonuç olarak, Amerika Birleşik Devletleri sera etkisi yaratan gazların yayılmasının azaltılmasına ilişkin herhangi bir belgeyi imzalamayı reddediyor. Diğer sanayileşmiş ölkelerse bunun için Amerika'ya baskı yapmaktansa, bu alanda hiçbir şey yapılamıyor olmasının kendi suçları olmadığını rahatça söyleyebilecek bir bahane bulmaktan hoşnut kalıyorlar.

Petrol şirketleri, atıklarını çöp gemilerinde taşıtmakta duraksamadığından dünyanın bütün kıyılarını düzenli olarak mazota bulayan sürekli kara dalgalardan, hayvansal un üreticileriyle bunları başıboş bırakan kamu iktidarlarının sorumluluğunu açıkça paylaşmakta oldukları deli dana hastalığına dek, kâr yarışının yarattığı sonuçlara pek çok başka örnek verilebilir.

Kâr yarışının tek kural olduğu bir sistemin sınırları içinde bu sorunları kesinlikle ortadan kaldıracabilecek çözümlerin bulunabileceğine, ya da bunun yalnızca, örneğin enerji kaynaklarının seçimi gibi teknik bir sorun olduğuna inanmak büyük yanılgı olur. Her ne kadar nükleer enerjinin büyük ölçekte kullanımı hâlâ çözülememiş birtakım sorunların doğmasına yol açmışsa da, taşkömürü kullanımı da bugün bile hâlâ zararsız hale getirilebilmiş değildir.

Sanayi devrimi başladığından bu yana kömürün işletilmesi, grizu patlamalarına, toz patlamalarına, maden göçüklerine bağılı trajik kazaları ve silisin doğurduğu hastalıkların kurbanlarının çektikleri onca acıyla, Çernobil de dahil olmak üzere bütün nükleer santrallerden daha fazla ölüme

yol açmıştır. Fransız madenlerinin büyük kısmının işletilmesi neredeyse tamamen durduruldu ve 2000 yılında üretim (4 milyon tonun biraz fazlasıyla) 1979'a oranla altı kat azaldı. Ancak tüketim 23 milyon tonun altına düşmedi, çünkü Doğu ülkelerinden ithal edilen kömür büyük miktarlarda kullanılmaya devam etti, bu da sorunun yalnızca yer değiştirmesi anlamına geliyor.

Çevrecilik modasının da yardımıyla, her ne kadar sanayinin zararları konusundan sıkça söz ediliyorsa da, bu zararlara birinci dereceden maruz kalan, bu sektörlerde çalışan işçilerin durumundan hiç de sıklıkla bahsedilmiyor. 2001 Eylül ayında Toulouse'da AZF fabrikasının patlamasıyla yaşanan felaket bunun iyi bir örneğidir. Tehlikeli bir fabrikanın kente bu kadar yakın kurulmuş olmasına öfkelenen sağduyulu bir kalabalık, fabrikanın kent yerleşimlerinden uzaklaştırılmasını istedi. Peki, burada çalışan işçilerin sorunlarını kim ortaya koydu? Ne olursa olsun onlar yine fabrikanın yakınında oturmak ve içinde çalışmak zorunda kalacaklardır. Tabii ki AZF fabrikası kentin uzağına taşınabilir, sonra da çevresine işçilerin yerleşeceği konutlar yapılabilir. Ancak güvenlik kuralları Toulouse'daki fabrikada olduğu kadar savsaklanırsa, AZF'nin işçileri, aileleri ve çocukları açısından tehlike yine aynı derecede büyük olacaktır. Bu savsaklamanın onlar için neredeyse hiçbir bedeli yokken, daha dikkatli olmalarını neden bekleyelim? AZF'nin sahibi olan TotalFinalelf, *Le Monde* gazetesinin 14 ve 15 Ekim günlerinde yazdığına bakılırsa bu olayın gruba ancak 300 milyon € değerinde bir kayba mal olduğunu açıklarken şöyle demiş: "Bu yıl elde edilen yaklaşık 14 milyar € değerindeki kârın yanında önemsiz bir tutar."

Tehlikeli olarak bilinen şirketlerin çevrelerinde güvenlik kuşakları oluşturma'nın hiçbir kötü yanı yok elbette. Ancak bundan çok daha fazla önemli olan, buralarda çalışan işçilerin hayatlarını her gün riske atmamalarını sağlamak için gereken güvenlik önlemlerinin alınması ve uygulanmasıdır. Bunun için de yine, kârlarını rahatlıkla can güvenliğinin önüne koyabilen patronların alınacak önlemlerin belirlenmesinde yalnız bırakılmamaları, işçilerin bu sorunu ilgilendirebilecek her türlü bilgiye ulaşma yollarının açık olması, bu konuda özgürce fikir bildirebilme-leri ve her şey yolunda gitmediği zaman da, işleri ya da maaşları konusunda endişelenmeksizin işi bırakabilmele-ri gerekmektedir.

Gerçekte çevre sorunları teknik olmaktan çok siyasal nitelikte sorunlardır. Örneğin, kimileri yeni enerjileri överek bunların geleceğin çözümü olduğunu iddia ederler. Bu imkânları araştırmak kuşkusuz yararlıdır. Geliştirilmelerini istemek mümkündür. Ancak bunlardan hiçbiri bugün yer-yüzünün enerji ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlikte değildir. Üstelik tamamen zararsız da olmayabilirler.

Kullanılacak enerjinin seçilmesinde asıl sorun, bu seçimi kimin ve neye göre yaptığıdır. Şurası kesin ki, insanlığın genel çıkarlarına uygun karar verme konusunda halk ne enerji üretiminde çalışan tröstlere, ne de bunların hizmetinde olan kamu iktidarlarına güvenebilir.

Burada söz konusu olan yalnızca sanayileşmiş ülkeler değil, hele kentlerin yerleşim alanları hiç değil, insanlığın tamamıdır. Oysa açıkça görülüyor ki, çevrenin patentli savunucuları soyu tükenmekte olan türler konusunda, yoksul ülke nüfuslarının çoğunluğu ve sanayileşmiş ülkelerin işçi sınıfı hakkında olduğundan daha duyarlıdırlar.

Afrika'da fillerin kaçak avlanması tabii ki bir suçtur, ancak kapitalist dünyanın Ruanda köylülerine sunduğundan, yani hayatta kalmak için günde 7 franktan az parayla (yaklaşık 1 Euro'yla) yetinme zorunluluğundan daha büyük bir suç değildir. Kapitalizmi suçlamaksızın çevrenin korunmasından söz etmek isteyen bu insanlar, Üçüncü Dünya ülkelerinin hayatta kalabilmek uğruna sanayileşmek için doğal çevrelerini talan etmiş Batılı ülkeleri örnek almalarını anormal buluyor ve bu ülkelerden bazılarını doğal koruma alanı olarak kalmak adına her türlü kalkınmadan vazgeçmeye zorlamaya hazır görünüyorlar.

Sanayileşmiş ülkelerdeyse aynı kişiler, havayı kirleten gazların üretimini azaltmak için yakıt vergilerinin arttırılması gerektiğini savunuyorlar. Bu durumda otomobil kullanımı ancak en zenginler için mümkün olacak ve işe gitmek için otomobile ihtiyacı olanlar bundan vazgeçmek zorunda kalacak. Buna karşılık çok yakıt tüketen, lüks otomobillerin üretim ya da kullanımının yasaklanması yönünde hiçbir şey duymuyoruz. Onlara göre bütün otomobil kullanıcıları hava kirliliğinden aynı derecede sorumlu, örneğin işine sabahın beşinde ya da altısında gidebilmek için bundan başka çaresi olmayan bir Renault ya da Peugeot işçisiyle, bu işçinin genel müdürü aynı konumda. Ancak Fransa'da, tıpkı başka ülkelerde de olduğu gibi hükümet toplu taşımadansa bireysel otomobil kullanımının geliştirilmesini sağlamaya çalışıyorsa, bu işçileri memnun etmek için değil, otomobil sanayii ve ona bağlı iş kollarının kâr etmeleri içindir. Burjuvazinin siyasal kadrolarına dahil olmak isteyen biri için, rahat ve yeterince sık toplu taşıma araçlarını halkın kullanımına sunmaktansa park yeri ücretlerini arttırmak çok daha kolaydır.

Bu sorun dünya ölçeğine bakıldığında çok daha vahim durumdadır, çünkü milyonlarca insanın sefalet içinde yaşamakta olduğu bir dünyada ‘sıfır büyüme’ vaazları vermek gerçekten de tam bir tuzu kuru bencil tavrıdır. Komünist mücadelenin sebeplerinden biri de, elbette kapitalizmin gezegenimizi yağmalamayı sürdürmesine engel olmaktır, ancak insanların dörtte üçünün nicelik ve nitelik olarak yeterli beslenmeye, modern tıbbı, eğitim ve kültüre sahip olmalarına izin verilmediğı bir dünyada önceliğin bu temel ihtiyaçların karşılanması gerekliliğine verilmesi hesaba katılmazsa hiçbir çözüm geçerli olamaz.

Üretim araçlarının kolektifleştirilmesi ve akılcılaştırılması, kapitalist anarşiye bağı enerji israfının durdurulması, dolaylı olarak gezegenin enerji tüketiminin bir ölçüde azaltacaktır. Ancak bu elbette tamamen kısılabilecek bir şey değildir ve zorunlu olarak bazı tercihlerin yapılması gerekecek, bu tercihlerdeyse öncelikle insanlığın ihtiyaçları dikkate alınacaktır. İşte bu yüzden de şeffaflık, gerçek bir üreticiler demokrasisi sayesinde bütün nüfusun karar alma sürecine katılması, enerji ve genel anlamda insanla doğal çevresi arasındaki ilişkiler sorununun çözülmesinin tek yolu olacaktır.

Ben komünist toplumun insanla doğayı barıştıracabileceğine inanıyorum. Ancak bu hedefe ulaşmak için, öncelikle kapitalizmin işini bitirmek gerekecektir.

II

YENİ BİR TOPLUM MÜMKÜNDÜR

KOLEKTİFLEŞTİRME: İNSANLIK İÇİN BİR ZORUNLULUK

İdeal bir toplum biçimi olmayan, sayısız eşitsizliğe ve başka felaketlere yol açan kapitalizmin kötülüklerinden yakkınmak iyi hoş da, komünizmin SSCB halkına Batı'dakiyle karşılaştırılabilir bir hayat düzeyi bile sağlayamamış, tiksindirici bir diktatörlükten başka bir şey olmadığı artık açıkça ortaya çıkmış olduğuna göre, kapitalizmin yerine hangi toplum biçimi konabilir diye düşünülebilir, kimileri bunu dile getiriyorlar da zaten.

Kitabın başında söylediğim gibi, SSCB rejimi komünist bir toplum değildi ve bu hedefe ulaşmaktan çok uzaktı. Hiçbir zaman öyle olamazdı da. Ancak Rus devrimi büyük

Üretim araçlarının özel mülkiyetinin terk edilmesinin toplumu ve sahip olduğu yetenekleri geliştirmek açısından olağanüstü bir olumlu araç olabileceğini kanıtlamıştır. Bu perspektiften bakıldığında tam bir başarısızlık sayılamaz.

Unutmayalım ki, Marx ve Engels toplumun gelecekteki değişiminin siyasal temellerini ortaya koyarlarken, akıl yürütmelerini İngiltere, Fransa ve Almanya sanayi devletlerinin kalkınmışlığına temellendiriyorlardı. Onlar için komünist bir toplum mümkündü, ancak bu yalnızca en gelişmiş kapitalist ülkelerin genel anlamda ekonomik ve özel anlamda endüstriyel düzeylerinden hareket edilirse gerçek olabildi. Dahası, siyasal düzlemde en çok Almanya'nın üzerinde duruyorlardı. Gerçekten de 19. yüzyılın sonunda, onlarca yıl boyunca sıkıntısını çektiği yasaklamalara rağmen iktidara en yakın duran Alman Sosyal Demokrat Partisi'ydi.

Tarih, ilk proleter devrimin bu ülkelerden birinde değil, gerici arlık Rusya'sında patlak vermesini istedi. Bu ülkenin halkı demokratik özgürlükleri, genel oy hakkını, Batı Avrupa'nın sahip olduğu birçok başka özgürlüğü göreli olarak bile bilmiyordu.

Rusya'nın Avrupa'daki topraklarının küçük bir bölümü, Fransız ve İngiliz sermayesi sayesinde büyük ve modern şirketlerle sanayileştirilmişti kuşkusuz. Ancak bütün taşra hâlâ Orta ağ'ı yaşamaktaydı. Köylüler derebeylik zamanındaki kadar yoksuldular. Ayrıca, Sibirya'ya dek yayılan ve Arktik'ten Ortadoğu'nun sınırlarına uzanan arlık sömürgeleri de vardı.

Bütün bu uçsuz bucaksız ülkenin sanayileştirilmesi gerekiyordu, bunun bedeli olarak bazı kurbanlar verilecekti elbette, ama Batı Avrupa'daki kapitalist sanayileşmenin işçilere ödettiği bedelin yanında bunlar çok küçük kalacaktı.

Bu koca ülkenin sanayileştirilmesini sağlayansa ekonomik, endüstriyel ve mali araçların devlet tekelinde toplanması oldu. Tabii ki diktatörlük, halkın katılımını ve denetimini geliştireceği yerde bütün kararları bürokratik hale getirerek bu kalkınmayı büyük ölçüde felce uğrattı, ancak tekrarlıyorum ki bu rejim komünist değildi. Ama yine de büyük üretim araçlarının kolektifleştirilmesinin verimliliğini kanıtlamış oldu.

1917 Rus Devrimi büyük Avrupalı güçlerin elbette ki ‘hukuk ve uygarlık’ adına yürüttükleri, Anatole France’a, “Vatanları için öldüklerini sanıyorlar ama sanayiciler ve bankerler için ölüyorlar,” dedirten bir savaşın üçüncü yılında patlak verdi. Milyonlarca Rus askeri zaten cephede ölmüştü. Milyonlarcasıysa sakat veya yaralı durumdaydı. Silah tüccarları zenginleşirken halk yığınları arasında sefalet kol geziyordu. Rus işçi ve çiftçileri barış istiyorlar, ayrıca kentli işçiler karınlarını doyurmayı, çiftçilerse ettikleri topraklara sahip olmayı istiyorlardı. Onlar Çarlık rejimini devirdiler. Fakat geçici bir hükümet kurmakta gecikmeyen politikacılar, kısa sürede halk yığınlarının isteklerini karşılamaktan çok uzak olduklarını gösterdiler. Barış yerine aptalca bir saldırı sırasında binlerce kişiyi daha feda ettiler. Daha sonraysa, her türlü tarım reformunu ve işçilerin durumunu düzeltecek bütün iyileştirmeleri sürekli ertelediler. Bunun üzerine halk yığınları, özellikle de üniformalı işçi ve çiftçiler, ekmek, barış ve köylülere toprak vadeden tek partiyi iktidara taşıdılar.

Savaşın ortasında, hâlâ düşman olan savaşan devletlerden bazılarının aralarında fiili bir ittifak kurarak genç cumhuriyete karşı askeri müdahalede bulunduklarını ve zaten birbirlerine rakip olan Çarlık döneminin üst rütbeli subay-

ların başlattığı iç savaşı desteklediklerini hatırlatmak yararlı olabilir. 1918 Kasım ayında müttekilere teslim olmadan önce Almanya, bu şekilde Ukrayna'daki Beyaz orduları desteklemiştir. İngiltere kuzeyde saldırıya geçen Beyaz birliklere para ve silah sağlamıştır. Japonya Sibirya'ya bir keşif birliği gönderirken Fransa da donanmasını Karadeniz'e çıkartmıştır. Sovyet Rusya bu badireden zaferle ama aynı zamanda meteliksiz ve kan kaybetmiş olarak çıkmıştır, ki bu da önemli bir siyasal ve ekonomik engel oluşturmuştur. Ekonomik düzlemde, emperyalist savaşla iç savaşın yarattığı yıkımlar yüzünden 1913 yılındaki üretim miktarı ancak 1925 yılında yeniden yakalanabilmiştir, üstelik her alanda değil. Siyasal olaraksa Beyaz orduların ve bunlara karşı ko-yabilmek için yapılması gereken ordulaşma çalışmalarının dayattığı üç yıllık sıkıyönetim, demokratik hayatı kısırlaştırmıştır. İşçi sınıfının en bilinçli kesimi önemli kayıplar verirken, başlardaki devrim ateşinin yerini hükümetin bürokratik uygulamaları almıştır.

Günümüzde Rus devriminin gerçekte ne anlama geldiğini bilmemeyi meslek haline getirmiş bütün aydınlar arasında bu olayları sessizce geçirmek revaçta. Sanki korkunç iç savaş deneyimi ve bunun genç Sovyet iktidarını almaya zorladığı savunma önlemleri rejimin nihai değişiminde belirleyici bir rol oynamamış gibi. Onlara göre arın idam edilmesi ve Kronstadt kalesine güç kullanılarak el konması, o yıllarda genç cumhuriyetin karşı karşıya kaldığı bütün sorunlardan daha önemli.

Beyaz ordulara para ve silah desteğinde bulunarak iç savaştan sorumlu olan, başta Churchill ve Clemenceau olmak üzere büyük emperyalist güçlerin yöneticileri, Rus devriminin tersine dönmesinde ve Ekim Devrimi'nde

canlarını ortaya koymuş bulunan insanların istedikleriyle hiçbir ortak noktası bulunmayan bir siyasal rejimin doğmasında ağır bir sorumluluk payına sahiptirler.

Rus devrimi başka ülkelere doğru yayılmayı denemiştir. Özellikle Alman devriminden çok şey bekleniyordu. Ancak bu devrim bastırıldı ve bu bozgunda kendi emperyalizmlerinin davasını benimsemiş olan ve bir anlamda bugünkü Schröder'lerin (ya da Jospin'lerin) manevi babaları olan 'sosyalistler', devrimci işçilere karşı ülkenin ve ordunun en gerici kesimleriyle işbirliği yapmaktan çekinmeyerek büyük bir sorumluluk taşımışlardır. Rus devrimi böylece yalıtılmış olarak kaldı, bu da onu boğarak kendi üstüne katlanmasına yol açtı ve devlet aygıtından yeni bir ayrıcalıklılar tabakasının ortaya çıkmasıyla iktidarın kötüye kullanılması sonucunu doğurdu. Stalin de bu tabakanın temsilcisi olarak kendi kişisel diktatörlüğünü ilan etti.

Üretim ve dağıtım araçlarının toplumsallaştırılması ve böylece ekonominin planlanabilmesi ihtimali başta olmak üzere Ekim Devrimi'nin kazanımları sayesinde Stalin bürokrasisi, Rusya'nın ekonomik altyapısını büyük ölçüde geliştirebildi ve ülkeyi dünyanın ikinci büyük gücü haline getirerek, eski Çarlık imparatorluğunun geri kalmış bölgelerini de modern dünyanın arasına soktu. Ancak bütün bu ekonomik başarılar Sovyet toplumuna 'sosyalist' ya da 'komünist' bir karakter kazandırmıyordu. Stalin'le ardıllarının bir asalaklar kadrosunca yönetilen SSCB'si komünist değildi ve komünist ülkü onunla birlikte ölmedi.

SSCB örneğinden hareket edenler, komünizmi her türlü özgürlüğün yok oluşu, yoksulluk, sefalet, boş dükkânlar ve tepeden inme atanan bir yönetici kadrosunun, hiyerarşideki yerine göre göreceli ya da mutlak bir lükse sahip

olması olarak görüyorlar. Evet Stalin rejimi buydu, ama yalnızca bu değildi.

1991 Aralık ayında SSCB dağıldığı zaman pek çok yorumcu bu olayı ‘komünizmin sonu’ olarak görmek istedi ve bizlere Rus halkının nihayet özgürlük ve demokrasiyle tanışacağını, dünyanın geri kalanıyla ticaret yapabilmeleri sayesinde de kapitalist sanayinin ürünlerine ulaşma imkânı bularak, onlara göre kapitalist sistemin kaçınılmaz ürünü olan refaha kavuşacaklarını anlattılar. Birçoklarının yeni bir devrim gibi gördükleri şey, aslında birkaç istisna haricinde, SSCB’nin dağılmasıyla ortaya çıkan ülkelerde, iktidarı 1991 öncesiyle aynı insanların, aynı ayrıcalıklı tabakaların uygulamaya devam etmesiydi. Tek fark, eskiden bu ayrıcalıkların varlığı kabul edilmiyorken, artık bu kişilerin kendileri ve benzerleri için zenginleşme hakkını kapitalizmin ‘değerleri’ adına talep etmeleriydi. Uzun süredir Sovyet ekonomisini yağmalamakta olan kişiler, bundan böyle aynı talanı daha açıkça sürdürürlerken, nüfusun büyük çoğunluğu her geçen gün biraz daha yoksullaşacaktı.

Stalin’den Brejnev’e kadar Kremlin’in efendilerinin hükümdarlığı kuşkusuz bir diktatörlüktü, ancak SSCB’de işsizlik neredeyse hiç yoktu, konut ve birinci derecede gerekli tüketim malları en iyi kalitede olmasalar bile herkesin ödeyebileceği fiyatlara sahipti. Bugün bunların hepsi yok oldu. Sovyetler Birliği’nin dağılmasının onuncu yılı dolayısıyla *National Geographic*’in Fransız baskısının (yani, SSCB’yi özlemle andığını pek düşünemeyeceğimiz bir yayın organının) Kasım 2001 sayısında yer alan bir makalede, Putin Rusya’sında Rus işçilerinden maaş alabilenlerin “çoğunun resmi ücretlerinin 100 dolar (yaklaşık 700 frank) civarında” olduğu ve “kimi tahminlere göre toplam

145 milyonluk nüfustan 20 milyon Rus vatandaşının ayda 31 dolarlık (220 frank) yoksulluk eşiğinin altında” yaşadığı yazıyordu.

Demokrasiye gelince, sırf Rusya örneğini ele alsak bile, Yeltsin’in ayyaşlıktan kızarmış suratında ya da Putin’in yeniliğe uyum sağlayamamış KGB’ci yüzünde demokratik bir geleneğin izlerini görmek için iradi miyop olmak gerekir.

1991’de ölen şey, 1922’de doğmuş olan ve devrimin Ekim ertesinde güçlü yerel toprak sahipleri sınıfı ve burjuvazinin saltanatına son verdiği eski Çarlık imparatorluğunun topraklarını barındıran Sovyetler Birliği’ydi. Özü itibarıyla toplumsal devrim, yani büyük şirketlerin kamulaştırılması, 1918 yazı içinde, henüz SSSCB doğmamışken tamamlanmıştı. Yeltsin’ler, Putin’ler ve bunların eski Sovyetler Birliği’nden çıkan diğer devletlerdeki benzerleri, herkesin birbirini desteklediği ayrıcalıklılar tabakası, Batılı kapitalistleri taklit etme yolundaki bütün arzularına rağmen hüküm sürdükleri topraklarda sanayileşmiş kapitalist ülkelere benzeyen bir şey kurmayı bile beceremediler. Bunun bir sebebi, yaşayabilecek bir sistem kurmaktan ziyade Sovyet ekonomisinin ganimetlerini aralarında paylaşma kaygısına düşmeleri, bir sebebiyse SSCB’nin dağılmasından sonra ortaya çıkmış bütün cumhuriyetlerin ekonomik altyapılarında 1917 Ekim Devrimi’nin getirdiği dönüşümlerin hâlâ duruyor olmasının, şirketlerin özelleştirilmesini kapitalist dünyanın beklediğinden çok daha zorlaştırmış olmasıdır.

Açıkça kapitalizmin çevresinde birleşme politikasının en belirgin sonucu, dünyanın ikinci en büyük gücünün kimilerinin ekonominin mahvı ve nüfus çoğunluğunun toplu halde yoksullaşması pahasına kendilerine kocaman servetler edindiği bir az gelişmiş ülkeye dönüşmüş olmasıdır.

Rusya, Amerika Birleşik Devletleri örneğine dönüşmenin çok uzağında kalarak daha çok Arjantin'i andıran bir hal almıştır. Bundan otuz-kırk yıl önce göreceli olarak zengin bir ülke olan Arjantin, 2001 Aralık ayındaki açlık isyanlarının bütün dünyaya gösterdiği gibi sefalet ve işsizliğin her geçen gün nüfusun daha büyük kısmını ele geçirdiği bir ülke haline gelmiştir. Ancak Arjantin bir istisna değildir. Kapitalizmin bütün az gelişmiş ülkelere hazırlamakta olduğu geleceğin somutlaşmış örneğidir.

Gerçekten de kapitalizm bütün gezegenin ekonomik rejimidir, Avrupa ve Kuzey Amerika kadar bütün diğer kıtaların da. Bu kıtalardaki ülkelerin son yıllardaki ekonomik durumu pek de parlak sayılmaz. Son kırk yıldır da giderek kötüye gitmektedir. Acınası sağlık ve temizlik koşulları içinde bulunan, inanılmayacak kadar düşük bir hayat düzeyine sahip bu nüfusların çoğunluğu her türlü kültürden yoksundur. Kapitalist dünyanın ülkelerinin çok büyük çoğunluğunun siyasal rejimleriye, şu ya da bu büyük devletçe desteklenen diktatörlüklerden ibarettir. İşte, dünya nüfusunun dörtte üçü için kapitalizm budur. Bütün yeryüzünü etkileyen çevre kirlenmesini saymıyorum bile. İşte bu yüzden de bilanço çıkarmaya kalkarsak, son iki yüzyıl boyunca kapitalizm, kendini kanıtlama fırsatı bulamamış olan komünizme kıyasla çok daha fazla başarısız olmuştur.

Kapitalizmin savunucuları, bir apartman dairesi ya da küçük bir ev gibi birkaç mülke sahip olan ve aralarında işçilerin de bulunduğu herkesi korkudan titretmek için, 'paylaşıcılar' her şeyi ellerinden almak istiyorlarmış izlenimi vermeye çalışmalarına karşın, benim gibi düşünen komünistler her türlü özel mülkiyeti ortadan kaldırma peşin-

de değillerdir. Bu bakış açısı, bir zanaatkârın ya da küçük çiftçinin çalışma araçlarının mülkiyetini de kapsamaz. Kapsadığı yalnızca, büyük üretim ve taşıma araçlarıyla bankalar ve sigorta şirketleri gibi çok sayıda ücretli çalıştıran ve büyük sermayeler barındıran hizmet kuruluşlarıdır. Sahibinin kişisel emeğinin sonucu olarak elde edilmeyen sermaye, çoğu durumda bütün dünyanın yağmalanması ve milyonlarca insanın sömürülmesinin bir ürünü olarak birikir. Kapitalizmin emekçi zanaatkârların sabırlı birikimleri sonucunda doğmuş olduğu öyküsü tarihe değil, kapitalizmin bizzat kurduğu efsaneye dayanır.

Büyük burjuvazinin adamları ve uşakları genel anlamda özel mülkiyeti savunmaya kalktıklarında kendi istatistiklerine bile pek bakmazlar. Günümüzdeki durumu 20. yüzyılın başıyla karşılaştırmazlar bile. 1975'te 4.95 milyona yakın kadın ve erkek aile işletmelerinde toprağa bağlı gelikle yaşıyordu. Yirmi yıl sonra bu sayı 2.37 milyon civarına düştü. Bu süre boyunca işlenen toprakların yüzölçümü hemen hemen hiç değişmemişti. Bu da köyden kente göçle birlikte var olan işletmelerin yüzölçümlerinde paralel bir artış olduğunu ve mülkiyetin daha az elde toplandığını gösteriyor. Milyonlarca köylünün topraklarını terk etmelerine neden olan şey kapitalizm değilse nedir? Kaç küçük zanaatkâr, küçük esnaf, bu şekilde sanayi ürünleri ve büyük marketlerle rekabet karşısında işini bırakmak zorunda kalmıştır? Öte yandan son yıllarda şirket birleşmelerinin rekor sayılara vardığı görülüyor, çünkü kapitalist sistemin kendi işleyişi, toplumun bir kutbunda zenginliklerin bir araya toplanmasını düzenlerken, nüfusun giderek artan bir kesimini de yaşayabilmek için ücrete bağlı kalmak zorunda bırakıyor.

Kapitalist sistemin savunucuları üretim araçlarının özel mülkiyetinin, bunu ellerinde bulunduranların çalışmasının ürünü olduğunu söylüyorlar. Zanaatkârlar ve küçük çiftçiler söz konusu olduğunda bu çoğunlukla doğrudur. Ancak büyük şirketler için bu asla doğru olamaz, çünkü onlar da bir çalışmanın ürünüdürler ama bu sömürü çalışmasıdır. Büyük sermayedarların servetlerinin tek kaynağı kendi çalışmaları değildir. Bu servet yalnızca bugün bu şirketlerin işlemesini sağlayan yüzlerce, binlerce ücretlinin değil, aynı zamanda bu sermayenin zaman içinde birikmesine katkıda bulunmuş olan kuşaklarca sömürülmüş bütün emekçilerin emeği üzerine kuruludur. Avrupa'nın büyük burjuvazisi, servetini yüzyıllar boyunca siyahları köleleştirerek, sekiz yaşında çocukları fabrika ve madenlerde çalıştırarak ve sömürgeleri yağmalayarak oluşturmuştur. Gerek bu ülkelerin, gerekse bütün öteki sanayileşmiş ülkelerin sahip oldukları büyük servetlerde eski burjuva aileleri söz konusu olduğunda doğrudan, mülk sahipleri sınıfının içinde kendilerine bir yer açmak için çabalamış yeni zenginler içinse dolaylı olmak üzere, Yeni Dünya'da köleliğe zorlanmış Afrikalı siyahların zorla çalıştırılan sömürge esirlerinin, küçük yaşlardan itibaren atölyelere yerleştirilen çocukların, hiçbir zaman yararlanamadıkları sonsuz zenginlikleri üreten kadın ve erkeklerin kanı ve teri bulunur. Bu mülkiyete saygı duymamız mı gerekiyor şimdi? Hangi ahlâki yasaya göre bu mülkiyet dokunulmaz sayılabilir? Üstelik de ekonomik felaketlere, dünya ölçeğinde çevre kirlenmesine, savaşlara ve bunalımlara yol açan etken hep özel mülkiyet ve kâr arayışıyken.

Tam tersine, ancak birkaç yüzyıldır sürmekte olan sömürünün eseri olarak doğmuş üretim aygıtını bütün toplu-

mun kullanımına vereceğimiz zaman adaleti yerine getirmiş olacağız.

Üretim araçlarının bu çok gerekli toplumsallaştırılmasının, kapitalist sistemin içinde burjuvazinin temsilcilerinin yürüttükleri kamulaştırma işlemleriyle hiçbir ilgisi yoktur.

1944-1945 yıllarında De Gaulle ve onun ardından gelen, komünist-sosyalist partilerin de katıldığı hükümetler, enerji kaynaklarını (kömür, elektrik ve doğalgaz) ve bazı sigorta şirketleriyle yatırım bankalarını kamulaştırmaya karar verdiklerinde, amaçları kapitalizme karşı savaşmak değil, tam tersine, bir yandan savaşın hemen ertesinde ekonominin hızla yeniden yükselişe geçmesini sağlayabilecek durumda olmayan özel sermayenin boşluğunu devlet müdahalesiyle doldurarak, diğer yandansa ekonomik hayata devletin müdahale etmesini kolaylaştıracak biçimde kredinin bir parçasını denetimi altında tutarak kapitalizme yardımcı olmaktı. Ancak devlet bu şirketleri yeniden satın aldı ve böylece eski mülk sahipleri büyük ölçüde kazanç sağlamış oldular.

1981'de Mitterrand bir dizi yeni kamulaştırmayı başlattığı zaman da devlet mülk sahiplerine sermayelerini artık fazla kâr getirmeyen sektörlerden çekip daha kazançlı yerlere yatırılabilmelerini sağlayarak, onların kazanç elde etmelerine yardım etti. Yine Mitterrand zamanında ancak aksi yönde Chirac hükümeti, devlet yatırımları ve toplu işçi çıkarma sayesinde yeniden kârlı hale gelmiş olan kamu işletmelerinin bir bölümünü özelleştirdiğinde sol buna karşı ayaklanmadı. Hatta tersine, yeniden iktidara geldiğinde sağ hükümetin başlattığı politikayı sürdürerek, özel sermayeye çok küçük yatırımlarla ve hiç risk almadan kâr edebilecekleri bütün kamu servislerini ya da kamu hizmeti parçalarını özelleştirdiler.

Bütün bu işlemler toplum çoğunluğuna çok pahalıya mal olmakla kalmadı, çok sayıda insanda zaten var olan özel sektörün (kâr ettiğine göre) doğası gereği (sürekli açık veren) kamu sektöründen daha iyi yönetildiğine yönelik inancın daha da pekişmesine yol açtı. Oysa gerçekte konu bambaşkaydı, çünkü devlet kârlı olanı özelleştiriyor, kâr getirmeyenin yönetimini elinde tutuyordu.

Üretim araçlarının kolektifleştirilmesi, toplumsallaştırılması hayati zorunluluklardan ileri geliyor. Ayrıcalıklı bir azınlığı zenginleştirmekten vazgeçip bütün insanların ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinecek bir ekonominin kurulması için alınması gereken bir önlem bu. Aynı zamanda siyasal bir gereklilik, çünkü gerçek bir demokrasi ancak burjuvazi sahip olduğu iletişim araçları yoluyla ve sisteminin meziyetlerini övecek aydınları, kitleleri kandıracak politikacıları satın almasına imkân tanıyan ekonomik iktidarından uzaklaştırıldığında mümkün olabilir.

Komünist Manifesto bundan bir buçuk yüzyıl önce kaleme alınmış olsa da, yazarlarının yakındıkları kapitalizmin zorbalıkları hiç de ortadan kaybolmadı. İnsanlığın geleceği, ekonomi ve toplum üzerindeki kapitalist egemenliğin doğurduğu bunalımlar, kıtlıklar ve savaşlar silsilesinden ibaret olamaz.

8
TOPLUMSAL DEĞİŞİMLERİN DİNAMIĞI

Geçenlerde bir gazeteci bana alaycı bir şekilde, “Seçilseniz ilk yapacağınız iş ne olurdu?” diye sordu. Sorunun bu şekilde sorulmuş olması tabii ki çok yüzeysel.

Yine de böyle bir soru sorulmadan önce, eğer seçilirse bunun bana verilen yüzde 5 ya da 6’lık oy yerine bütün oyların yüzde 50’den fazlasını almış olacağım anlamına geleceği ve bunun da en az 15 milyon seçmen demek olacağı düşünülmelidir.

Böyle bir sonuç toplumda tam bir altüst oluş anlamına gelirdi. Bu işçilerin, zaten mücadele halinde, grevde olan, işyerlerini işgal etmiş olanların, en azından güç ilişkisinin daha olumlu olduğu yerlerde yalnızca ücret artışı sağlama-

ları anlamına değil, ekonomik gücü, muhasebe denetimini, ticaret ve bankacılık sırlarını burjuvaziyle paylaşmalarını sağlayacak önlemlerin de alınması anlamına gelirdi.

Mücadele halindeki bu nüfusun seilmişlerinin çıkara- cağı kararnameler, işçilerin ve halkın yapılmasını dayatmak için zaten girişimde bulunmuş oldukları her şeyi yasallaş- tırmaya yönelik olurdu. Toplumsal değişimlerin dinamiği budur. Ben bu hareketlerin yöneticisi değil, ifade edeni olurdum.

Kuşkusuz şu an o noktada değiliz, ancak oraya varabili- riz ve bu, işçilerin umduğundan ve burjuvazinin korktu- ğundan çok daha çabuk da olabilir.

Zaten ben de patronların kararları, binlerce insanı işsiz bırakma, buzdolabının kapısını kapar gibi şirketini kapama ya da bütün bir kenti mahvetme özgürlükleri üzerinde de- netim hakkına sahip olma fikrini bu yüzden savunuyorum.

Evet, bazı şeylerin acil olarak dayatılması gerekiyor.

şu an için, ardı ardına gelen krizler karşısında, kimileri- nin 'küreselleşme' diye adlandırdıkları kapitalist tekelcili- ğin dışavurumundan başka bir şey olmayan şeyin zararları karşısında, büyük şirketlerin yönetim kurullarında kapalı kapılar ardında alınan keyfi ve mutlak kararlar üzerinde bir denetim dayatmak kaçınılmazdır.

işçilerin ve bütün nüfusun zararına ve her ne pahasına olursa olsun sürdürülen kr yarışının sonuçlarını sınırla- mak için kimi kökten çözümler bulunabilir. Petrol şirket- lerinin petrollerini ve zehirlerini taşıtmak için kibarlıktan asılan bayraklar aracılığıyla p gemileri kullanmaları bu kr yarışı yüzündendir. Kimya sanayicilerini tehlikesiz sa- yılan ancak onları dengesiz hale getirebilecek başka mad- delerle temas halinde bırakıldıklarında tehlikeli olabile-

cek ürünlerini yığınlar halinde depolamaya iten de yine aynı özel çıkardır. Yol tünellerinin imtiyazlarını elinde bulunduran şirketlerin açık havada hiçbir sorun yaratmayacak küçük kazaların cehenneme dönüşmemesi için gereken vazgeçilmez önlemleri almamaları da yine kâr arayışından dolayıdır.

Sanayi sırları ortadan kaldırılmalıdır. Sermayedarlar toplumun genelinin çıkarlarını göz önünde bulundurmaktan acizdirler. İşte bu yüzden de, büyük şirketlerin yönetim kurullarının bütün karar ve tartışmaları halka açılmalıdır. Şirketin çalışanlarına karar sürecine girme ve kararları denetleme imkânı tanınmalıdır. Yalnızca gizlice seçilmiş delegelere değil, bütün işçilere ve tüketicilere, yani bütün nüfusa. Gdansk grevleri sırasında Polonya'da grevciler tartışmaların yapıldığı salonların mikrofonlarla donatılarak, her şeyin dışarıya aktarılmasını dayatmışlardı. Bu durumun rakiplerin işine yarayıp yaramayacağı meselesine gelince, bu tam bir kandırmacadır. Büyük şirketler birbirlerinden hiçbir şey gizleyemezler; sırlar yalnız kitleler için geçerlidir.

Büyük dağıtımcıların devasa kârlarını ardına gizledikleri ticari sırlar da ortadan kalkmalıdır.

Bu kârların, çoğu zaman üreticilerin zararına olmak üzere nasıl elde edildiği halka açıklanmalıdır. Gıda tarımı sanayiinin değil elbette! Büyük marketlerin kendilerine dayattığı fiyatları kabul etmekten başka çareleri olmayan küçük meyve, sebze ve et üreticilerinin zararına.

Evet, üreticilerin, tüketicilerin, bütün nüfusun büyük ticari şirketlerin muhasebesine ulaşabilmeleri sağlanmalıdır.

Bunu verimli hale getirmek için tröstleri ve tekelleri kuşatan bankacılık sırları da kaldırılmalıdır.

Renault'nun, Citroën'in, Peugeot'nun patronu herhangi bir çalışan hakkında istediği her şeyi öğrenebilir, gelirini, adresini, ailesini... Oysa çalışanların yöneticileri ya da şirketlerinin başlıca hissedarları hakkındaki bilgilere ulaşmaları yasaktır. Erika batıp da kurban vermeden ve Toulouse'lu birkaç felaketzede Desmarest'nin pencerelerini sökmeden önce bu adamın bir şatosu olduğunu ve tröstünün içinde tek şato sahibi olanın o olamayacağını kim biliyordu?

Bu denetimi gerçekleştirmek için, muhasebelerin ve kârların duyurularını, para dolaşımını -nereden gelip nereden geçerek nereye gittiğini- incelemek için vergi müfettişlerinin sayısını arttırmaya gerek yok. Tam tersine, mücadele döneminde işçiler bu işi üstlenmeye, kendi şirketlerinden başlayarak seve seve gönüllü olurlar.

İşçiler fabrikalarının işleyişi hakkında çok şey bilirler ama bu konuda konuşamazlar. Yönetici kadrolarında çalışan ücretlilerse onların bilmediklerini bilirler ama onlar da konuşamazlar. Bütün bu engellemelerin ortadan kalkacağı koşullar ortaya çıkabilir.

Geçenlerde bir televizyon kanalında bunları söylediğimde bir MEDEF temsilcisi, "Hemen devrim!" gibi bir şey söyleyerek haykırdı.

Hayır! Bu bir devrim olmazdı. Toplumun yönetimi yine burjuvazinin elinde kalır, ancak burjuvazi denetim altında tutulduğundan canının her istediğini yapamaz, iktidarını toplumun geneliyle paylaşmak zorunda kalırdı.

9
KOMÜNİZME DOĞRU

Benden çoğu zaman, bazen de meydan okuyarak, komünist toplumun nasıl olacağını anlatmamı istiyorlar. Bunu yapmaya hiç kalkışmıyorum, çünkü henüz var olmayan bir şeyi anlatamazsınız. 16. yüzyılın denizcileri Hindistan'a ulaşmanın yeni yollarını bulmak üzere denizlere açıldıklarında, ayak basmak üzere oldukları ancak henüz hiç bilmedikleri yeni toprakların nasıl yerler olduğunu anlatamazlardı. Ama onlar, dünyanın yuvarlak olduğu ve batıya gidilerek doğuya varmanın bir yolunun mutlaka bulunabileceği inancıyla yola koyulmuşlardı.

Yarının dünyasının nasıl olacağını kim anlatabilir? Kuşkusuz altı ay sonra gelecek krizleri bile öngörmekten aciz

olan, kapitalizmin gönüllü ekonomi uzmanlarıyla sosyologları değil. Bunu yapabilecek güce komünistler de sahip değil. Onlar yalnızca daha az iddialı. Kapitalizmin imkânlarını tüketmekten hâlâ çok uzak olduğu bir dünyada, Rus devriminin ekonomik olarak az gelişmiş ve kültürel olarak da geri kalmış bir ülkede yalıtılmasının, Paris Komünü de dahil olmak üzere kendini çok önceden belli eden hiçbir örneği yoktu. Geleceğinin nasıl olacağını, ileride hangi ilerleme ya da gerilemeleri yaşayacağını bilmediğimiz bir dünyada siyasal ve toplumsal örgütlenmenin tam olarak nasıl olacağını nasıl anlatabiliriz?

Kuşkusuz Paris Komünü, 1917-1918 Rus devriminin sovyetleri, 1968 Mayısı'nın eylem komiteleri, bize kitlelerin olaylara maruz kalmaktansa kontrolü ele alıp onları yönlendirmeye başladığı zaman siyasal hayatın neye benzeyebileceği, hangi ilkelere göre düzenlenebileceği üzerine bir fikir veriyor. Günümüzün modern iletişim araçları, internet gibi bilişim ağları kitlelerin siyasal hizmetine sunulduğu takdirde, kitleler temsilcilerini denetleme yolunu bulabilecektir. Emekçilerin kaderlerini kendi ellerine alacakları gün kim bilir bunlar ne durumda olacaktır?

Kapitalizmin savunucuları ekonominin ancak kişisel ödüllendirme, bireysel kâr yarışı tarafından harekete geçirildiği takdirde yürüyebileceğini, bunun 'insan doğası'nda var olduğunu söylüyorlar. Elbette bu, kendilerinin bile inanmadığı bir sistemi aklamaya çalışanların uydurduğu bir yalan, çünkü yöneticilerin, seçkinlerin kitlelere kapitalizmin temelinde bu kurumsallaşmış bencilliğin değil, fedakârlık ve yoksunluk ruhunun bulunduğu vaazını verdikleri durumlar da görülmüştür. Egemen sınıfların çıkarlarını korumak için yapılan fedakârlık... Fransız ekonomisinin

uluslararası rekabette söz sahibi olabilmesi bahanesi altında işçilerden fedakârlık etmeye razı olmaları isteniyor. 1914'te, 1939'da onlardan 'vatanı kurtarmak' adına canlarını feda etmeleri istendi. 1954'ten 1962'ye kadarsa 'Fransız Cezayir'in savunulması için. Bunların hepsinin içinde yine bencillik vardı elbet, ama yalnızca askerleri özveriye çağırınların hesaplarında.

İnsanların ancak bencil güdülerle hareket edebilecekleri yanlıştır. Aksi takdirde, devlet özel sermayedarlara dağıttığı yardımlarla ya da savaş motorları üreterek onların servetlerini şişirirken, kansere karşı araştırmalar, genetik hastalıkların incelenmesi, Gönül Lokantaları denen aşevleri, şu ya da bu felaketin kurbanları, dünyadaki açlıkla mücadele gibi konularda halkın cömertliğine seslenmeye dayalı bütün politikalar kesinlikle fiyaskoyla sonuçlanırdı. Oysa bu cömertlik çağrıları, her ne kadar ellerini cüzdanlarına götürenler çoğu zaman en büyük servet sahipleri olmasa da hiçbir zaman tamamen karşılıksız kalmıyor.

Burada söz konusu olan yalnız para bağıışı değil. Bireyciliği yücelten bizim toplumumuzda bile pek çok etkinlik ancak, ortak bir çalışmaya katkıda bulunmak isteyen, başkalarına yardım etmekten tatmin duyan ve toplumun ortak yararı için hareket eden gönüllülerin çalışması sayesinde mümkün oluyor. Kapitalist toplum bireylerin kendilerini adaması sonucu yapılan eylemlerin bütünü tarafından düzeltilmese varlığını sürdüremezdi, bu eylemler bütünü de özveriye dayalı bir başka toplumun pekâlâ mümkün olabileceğini kanıtlamaktadır. Şu ya da bu hastalığın veya şu ya da bu doğal afetin kurbanlarına yardım etmek için mümkün olan, neden ekonominin tamamının yönetilmesinde mümkün olamasın?

Tam tersine, insanlığın geleceği yalnızca bireysel kâr yarışından kurtulmuş bir ekonomiyle düşünülebilir. Böyle bir ekonomi, günümüzde bir yandan kapitalist gruplar arasındaki rekabet, diğer yandansa yararsız ve hatta neredeyse zararlı üretim yüzünden yaşanmakta olan enerji ve hammadde israfından kaçınacağı için bütün insanların ihtiyaçlarını karşılayabilme konusunda daha etkili olacaktır.

Üretim araçlarını, bankaları, sigorta şirketlerini kolektifleştirmek, üretimi var olan ihtiyaçlarla doğrudan ilişkiye sokarak, ekonomiyi akılcılaştırmaya ve planlamaya imkân tanıyacağından son derecede gereklidir. Geleceğin planlanması ille de Sovyetler Birliği örneğinde (işçilerin iktidarın uygulanmasından Stalin bürokrasisi tarafından yıllar önce uzaklaştırılmış olduğu bir dönemde) olduğu gibi beş yıllık kalkınma planları izlenerek düzenlenmek zorunda değil. Geleceğin planlanması toplumun o dönemde, ihtiyaçlarla imkânların dökümünü yapmak üzere elinde bulundurduğu araçlar kullanılarak düzenlenecektir. Ancak kesin olan bir şey varsa o da, çok sayıdaki farklı araştırma merkezinin sonuçlarını birbirlerinden kıskançlıkla gizleyerek aynı bilimsel ve teknik araştırmaları yürütmelerine son verme gerekliliğidir. Kesin olan başka bir şeyse, aynı piyasa için rekabet eden on farklı kapitalist grubun galip grupların çalışanları için fazladan çalışma saatleri, diğerlerinin çalışanları içinse işsizlik pahasına aynı ürünün birbirinden küçük ve önemsiz ayrıntılarla ayrılan on değişik modelinin üretilmesinin durdurulması gerektiğidir. Ve yine kesin olan bir başka şey, insan emeğiyle üretilmiş tüketim mallarının ödeme gücüne olan piyasa bulunamayışı bahanesiyle imha edilmesine son verilip, insanlar için gerekli olan her şeyin ödeme gücü hesaba katılmadan üretilmeye devam edilmesi gerek-

liligidir. Ütopik mi? İnsanoğlunun sonsuza dek, göreceli olarak ayrıcalıklı bir ülkeler azınlığının yanında yeryüzünün dörtte üçünün bir sefalet okyanusu içinde boğulmasına katlanabilmesinden daha fazla değil.

Komünist bir toplum, büyük güçlerin en zayıflar üzerindeki egemenliğine ve çeşitli devletlerin kendi aralarındaki rekabete de son vereceği için, bütün gereksiz harcamaları, en başta da 1998 yılında dünya ölçeğinde toplam 745 milyar dolar civarında olan ve Fransa'nın bütçesini neredeyse dörde katlayan devasa silahlanma harcamalarını ortadan kaldıracaktır.

Kuşkusuz böyle bir toplum ancak uluslararası ölçekte mümkün olabilir. Ama ekonominin uluslararası hale gelmesi zaten kapitalizmin doğuşuyla beraber başlamış, son bir buçuk yüzyıl içinde de büyük ölçüde hızlanmıştır. 19. yüzyıl sonunun militan sosyalistleri buna 'emperyalizm' adını vermişler ve bunu kapitalizmin onların çağında aldığı biçim olarak görmüşlerdir. Bugün birçokları 'küreselleşme'den, ya da 'dünya çapında ekonomi'den bahsetmeyi tercih ediyor, çünkü bu deyişler cinsiyetsiz ve kapitalizmin kendisini zan altında bırakmıyor. Bu sayede de gerici politikacılar demagoji yaparak 'ulusal egemenlik' adına 'küreselleşme'ye karşı çıkabiliyorlar. Ancak işçilerin geriye bakmamaları gerekir. Ne çocukların madenlerde veya iplik tezgâhlarında çalıştırıldığı, ne de Fransa gibi büyük ve orta ölçekli kapitalist güçlerin, hiç utanmadan yağmalayabildikleri sömürge imparatorluklarına sahip oldukları için dünya piyasasından biraz daha bağımsız bir politika uygulayabildikleri ('küreselleşme'ye en azından sözde karşı çıkan gerici politikacıların bir kısmının aklında bu özlem vardır) dünyanın kapitalizmini özlemle anmamak gerekir. Bizi yalnızca

gelecek ilgilendiriyor ve insanoğlunun sağladığı her türlü gelişmede görüldüğü üzere bu gelecek, zorunlu olarak dünyanın farklı bölgeleri arasında hem ekonomik hem de insani ilişkilerin giderek çoğalması yönünde ilerleyecektir.

Bütün sorun, alışverişlerin bu şekilde uluslararası hale gelişinin kime yarayacağını bilmektedir: Giderek daha çok kâr etmesi için kapitalizme mi, yoksa gezegenin bütün kaynaklarını bir araya getirerek, üzerinde yaşayan herkesin bunlardan en iyi biçimde yararlanmasını sağlamaya çalışacak olan işçilere mi?

Harekete geçmek için günümüzle bu yeni toplumun doğacağı gün arasında ne kadar zaman olduğu sorusunu kendime sormuyorum. Ancak yine de bu soru şu andan itibaren ortadadır, çünkü bu süre ne kadar uzun olursa, kirlenmeye bağlı tehdit, kazanç yeminden başka hiçbir şey için kılını kıpırdatmayan tekellilerin elinde olan önemli genetik gelişmeler ve AIDS'e kurban edilmiş bütün bir kıta nüfusunun yarattığı sorunlar arasında toplumsal ve ekonomik felaketler de o kadar ciddileşme riski taşıyacak. Bu yeni toplumu hazırlayanın da bizzat kapitalizm olduğuna bütün kalbimle inanıyorum. Yalnızca ayaklanma yaratmayı engelleyemeyeceği için değil, aynı zamanda bütün evrimi boyunca, elbette irade dışı olarak ama kaçınılmaz biçimde yeni bir dünyanın doğuşunu hazırlamış olduğu için. Ancak bu, kendiliğinden gerçekleşecek bir süreç değildir. İşte, ben de tam bu yüzden militan bir komünist olmayı seçtim.

10
TOPLUMSAL DEVRİMİN PARTİSİNİ
YENİDEN İNŞA ETMEK

İşçi hareketinin büyük ölçüde yeniden yapılandırılması gerekiyor, ancak bu, kimilerinin işsizliğin yükselişiyle görmek istedikleri işçi sınıfının sözde 'ortadan kayboluşu'ndan kaynaklanmıyor. Ortadan kaybolma yönünde ilerleyen bir toplumsal sınıftan söz edilecekse, bu ancak küçük ziraatçı olabilir. Küçük ya da büyük tarım işletmecilerinin oranı, bugün on beş yaş üstü Fransız nüfusunun yüzde 3'ten azını oluşturuyor ve bu küçük çiftçilerin önemli kısmı şimdiden işçi sınıfının saflarını doldurmaya başladılar bile. 1990 nüfus sayımına göre (2001 yılında INSEE tarafından yayınlanan *Fransız Ekonomisi Tabloları* bu alanda henüz 1999 sayımının

sonuçlarını dikkate almıyor), işçi sınıfı aktif nüfusun yüzde 30'dan fazlasını, çalışanlar yüzde 28'ini olmak üzere toplamda ücretliler yüzde 58'lik bir kısmı oluşturunurlardı. Burada söz konusu olan, aynı toplumsal sınıfa ait iki ayrı kategoridir, çünkü her ne kadar kadınlar işçi olarak geçen yüzde içinde beşte birlik bir pay oluşturunurlarsa da, çalışanların dörtte üçünden fazlasını temsil ediyorlar ve bu da işçi ailelerinden çoğunda kocanın işçi, karısının çalışan olduğunu gösteriyor.

İşçi dünyası, yok oluşunu seyretmek isteyenler ne derse desin, hâlâ yerli yerinde durmaktadır. Bu durum dünya ölçeğinde daha da geçerlidir, çünkü dünya genelinde yalnızca emekleriyle hayatlarını kazanan ve gerek kamu sektöründe gerekse özel sektör için çalışan işçi, çalışan, bütün ücretliler, her zamankinden daha çok sayıda ve her zamankinden daha eğitimlidirler.

Buna karşılık, iş dünyasının ve bütün toplumun çıkarlarını gerçekten savunan önemli bir partinin var olmadığı da reddedilmez bir gerçektir. İster sosyalist, ister komünist olsun, onca partinin denemeleri, başarısızlıkları ve ihanetlerinden sonra bu nitelikte bir parti insanlığın geleceği açısından kaçınılmazdır.

1950 ile 1970 arasındaki yirmi yıllık tam istihdam döneminden sonra işsizliğin artması, güç ilişkilerini patronların lehine çevirdi. Ancak işçi sınıfının aleyhine işleyen tek etken bu olmadı. Sosyalist Parti ile Komünist Parti'nin politikaları, özellikle de hükümete gelmelerinden itibaren işçi hareketinin gerileyişinde büyük bir sorumluluk payına sahiptir. Muhalefette bulundukları zaman boyunca, çok uzun bir süre işçilere toplumun değiştirilmesi yönünde en küçük bir hedef sunmayı reddetmişlerdi. Ortaya koydukları program,

kapitalist sistemin biraz daha iyileştirilmesiyle yetiniyordu. Fakat iktidara gelince sistemi daha da kötüleştirdiler. 1981'den bu yana iktidarda birbirini izleyen sol olma iddiasındaki çeşitli hükümetlerin politikaları işçileri felce uğrattı. Oysa Mitterrand'ın cumhurbaşkanlığına ilk seçilişinin ertesi günü, başta CGT olmak üzere bütün sendika konfederasyonlarının da desteğiyle pek çok işçi, hükümeti rahatsız etmemeleri, huzur içinde çalışmasına izin vermeleri gerektiği izlenimine kapılmışlardı. İktidardaki Sosyalist ve Komünist Partilere verdikleri güvene rağmen umulan değişikliklerin hiçbirinin gerçekleşmediğini görünce, hükümetin işçi sınıfı lehine bir şey yapamadığına göre o halde yapılabilecek hiçbir şeyin olmadığını düşünmeye başladılar. Tapie'yi simgesel bir kişilik haline dönüştüren Sosyalist Parti, şirketlerin kârının bütün toplumun yararına olduğu efsanesini doğruladıktan sonra 'şirketleri tedavi etmiş' olmakla övünmeye başladı. Bu yolla, yalnızca her türlü toplumsal değişme fikrinin değil, kân herkes için zararlı olmaktan çıkaracak her türlü sınırlama talebinin de akıllardan çıkmasına katkıda bulundu. Bu bakış açısıyla yalnızca işçiler bencil oluyordu, çünkü burjuvazi zenginleşiyorsa bu ortak çıkar adınaydı. Nihayet Stalinciliğin çöküşü de (her ne kadar bu, komünizmin zavallı bir karikatürü olsa da) önemli sayıda militan işçiye bekleyip görme politikasına itti.

İşçi hareketinin, insanlığın önünde yeni bir gelecek açabilecek nitelikte bir güç, karşı konulmaz bir kuvvet olarak yeniden doğması engellenemez. Burjuvazinin bitmek bilmeyen saldırıları, açgözlülüğü, kapitalizmin dünyayı içine sürüklediği çıkmaz, eninde sonunda, devrimci sosyalizmin, komünizmin fikirlerine kendini adayacak genç işçi ve aydın kuşaklarının doğmasına yol açacaktır.

Bu ülkede partilerinin geçirdiği evrim yüzünden bir kısmı düş kırıklığına uğrayarak üyelik kartlarını iade eden, bir kısmıysa kartlarını artık bir işe yaradıklarını pek de düşünmeden ellerinde tutan on binlerce militan işçi var. Her ne kadar bugün kısmen hareketsiz kalmış olsalar da, bunların hepsi, başkalarının sorunlarıyla ilgilenmek gibi insani niteliklere sahip olmaları, toplumsal hareketlerde sahip oldukları deneyim ve belli bir siyasal kültüre sahip olmalarıyla iş dünyası için büyük değer taşıyorlar. Bir de yeni bir kuşak var; boşa çıkan umutları ve ihanetleri hiç tanımamış, günden güne kimi kendi sömürülme deneyimleriyle kimiyse daha fazla kültüre sahip olma şansını bularak bu dünyanın ne kadar ciddi biçimde hasta olduğunu ve onu değiştirmenin ne derecede gerekli olduğunu keşfeden genç işçiler ve genç aydınlar var.

Küreselleşmeye karşı olan herkesi bir araya getirme bahanesiyle, aslında entelektüel bir üniversite reformculuğu adına apolitikliği, hatta politikanın reddedilmesini işleyen akımlar pek çok kişiyi yanılttılar. Bu akımlar kapitalizmin kötülükleriyle mücadele etmeyi içtenlikle isteyen binlerce genci, büyük kapitalist güçlerin yöneticilerinin dünyanın dört bir köşesinde düzenledikleri gösterişli toplantılara karşı savaşılmaya yönlendirdiler. Ancak bu durum bu gençlerin kapitalizmle burada, işten çıkarılan ya da her gün düzenli olarak sömürülen işçilerin yanında savaşmalarını, ya da bunların kendilerini savunmalarına yardım etmelerini önledi. Dahası, bu, onlara kapitalizmin kendisini ortadan kaldırmak için savaşmadan en büyük kusurlarının ortadan kaldırılabilceği inancını verdi.

En eskilerle ve bütün bunlarla birlikte iş dünyasının çıkarlarını gerçekten savunan, bütün şirketlerde, bütün atöl-

yelerde, bütün işçi semtlerinde hazır bulunan bir parti inşa etmek için çalışmak gerekiyor.

Ben bu partinin doğacağından eminim. Ben ‘insan doğası’ndan yanıp yakılanlardan değilim. Bu toplum ve onun bireyciliğe, hatta bencilliğe tapınması çok sayıda sömürücüden ileri geliyor. Yeteneklerini kapitalist düzenin hizmetine vermeye hazır ünlü ya da ünsüz bir yığın aydına dayanıyor. En zengin ve en güçlü olanların hizmetinde sıraya girmeye hazır küçük fırsatçılardan güç alıyor. Ancak ben, işçi hareketi içinde bir militan olarak çalıştığım kırk yıl boyunca, toplumun ve bütün insanlığın geleceğine kişisel başarıdan daha fazla önem veren, hiçbir zaman çıkar gözetmeyen, kendini bu uğurda adamaya hazır, çok sayıda kadın ve erkek tanıdım. Üstelik bu, mücadelelerinde çevrelerini saran kişilerle birlikte beni, bencillik taslamadan aynı umudu, aynı amacı paylaşan kişilerin kardeşliğinden gelen sonsuz doyum kaynakları bulmaktan da alıkoymuyor.

EKLER

SAHTE TARTIŖMALAR VE GERÇEK HEDEFLER: AVRUPA BİRLİĞİ ANAYASA REFERANDUMU

Chirac'ın, Avrupa Anayasası için parlamenter yolu seçmek yerine, kuşkusuz siyasal açıdan fazla ün sağlamayacak ama daha az tehlikeli olan, referandum -yani, halk oylaması- yapılması isteğini tam anlamıyla hangi düşünceyle açıkladığını tahmin etmek kolay değil. Acaba bunu temel olarak, sağın ve solun büyük bölümünün onaylayacağını ümit ettiği Anayasa için verilecek 'evet' oylarının, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda Le Pen'e karşı elde ettiği yüzde 80'lik oy oranına ulaşmasa da ona açık olarak kitlesel bir 'evet' oyu sağlayabileceği veya en azından kendisi için uğursuzluk getiren, bölgesel seçimler ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinin sonuçlarını unutturabileceği ümidiy-

le mi yaptı? Yoksa Sosyalist Parti'yi 'evet'çiler ve 'hayır'cılar olarak ikiye bölmek için mi?

Eğer Chirac'ın amacı ilk maddede yer alanlarsa bunu kaybetti sayılır. 1997 yılında Parlamento'yu fesh ederek erken seçime başvurmakla aptalca bahislerden hoşlandığını gösterdi. Sosyalistler arası çekişmelere ve sosyalistlere oy veren kitlenin tereddütlerine rağmen, kamuoyu yoklamaları yine de 'evet' oylarının çoğunlukta olduğunu ve kazanacağını gösteriyor. Ama kamuoyu yoklamalarının da sınırları ortadadır. Eğer Chirac'ın hedefi buysa, yüzde 1 veya 2'lik bir farkla elde edilecek bir 'evet', ona büyük bir destek anlamına gelmiyor. Sonuçta, Chirac şimdiden Sosyalist Parti'yi birbiriyle çelişen iki tarafa böldüğü için övünebilir. Çünkü Sosyalist Parti'nin daha şimdiden cumhurbaşkanı seçimleri adaylığı yarışına koyulmuş olan üst düzeydeki üç yöneticisi Hollande, Fabius ve Strauss-Kahn, 'evetçiler' ve 'hayırcılar' olarak ikiye bölündü.

Sonuç itibariyle, Avrupa Anayasası referandumu, siyasetçilerin yarattıkları çalkantıların merkezinde bulunuyor. Bir de buna kısa süre önce başka bir sorun, Chirac'ın bu sorunu çözmek için bir referandum yapılmasını sağlayacak olan bir anayasa reformu ihtimalini açıklaması sorunu, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması sorunu eklendi.

Aslında bütün bu gürültü Avrupa'yı ve geleceğini etkileyecek şiddette değil. 'Evet' ve 'hayır', AB'yi isteyenleri ve istemeyenleri karşı karşıya getirmiyor. En azından bu, sol açısından geçerli değil. Sosyalist Parti içinde 'hayır' diyen Fabius Montebourg ve Emmanuelli, AB taraftarı olduklarını vurgulayıp suçlamaları protesto ediyorlar. Sosyalist Parti hükümette olduğu dönemlerde, bugün 'hayır' diyenler de buna dahil olmak üzere, çeyrek yüzyıl boyunca Ma-

astricht Anlaşmaları'ndan Amsterdam Anlaşmaları'na kadar Avrupa Birliği'nin oluşturulmasının bütün aşamalarına katıldılar.

Avrupa Parlamentosu'na seçilen temsilcileri ve Giscard'ın başkanlığını yaptığı Avrupa Kurucu Meclisi üyeleri, Giscard'ın Anayasa projesinin hazırlık çalışmalarına katıldılar ve onu onayladılar.

Hatta 'hayır' yanlısı Komünist Partisi bile, belirli bir zamandan beri AB-karşıtı tavrını bıraktı ve bugün AB'yi savunuyor. Öte yandan, sağın büyük çoğunluğu, AB ve Giscard'ın denetiminde kaleme alınan Avrupa Kurucu Meclisi projesi taraftarıdır. Sadece Le Pen ve onun biraz daha uygarı olan De Villiers, milliyetçi ve yabancı karşıtı ırkçı bir demagoji üzerinde yükselen 'ulusal egemenlik ve bağımsızlık' tavrılarını sürdürüyor.

Daha temel olarak bugün bütün büyük partiler AB'yi savunuyorlar, çünkü çok uzun yıllardan beri büyük sermayenin tercihi bu yöndedir.

Bütün siyasal sınıfların, eğer öngörüldüğü gibi 2005 yılının Eylül ayında gerçekleştirilebilirse, referandum sırasında Anayasa metinleri üzerine karar veremeyeceklerini biliyorlar. Çünkü hazmedilmesi kolay olmayan bir edebi metin olan 300'ü aşkın sayfalık bu anayasayı kafasına doldurmak isteyenlerin sayısı çok azdır. Hatta, seçmenlerin büyük kısmının AB'ye göre tavır alma ve oy kullanma ihtimali de çok azdır.

Bazı koşulların zorlamasıyla, Chirac'ın ilan ettiği bu referandum büyük ihtimalle Chirac'ın istediği gibi, yani onu ve siyasetini evet-hayır oylarını kullanarak onaylamak şeklinde anlaşılacak, yani onu ve siyasetini onaylayan bir oylamayla sonuçlanacak.

Ve Fabius, bu referandumda ‘hayır’ oyu kullanılmasının, ona Chirac-Raffarin hükümetinin belli başlı kurbanları olan kitlelerin hoşnutsuzluk derecesini ölçmeyi sağlayacağını hesaba katmış olabilirdi.

Chirac’a muhalefet etmek, AB anayasasını yeterince ‘toplumsal’ nitelikli olmadığı gerekçesiyle eleştirmek, Fabius’u Chirac’a muhalefet edenler listesinin başına geçirecek; en azından Fabius bunu ümit ediyor. ‘Hayır’ların kazanması halinde, hatta adaletli biçimde elde edilmiş ‘evetler’ başarı kazansa bile, Fabius, 2007 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde solun doğal adayı olacak.

Sağdaysa aynı tip hesaplar Bayrou’yu, kuşkusuz Giscard’ın Anayasası’na ‘evet’ demeye, fakat gürültü kopararak bağırıp çağırarak Türkiye’nin AB’ye girmesine ‘hayır’ oyu verdirmek için bir referandum istemeye götürüyor. Bir kere bu demagojik ek yol açıldıktan sonra UMP’nin (Chirac’ın partisi) saflarında bulunan diğerleri buraya doluyor, yani aynı tavrı takınıyorlar. Sosyalist Parti’deyse Fabius biraz aksak adımlarla da olsa, Bayrou’yla birlikte bu sorunun Parlamento’da acil olarak görüşülmesini istiyor.

Herkes, Avrupa Komisyonu’nun, AB hükümetlerinin ve devlet başkanlarının önerdiği gibi anlaşmalara 17 Aralık’ta karar verilecek olsa da, bu anlaşmaların yeniden on veya on beş yıl sonra ele alınacağını biliyor. Eğer temel olarak bu sorun acilse, onlar için en acil olan, 2007 cumhurbaşkanlığı seçimleri için demagoji yapmaktır.

AVRUPA BİRLİĞİ ANAYASA PROJESİ

‘Evet’ taraftarlarının ileri sürdükleri iddiaları geçelim. Özellikle de sol partiler tarafında, bırakalım Hollande ve

Strauss-Khan, seçimleri olan 'evet' temelinde oy verilmesinin ne kadar doğru olacağını kanıtlayan bir sürü gereksiz ayrıntıyla uğraşırlar ve bunları arttırsınlar. Üstelik bu seçim, hem Sosyalist Parti için pek de yeni bir şey olmayan sınıf karakterini gizlemeyen bir Anayasa projesini onaylamak, hem de cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turundan beri yeni bir şey olmayacak olan Chirac'ın arkasında yer almak anlamına geliyor.

Sosyalist Parti'liler için seçim her zaman '(iktidara) katılmaktı'. Onların deyimiyle bu, 'ellerini kirletmek' (ellerini siyah kirli makine yağına sokmak), yani kötü giden bir şeyleri düzeltmeye çabalamaktır. Sosyal demokrasinin yaklaşık bir yüzyıldan beri süregelen tarihine bakıldığında, hükümetlere katılıp bakanlar gönderiyorlar ama 'içerden' asla hiçbir şey değiştiremedikleri açıkça görülüyor. Ama ellerini sadece kirli makine yağına sokmakla her zaman kirletmekle kalmadılar, emekçileri kirli kara makine yağından çok daha kötü kokular saçan durumlara sürüklediler.

Ayrıca, gerici milliyetçi demagoji yaparak 'hayır' oyu kullanma çağrısında bulunanları da bir kenara bırakalım.

Ama solda da 'hayır' oyu kullanılması için çağrı yapanlar arasında ikiyüzlülük, oyunlarını gizlemeye ve demagojiye karışıyor. Örneğin Fabuis, AB anayasasına 'hayır' oyu kullanmasının sebebinin, 'işsizliğin ve işyerlerinin bulundukları ülkelerden başka ülkelere taşınması sorununun' kendisi açısından öncelik taşıyan sorunlar olduğunu, muhalefetinin bu temel sebebinin Anayasa projesinde bulunmadığını gerekçe göstererek 'hayır' oylarının 'politika değiştirmeyi sağlayacağı'nı ileri sürüyor.

Sanki Fransa anayasasında bu konuda 'siyaset değiştirme imkânı tanıyan şeyler' bulunuyormuş gibi! Sanki La-

urent Fabius'un kendisi, başbakanlık yaptığı dönemde, büyük sermayenin istediği yerde istediği zaman keyfince yatırım yapması gibi egemenlik haklarına muhalefet etmiş gibi! Sanki işyerlerinin başka ülkelere taşınması, bu fırsatla ve bunu bahane eden işçi çıkarmalar bir anayasa sorunuymuş gibi! Sanki başka ülkelere fabrika taşımaya çatan Fabius, işçi çıkarmaya çatmamak, bunları eleştirmemek için özen göstermiyormuş gibi. Hatta Fabius kendi seçmenleri nezdinde görüntüsünü biraz daha sola kaydırmak istediğinde bile, büyük patronları rahatsız edecek fikirlere değinmemeye özen göstermiyormuş gibi.

Bu siyaset gerçekten büyük bir hilekârlıktır. Çünkü işyerlerinin Doğu Avrupa ülkelerine taşınması eğilimi, ücretlerin Batı Avrupa ülkelerine göre net olarak daha düşük düzeyde olmasına rağmen gittikçe azalıyor. Üstelik de bu taşınma işleminin büyük kısmı, bu Doğu Avrupa ülkelerinin AB'ye girmesinden çok önce gerçekleşti. Hatta son yıllarda bu ülkeler fabrika taşınmalarının hedefi olmaktan çok kurbanı oldular, çünkü Batılı sermaye bu ülkelerde kendilerini ilgilendiren her şeyi elde etti, yapacağı talanı yaptı. Çok düşük ücret peşinde koşan sermaye, böylesi düşük ücretleri bulabilmek için artık Doğu Avrupa'dakinden de düşük ücretleri bulmak için daha uzak ülkelere gidiyor.

Yapılan bu demagojinin en kötü yönüyse, emekçilere, işten çıkarmaların ve işsizliğin gerçek sorumlularının her şeyden önce kapitalistler olduğunu unutturmayı ve üstelik, Doğu Avrupa ülkelerindeki emekçileri işsizliğin sorumluları gibi göstermeyi amaçlıyor olmasıdır. Emekçileri birbirlerine düşman kılmak ve emekçiler arasında rekabet yaratıp çekişmeleri körüklemek, en az pazar ekonomisi kadar eskiye dayanan bir burjuva siyasetidir. Bu aynı zamanda, emek-

çileri, en yoksul ülkelere karşı büyük emperyalist güçlerin politikalarının peşine takmaktır.

Aslında Fabuis'ün sorunu, işsizlik tehlikesiyle karşı karşıya olan emekçilerin sorunu değil. Fabuis, bu konuları ortaya koymanın, cumhurbaşkanlığı adaylığı yarışında rakipleri olan Hollande ve Strauss-Khan'a karşı kazanma imkânı tanıyacağını düşünüyor.

KOMÜNİST DEVRİMCİLER, REFERANDUM VE AVRUPA

Devrimciler arasında LCR ve Emekçilerin Partisi (Lambertist), siyasetlerini belirleyerek daha şimdiden 'hayır' oylaması için çağrı yapma ve kampanyalarını bu ekseninde yürütme kararı aldılar. Güzel: Chirac'a 'hayır' demek ve AB anayasasına karşı muhalefet ettiğini ifade etmek için 'hayır'ı seçmek muhtemel bir seçimdir. Ayrıca boş oy verme veya oy kullanmama gibi seçenekler de söz konusudur. Bu taktiklerden her birinin sakıncaları var.

Bazı şeylerin zorlamasıyla 'hayır' oyu kullanılırsa, bu oylar, ulusal egemenlikçi milliyetçilerin ve aynı zamanda da ikiyüzlü Fabuis gibilerinin oylarıyla karıştırılmış olur. Kendi 'hayır' oyumuzun, sol veya komünist devrimci 'hayır' olacağını iddia etmek bir şey değiştirmez, çünkü seçim sandıklarında oylar birbirine karışmaktadır.

Bununla birlikte, bunun sakıncası göreceli olarak azdır, çünkü hiç kimse devrimcilerin 'hayır' oylaması çağrısında bulunmak için ileri sürdükleri gerekçeleri, ulusal egemenlikçi sağın ve aşırı sağın gerekçeleriyle karıştırmayacaktır.

Oy kullanmamanın da bazı sakıncaları vardır. İlk planda, siyasal bir sorumluluktan kaçma gibi bir hava yaratıl-

miş olur ve belki de sayıları çok fazla olan ama moral bozukluğu ya da apolitiklik sebebiyle oy kullanmayan seçmen kitleleriyle aynı kefeye konur.

Boş oy kullanmaya gelince, devrimci örgütler teker teker ve hatta hep birlikte boş oy kullansalar bile, elde edecekleri oy sayısı çok önemli olmayacağından, onların oylarını geçersiz oy kullananlardan ayırt etme ve buna siyasal bir anlam atfetme imkânı yoktur.

Bu farklı seçeneklerden birini tercih etmek tartışma gerektirir ve şu anda bizim örgütümüz de bunu yapmaktadır.

‘Hayır’ oyu vermeyi seçmek, kendi öz oyunu vermek anlamına gelmez, referandumda ‘hayır’ın kazanacağı anlamınaysa hiç gelmez ve ona onda olmayan, hiçbir zaman da edinemeyeceği siyasal bir önem yüklemes. ‘Hayır’ oyu kullanmak, kitlelerden oluşan seçmenleri aldatmak ve onlar arasında boş hayaller yaymak olur.

LCR’in Rouge’un 23 Eylül 2004 tarihli 2079. sayısında, bu konuyla ilgili bir makaleye ‘hayır savaşı’ başlığı atılmıştı. Sadece bu başlık bile aldatıcıdır. Sanki, seçim sandıklarında ‘evet’ ve ‘hayır’ oyları sınıf çıkarları temellerinde ayrılıyorlarmış gibi. Sanki seçim sandıkları bir savaş alanıymış ve sanki ‘hayır’ oyu kullanılarak belirleyici bir zafere katkıda bulunulacakmış gibi!

Ama yazı kendisini çok daha da açıkça ifade ediyor. Yazı, anayasanın “liberalizmin şartlarını dayattığını, tamamen çokuluslu şirketlerin tartışmasız hâkimiyetlerini kurduğunu ve sermayenin mutlak eylem özgürlüğünü garantilediği”ni iddia ediyor. Sanki ‘çokuluslu şirketlerin paylaşımsız egemenlikleri’, uygulanmak için, sonucu belli olmayan Avrupa Anayasası oylamasını bekliyormuş gibi! Sanki ‘sermayenin mutlak sınırsız eylem özgürlüğü’ anayasal veya hukuki temellere dayanıyormuş gibi!

Bu yazı, anayasayı “AB’yi ortak sosyal hakları yok eden çılgınca bir makineye dönüştüren mekanizmalara engel olmamakla ve uygulamada üye ülkelerin ekonomik seçimleri konusunda karar almakta özgürlük tanınan bir Merkez Bankası’nın çalışmalarına sınır koymamak”la eleştiriyor. Sanki bu mekanizmalar AB’nin, hatta şu anda sadece bir proje olan Anayasa projesinin ürünüymüş, kapitalist burjuvaziden ve onların hizmetindeki hükümetlerden kaynaklanmıyormuş gibi!

Sözü edilen yazıyı yazan kişi, sadece AB’yi suçlu koltuğuna oturtup ona çatarak, büyük sermayenin sorumluluklarını es geçip bir kenara bırakıyor. Üstelik bunu, ortak sosyal hakların yıkımının göstergesi olan ‘Merkez Bankası’na tanınan özerklik’ten söz etmeksizin yapıyor. Sanki Fransa Merkez Bankası, İngiliz Merkez Bankası veya Almanya’daki Bundesbank, ‘ortak sosyal haklar’ın yetkili savunucularıymış gibi! Makale yazarı ayrıca, “gelecek referandumda ‘evet’ oylarının çoğunlukta olmasının, mülk sahiplerini ‘sosyal hakları yerle bir etme’ konusunda nasıl cesaretlendireceği”ni haykırıyor. Sanki mülk sahipleri sosyal hakları yıkmak için saldırılarına, Chirac’ın AB anayasasıyla ilgili referandum önerisinde bulunmasından, bir Avrupa Anayasası’nın sorun olmasından çok daha uzun yıllar öce başlamamışlar gibi!

Ve bütün bu anlamsız sözler, sonuç olarak herhangi bir reformistin bile altına imza atabileceği değerlendirmeye varıyor: “UMP’den Sosyalist Parti’ye ve Yeşillere kadar hükümet partilerini süpürüp atacak olan bu hortum, Fransa’da ‘hayır’ oyu tehdidi altında çelişkileri doruk noktasına çıkaracak, hükümetlerin meşruiyetleri sarsılacak, solun siyasal önerilerinin yeniden gündeme getirilmesini sağlayacak ve

sonuç olarak da kapitalist Avrupa'nın inşasını sağlamak için gerekli krize yol açacaktır”!!!

O halde kapitalist Avrupa, seçim sandıklarından zaferle çıkmayı sağlayacak olan yüzde birkaçlık ‘hayır’ oyu karşısında titresin!

Buna benzer anlamsız sözler gerçekten üzüntü veriyor. Şu sözleri okumak da üzüntü yaratıyor: “‘Hayır’ (...) farklı bir Avrupa yolunu açar. Bu, emekçilerin elde ettikleri hakların doruk noktasına ulaştığı, kamu hizmetlerinin yaygınlaştığı (...), AB’nin NATO’ya kenetlenmesini sağlayan emperyalist ve savaşçı siyasetlere son vermek için enternasyonalist ve barışçı bir Avrupadır.” Emekçiler dünyasının gerçekleştirilmesi için mücadele etmeye ne gerek var? Aşırı sağın, sosyalistlerin, Komünist Partisi’nin oylarının karışımından oluşan sadece basit bir ‘hayır’ ‘yolu açacaksa’, kapitalist toplumun devrimci dönüşümü hedefine sahip olmaya ne gerek var?

‘Hayır’ oyu çağrısında bulunmayı haklı kılmak için, bunun sınırlı bir ifade biçimi olduğunu, ama bölgesel seçimlerde ve cumhurbaşkanı seçiminde görüldüğü gibi Chirac ve Raffarin hükümetini yadsımak, aynı fırsatla Anayasa projesini reddetmek adına bir imkân tanıdığını söylemek yeterliydi.

Bu yazının yazarı da, seçim sandıklarında böyle bir ‘hortum’un yaşanacağına fazla inanmıyor olmalı. LCR’in genel siyaseti göz önünde bulundurulduğunda, siyasetini sadece tek bir cümlele ifade etmesi mümkün: “LCR, liberal hortuma karşı muhalefet edip karşı koyabilecek soldaki bütün diyalog ve birlikteliklere açık bulunuyor. Aynı zamanda, tutarlı bir sol kutup oluşmasına katkıda bulunmak istiyor. Yani, Avrupa kıtası üzerinde gerçekleştirilecek hareketlerle

dayatılan toplumsal seçimlerle yankı uyandıran ve mali diktatörlüğü alaşağı edecek bir politikayı savunacak olan toplumsal ve siyasal güçlerin tamamını bir araya getiren bir kutup oluşturmak istiyor.” LCR’e de küçücük bir yer verecek bir kutup istenmiyor mu?

LCR’in bu uğraşı, bildiğimiz sonuçlarıyla birlikte LCR’in kendisi kadar eski bir uğraştır. Bu yazının amacı, bizi LCR’den ayıran temel farklardan biri olan bu yönelimi, yani LCR’in siyasal çizgisini tartışmak değildir. Ama en şok edici ve şaşırtıcı olanı da, bu uğraşı, referandumla ilgili bir aldatmacayla sarıp sarmalayıp saklamak istemesidir.

Tabii ki ‘hayır’ taraftarlarının kazanması, Chirac’ın yadsınması, onun yenilgisi olacak. Fransız siyasal çevrelere olduğu kadar Avrupa’nınkilere de belirli bazı sorunlar yaratacak. AB’nin belli başlı emperyalist ülkelerinin kitlelerinin belirgin bir muhalefeti, 25 ülke yöneticilerinin onayıyla anlaşmaları yeniden gözden geçirme sürecinin başlamasını zorunlu kılacaktır. Yeni bir anayasa sunmak, belirlenen görüşme tarihlerini daha ileriye atacaktır.

Fakat bu siyasal gecikme, AB’yi bugüne kadar anayasa olmadan nasıl işlediyse öyle, yani büyük kapitalist grupların çıkarları doğrultusunda işlemekten alıkoymayacak. Chirac-Raffarin, Blair, Schröder hükümetleri ve diğer hükümetler, Brüksel ve henüz ortalıkta olmayan anayasa, kendilerini buna zorladığı için değil, kapitalist sınıfa daha çok para ayırmak için emekçiler sınıfının yıkımı pahasına bütçe harcamalarından tasarruf yapılması gerektiği için, tıpkı yıllardan beri yaptıkları gibi, emeklilik ve sigorta hakkına, işsizlik ücretlerine saldırmaya ve onları kırpmaya devam edecekler. İşçi çıkartan büyük işletmeler, kendi hisse senetleri sahipleri için kârlı görüldüğünde, bir Av-

rupa Anayasası'nın olup olmadığıyla ilgilenmeden bunu yapmaya devam edecekler.

Referandumda 'hayır'ın kazanması kuşkusuz siyasal bir sorun yaratacak, fakat bu sorun küçük bir problem olacak ve toplumsal bir nitelik kazanmayacaktır. Tek 'toplumsal sorun', yani emekçilerin güçlü ve ciddi tepkisi, onların şiddetli işçi düşmanı saldırılarını frenleyip durdurabilecektir.

AVRUPA BİRLİĞİ ANAYASASI

Anayasayı hazırlayan Fransız eski Cumhurbaşkanı Giscard'ın Anayasası'yla ilgili referandumunda, devrimci komünistlerin olumlu oy vermesi söz konusu olamaz. Bu Anayasa her şeyden önce özel mülkiyeti, sermayenin ve metaların serbest dolaşımını savunuyor. Çünkü burjuva toplumu çerçevesindedir. Farklı burjuva iktidarlarının ihtiyaç duyduklarında oluşturdukları anayasalardan (örneğin, burjuva demokrasilerinin anası olarak örnek gösterilen İngiltere'de yazılı bir anayasa yoktur) veya Fransa'daki anayasadan ne daha kötü ne de daha iyidir.

Bu Anayasa, ateşli deyimlerle yurttaşlarının 'temel haklarını', 'insan haysiyetini, özgürlüğü, demokrasiyi, hukuk devletini ve insan haklarına saygı'yı övüyor. Ayrıca, Avrupa'nın dengeli ve sürekli ekonomik büyümeye dayanan, büyük rekabet gücüne sahip, sosyal bir pazar ekonomisi olmasını hedefliyor. Ama, pazar ekonomisinin nasıl sosyal olabileceğini açıklamıyor. Bahsedilen 'sosyal' sıfatı, mevcut toplumsal uygulamaları yerle bir eden bütün devletlerde moda bir kelimedir.

Anayasa Projesi'nin bir burjuva toplumunun hukuksal çerçevesini oluşturan ilkeleri belirlediği açıktır. Bu durum,

diğer mevcut ulusal anayasalara göre ne bir yenilik ne de özeldir. Yeni katılan 10 üyenin onayına sunulan Anayasa, eski 15 AB üyesinin karşılıklı tavizleriyle ortaya çıktı. Ve farklı ülkelerin anayasalarının yansımasıdır. Anayasa metninin oldukça uzun olmasının sebebi, AB'yi oluşturan farklı üye ülkelerin geçmişinden kaynaklanan özellikleri de içermesidir. Örneğin Anayasa'da, dünyanın uzak bölgelerinde yer alan eski sömürgecilik döneminden kalan 'Fransa'nın deniz aşırı illeri'ni içermesi gerektiğini veya farklı ülkelerin bir parçası olmasına rağmen, örneğin İngiltere'ye bağlı olan İngiliz-Norman Adaları veya Man Adası gibi toprakların dışlanmasını doğrulatmak kolay olmasa gerek. Büyük ihtimalle İngiltere, Caiman veya Bahama Adaları'ndan kendine çok daha yakın olan bu adaları 'vergi cenneti' olarak kullanmak istediği için Anayasa'nın dışında tutuyor.

Ek olarak, Anayasa projesi, siyasal iktisattan araştırmaya, teknoloji geliştirmeye veya uluslararası kuruluşlarla ilişkilere ve 'geçici önlemler'e kadar varan birçok alanı kapsıyor. 'Tam istihdam'a ulaşmayı hedef gösteren ilk maddelerine rağmen projenin, bunu yapamasa bile, en azından AB üye ülkeleri arasında doğacak anlaşmazlıklar yüzünden hukukçulara tam istihdam sağlayacağı garantidir.

Anayasayı hazırlayanlar, özellikle Avrupa'nın belirleyici emperyalist ülkeleri, diğer üye ülkeler üzerindeki siyasal hâkimiyetlerini yasal açıdan garantilemeyi unutmadılar. Büyük emperyalist güçlere bağlı tröstlerin özellikle Doğu Avrupa ülkeleri üzerindeki hâkimiyetleri tabii ki bir anayasaya dayanmıyor. Çünkü o yıllarda, henüz bir yasa söz konusu değildi. Ve 1989 yılında Sovyet bloğunun dağılmasından sonra, eski Halk Demokrasileri, AB'ye katılma sürecinden çok uzaktılar. Buna rağmen Alman, Fransız ve İngiliz

büyük tröstleri ve diğerleri, bu ülkelerin ekonomileri üzerine çullanarak kâr getirebilecek her şeye el attılar.

Bu ülkelerin AB'ye katılmasından epey önce, Macaristan, Polonya ve Çek ekonomilerinin belirleyici kısmı, büyük Batılı şirketlerin eline veya etki alanına zaten geçmişti. Doğu Avrupa ülkelerinden bu olgunun dışında kalanlar, Batılı sermayedarların ilgisini çekmeyen, en yoksul olanlarıdır.

Buna rağmen, emperyalist Avrupa güçlerinin siyasal yöneticilerinin, mevcut durumu pekiştirmek amacıyla siyasal hâkimiyetlerini bir anayasayla garanti altına almayı tercih ettiklerine inanmak gerekir. Örneğin, hazırlanan Anayasa'ya göre, Bakanlar Konseyi "Avrupa Parlamentosu'yla birlikte yasama ve bütçe görevlerini yerine getirir ve ek olarak siyaset ve koordinasyon görevlerini de belirler..." ve salt çoğunluğa göre karar alır. Salt çoğunluk, "üye ülkelerin en az beşte üçünden oluşur" diyor. Bu durumda, belirleyici emperyalist güçler olan Fransa, Almanya ve İngiltere birleşerek, diğer üye ülkelerin benimsemediği kararları onlara dayatamaz. Çünkü çoğunluğu oluşturmadıkları gibi AB nüfusunun beşte üçünü de oluşturmuyorlar.

Ancak şunu da hatırlatmakta yarar var; bu Anayasa yürürlüğe girmeden önce bütün kararlar oy birliğiyle alınıyordu. Ulusal liderlerin, şimdiye kadar halkın tepkiyle karşıladığı bütün kararların Brüksel tarafından alındığını söylemelerine rağmen, bütün bu kararlar onların onayıyla alınmıştır.

Bu durumda belirleyici üç güçlü ülke, yeni Anayasa'yla tek başlarına diğer ülkelerin benimsemediği kararları dayatamazlar bile, kendi hoşlarına gitmeyen bütün kararları engelleme imkânına sahiptirler. Çünkü bu üç ülkenin top-

lam nüfusu, AB nüfusunun beşte ikisinden daha fazlasını temsil ediyor. Yakında, Romanya ve Bulgaristan'ın AB'ye üye olması da bu durumu değiştirmeyecek. Böylece, Batılı emperyalist güçlerin AB'nin siyaseti üzerinde bir nevi veto hakkı oluşuyor.

Bu Anayasa'yı savunanlar, mevcut uygulamanın 'demokrasi mantığı'na uyduğunu söylüyorlar. Bunu söylerken de nüfus oranlarını göz önünde bulunduruyorlar. Nüfus olgusu, bazen de işlerin rast gitmesine yol açıyor. Türkiye'nin katılmasıyla üçlü emperyalist gücün konumu değişecek. Her ne kadar bu üçlünün veto hakkı kalkmamış olsa bile, Türkiye'nin katılması farklı üçlülerin oluşmasına imkân sağlayacak. Belki de Türkiye'nin tam üye olarak kabul edilmek istenmemesinin ardında bu tür hesaplar yatıyor.

TÜRKİYE'NİN KATILIMI

Türkiye'nin AB'ye katılımı AB Anayasası'yla ilgili tartışmalara eklendi. Bu konuda da demagoji ile aptallık yarış halinde. Türkiye Avrupa'ya ait değilmiş? Şekilsel olarak yaklaşıldığında bile Türkiye, eski Fransız sömürge imparatorluğundan geriye kalan ve Amerika kıtasında yer alan -ki bu bölgeler tamamen Avrupa'nın bir parçası sayılıyor- parçacıklara göre, çok daha Avrupalıdır.

Ayrıca, Kıbrıs Rum tarafı AB'ye katıldığında kimse bu Akdeniz adasının İstanbul ve hatta Ankara'ya göre daha çok Asya bölgesinde yer alması ve herhangi bir Avrupa kıyısına göre Suriye kıyılarına çok daha yakın olması konusunda sesini çıkarmadı. Herkesin bildiği üzere, Avrupa'nın batı sınırları açıkça belirlenmiş olmasına rağmen, doğu sınırları bir uzlaş-

ma çerçevesindedir ve fiilen yoktur. Sadece, 'Avrasya' kıtasının bir gerçekliği vardır. Bunun dışında, eski Rus çarı büyük Petro'nun kendi kafasına göre verdiği kararlar, Avrupa'nın sınırları, Ural Dağları'ndan başlar ve imparatorluğu bu dağlardan başlayıp Asya'ya yayılır. Neden bir birlik için sınırlar çizilip bu birliğe katılmak isteyen ülke ve halklar daha başlangıçta bu sınırla dışlansın? İsmi 'Avrupa Birliği' olmasından dolayı mı? O zaman, bu ismi değiştirmek yeterlidir!

Başka bazı çevrelerse, Türkiye'nin Müslüman olduğunu ileri sürüp, radikal dincilik yüzünden kadın haklarına karşı oluşan tehditten söz ediyor. Sanki Polonya, Malta veya İrlanda'da uygulanan Katolik radikallik daha iyiymiş gibi! Bu üç ülkede, kadınların en temel hakları (özellikle de kürtaj hakkı, Malta'da boşanma hakkı) tehlikede değil, çünkü böyle bir hak yoktur. Bu ülkelere Portekiz'i de eklemek gerekir.

Tabii ki Türkiye'de erkekler ve kadınların sadece lafta değil, gerçekten eşit olması için yapılması gereken çok şey vardır. Ancak bu, sadece gerici Katolikliğin hâkim olduğu dört ülkeyle sınırlı değil, bütün AB ülkeleri için geçerlidir. Gerici tutucuların her fırsatta teşhir ettiği Türkiye'de kadınların oy hakkının, Fransa'dakine göre on yıl önceden var olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Bu durum, Türkiye'deki demokrasiyle ilgili fazla bir şey ifade etmese bile, Fransız demokrasisinin neye benzediğine dair bir fikir veriyor!

GELECEK, SINIRSIZ AVRUPA'DIR

Bizler, Avrupa Anayasası Projesi'ne karşıyız. Karşı olmamızın sebebi, bunun bir Avrupa Anayasası olması değil, bir burjuva toplumu anayasası olmasıdır. Buna rağmen, Avrupa'ya karşı değiliz. Hatta, büyük patronların, büyük

sanayi ve mali grupların çıkarlarını temel alan şimdiki Avrupa'ya bile karşı değiliz. Bu açıdan bakıldığında AB, kendisini oluşturan devletlerden veya herhangi bir toplumdansa daha kötü değildir.

Kendi ekonomilerinin zorunlulukları, farklı Avrupa burjuvazilerini yavaş ve kısmen de olsa ulusal devlet hâkimiyetinin getirdiği sınırları aşmaya zorluyor. Bugün artık, modern ekonomik hayatın olduğu gibi toplumsal ve kültürel hayatın da dar ulusal devlet sınırları içine hapsedilmesinin imkânsız olduğunu söylemek basmakalıp bir laftır. İşte bu gecikmeden dolayı, burjuvazinin toplum üzerindeki hâkimiyeti, iki dünya savaşına yol açtı ve parçalanmış devletlerin bir araya gelme süreci, yüz yıllık gecikmeyle gündeme geliyor.

Bu açıdan bakıldığında, bugün esas eleştiri, birleşmenin çok hızlı olması değil, çok yavaş gitmesi ve hatta, AB'nin gerçek bir birlikten ziyade ulusal devletin yan yana gelmesiyle sınırlı olması; gerçek bir federasyon olmaması; mevcut Avrupa kurumlarının farklı 'ulusal çıkarlar', yani farklı ulusal burjuvaların çıkarlarının rekabet ettiği bir alan olmasıdır.

Farklı ekonomik güçlerin zorlaması sonucu burjuvazinin önderliğinde -eğer şansız bir şekilde devam ederse- olsa bile, Avrupa'nın tam birliği sağlanabilecek. Örneğin 19. yüzyılda, küçük devletlere bölünmüş durumdaki Almanya, birliğini devrimci yoldan sağlayamadı. Alman burjuvazisi, büyük toprak ağası Prusyalı Bismarck'ın ve Prusyalı bir kralın bundan yararlanarak kendini Alman imparatoru ilan etmesiyle yukarıdan dayatılan bir birliğe kavuştu. Ama o dönemde bile, Almanya adına ne kadar büyük bir zaman kaybı oldu! Aynı zamanda Avrupa adına da ne kadar büyük zaman kaybı!

Avrupa'nın tam ve gerçek birliği, yani halkların ve emekçi sınıfların çıkarları temelinde birliğin gerçekleşmesi için temel toplumsal dönüşümler gereklidir. Böyle bir hamleyi, kapitalist sınıfın hizmetindeki bürokratların bir anayasa metni ayarlamasından beklemek boşunadır.

Eğer referandumla ilgili kampanya, Avrupa'nın birliğiyle ilgili görüşlerimizi açıklamamıza ve Chirac-Raffarin hükümetlerini, siyasetlerini teşhir etmemize fırsat veriyorsa bu fırsatı kullanmak gerekir. Bunu küçümsemek gerekir, ancak bu referandumdan başka bir şey beklenmez.

Eylül 2004

Fransız politikacılar, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi sorununda, seviyesiz ve konuyla ilgisi olmayan polemige girdiler. Keyfi coğrafi ölçülere göre Asyalı olduğu söylenen, çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu 70 milyonluk bu ülke, Avrupa Birliği'ne kabul edilmeli mi? Bazı politikacılar, kamuoyunun bir kısmında var olan veya var olduğu düşünülen önyargıları sömürmeye çalışıyorlar.

Bazı politikacılara göre, bu Müslüman ülkeyi Birliğe (Avrupa Birliği'ne) kabul etmek Avrupa'daki ortak 'Hıristiyan değerler'in inkârı anlamına geliyor. Yine onlara ve bazı başka politikacılara göre, Türkiye, coğrafi ve tarihi bakımdan 'Avrupalı' değildir, Birlik ülkelerinin paylaştığı 'değerleri' ve uğraşları samimiyetle paylaşamaz.

Bazılarıysa, Türkiye'de insan haklarına saygı gösterilmediğinden, 1915'teki Ermeni katliamından ve Kürt azınlığın ulusal haklarına karşı yapılan baskılardan söz ediyorlar. Politikacıların çabaları gerçekten samimi olsaydı, Ceza-yir'de olduğu gibi sicilinde birkaç milyon insanın öldüğü birçok sömürge savaşı bulunan Fransız devletinin temsilcilerinin aralarından gelmezlerdi.

Politikacıların tartışmalarında asıl konu, Türkiye'nin birliğe alınıp alınmamasıyla ilgili değildir. Esas amaç, seçimlerde, Fransa'ya gelecek Türk göçmenlerin bazılarının İslamcı, 'terörist' veya Fransız halkına tehlike oluşturabileceği kaygısını taşıdığı varsayılan çevreleri çekmektir. Bir de daha basit olarak, zaten mevcut milliyetçi duygulara, İslam dünyasına, daha genel olarak yabancılara karşı, Avrupa'nın ve ekonomik küreselleşmeye, işyerlerinin taşınmasına, ucuz işgücü olan ülkelerin acımasız rekabetine, ekonomik kriz ve işsizlik kaygılarına dayanıyorlar.

Bu sahte tartışmada birçok çelişki olsa da politikacıların umurunda değil. Örneğin Chirac, Türkiye'nin AB'ye girmesini savunuyor. Ama kendi partisi olan UMP (Halk Hareketi İçin Birlik), buna karşı çıkarak, Gerard de Villiers veya Le Pen gibi aşırı sağcı demagogların alanında oynayıp, önlerini kesmeye çalışıyor.

Muhalefet içindeyse, örneğin Fabius (Sosyalist Partili eski başbakan), Türkiye'nin birliğe katılmasına karşı çıkıyor. Halbuki Sosyalist Parti yöneticilerinin çoğu buna taraftar. Bu politikacılar için önemli olan, onlara 'prim' getireceğini zannettikleri gerici önyargıları kullanmaktır. İleride sorumluluk aldıkları ve siyasetlerinin tam tersi yönde kararlar vermeleri gerektiğinde, işlerini zorlaştırmaları umurlarında değildir.

Bütün bunlar gösteriyor ki, politikacıların kastı, gayri ciddi, gerçekte ilgisi olmayan iddiaları ateşli bir şekilde kullanarak kendi aralarında düzeysiz şovlar gerçekleştirmektir. Bu insanlardan gerçek tartışma konularıyla ilgili bir aydınlanma beklemek boşunadır.

KIRK YILDAN FAZLA SÜREN GÖRÜŞMELER

Sarkozy gibi bazı politikacılar, Türkiye'nin AB'ye girmesine karşı çıkıp alternatif olarak 'imtiyazlı ortaklık' öneriyorlar. Oysa şunu unutuyorlar, böyle bir ortaklık zaten kırk yıldan beri yürürlüktedir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu oluşturan 1959 Roma Anlaşması'ndan iki yıl sonra Türkiye, üye olmak için başvuruda bulundu. Türkiye ile AET arasında 1963'te imzalanan ve Ankara Anlaşması olarak bilinen anlaşma, Türkiye'ye Avrupa'ya üyelik hedefini açıyordu. 1973'te geçiş döneminin hedeflerini belirleyen ek bir protokol imzalandı. Anlaşma, on iki ile yirmi iki yıllık bir süre içinde özellikle gümrük duvarlarının aşamalı olarak indirilmesini öngörüyordu.

12 Eylül 1980'de yapılan askeri darbeye ordunun iktidara gelmesi sebebiyle AET, Türkiye'yle ortaklığı ve Ankara'yla ilişkilerini 'dondurdu'. Askeri iktidar 1983'te görünüşte de olsa yerini parlamenter bir rejime bırakınca ilişkiler yeniden kuruldu. 1987'de Türkiye yeniden üyelik başvurusu yaptı. 1989'da Avrupa Komisyonu 'ekonomik ve siyasal sorunlar'ı gerekçe göstererek bu başvuruyu da geri çevirdi.

Aslında Ankara Anlaşması ve ona ek olan protokol devam ediyor, Türkiye ile Birlik arasındaki gümrük duvarları yavaş yavaş indiriliyordu. İşte bu sayede, Mart 1995'te Gümrük Birliği Anlaşması imzalandı. 1 Ocak 1996'dan iti-

baren yürürlüğe giren anlaşma gereğince, Türkiye ile Birlik ülkelerinin bütün sanayi ürünlerine uygulanan ithalat ve ihracat vergileri kalktı. Tarım ürünlerine veya tarım kaynaklı ürünlerindeki 'sanayi payı' saptanıp onlara da vergi uygulanmadı.

Aslında 1963 Ankara Anlaşması'ndan bu yana Birlik yöneticileri, Türkiye'nin üye olabilmesi için yapılacak her görüşmeye gümrük duvarlarının indirilmesi şartını koydular. Avrupa sanayicileri, temel olarak kendi sanayi ürünlerine Türkiye'yi bir pazar olarak görüyorlar. Türkiye'yi gerçek bir üye yapmadan ve ciddi görüşmelerden önce Türkiye'nin ürünlerine pazarını açmasını istiyorlar.

Gümrük Birliği Anlaşması Türkiye'de de bölünmelere yol açtı. Özellikle Avrupa pazarının ürünleriyle ciddi rekabet edebilen sanayiciler ile anlaşmayı destekleyenler arasında bölünme oldu. Yine de, uzun zamandan beri büyük patronların temsilcisi olan TUSİAD, bir tercihte bulundu ve bazılarının çıkarlarına ters olsa da, devletin kurumlarına ve farklı siyasal çevrelere baskı yaparak, Türkiye'ye dayatılan şartların kabul edilmesini istiyor.

Gümrük Birliği'nin ilk etkisi, Birlik'le Türkiye arasındaki ticaret açığının daha da büyümesi oldu. Birlik'le Türkiye arasındaki ticaret açığı 1994'te 2 milyar dolar-ken, 1995'te 5.78 milyar dolara, 1996'daysa 11.59 milyar dolara çıktı. Sonraki yıllarda 1999 ve 2001 yılı hariç, sürekli 10 milyar doların üzerinde seyretti.

Türkiye'nin ihraç ettiği tarım ürünleri veya örneğin elektrikli ev eşyası gibi sanayi ürünleri, ithal ettiği sanayi ekipmanları, toplu taşıma araçları ve yarı mamul ürünlerin giderini karşılamıyor.

AVRUPA BİRLİĞİ PATRONLARI ... VE TÜRK PATRONLARI İÇİN KAZANÇLI BİR İŞ

Sonuç olarak Türkiye'nin Birliğe girmesi, Avrupa sanayicileri adına bir tehlike oluşturmadağı gibi iyi bir fırsat. Aynı şekilde, genel olarak Türk sanayicileri de bu ilişkiden kazançlı çıkacak.

Türk burjuvazisinin, geçmişte olduğı gibi hiçbir zaman, kendi gücüne dayanarak emperyalist ülke gruplarıyla rekabet ederek ulusal bir sanayi inşa etme isteğı olmadı. Türk sanayicileri uzun zamandan beri Avrupalı ve ABDli sanayi gruplarıyla ortaklık kurmuşlardır; onlara bağıdırlar ve kârlarının bir kısmını onlara aktarmaktadırlar. Yine de kendi kârları, en azından ticaret hacminin büyümesi sayesinde artmaktadır. Türk sanayi grupları, gerçekleşme ihtimali olmayan gümrük duvarlarıyla sınırlı, ulusal bir sanayi oluşturacaklarına, garantili olan diğere seçeneğı tercih ediyorlar.

Türk kapitalist grupları artık, üretimlerinin bir kısmını SSCB'nin dağılmasından sonra açılan Orta Asya pazarına ihraç ediyorlar. AB ülkeleri Türkiye'yi, başka ülkelere ihraçat yapmak üzere sıçrama tahtası olarak görüyor. Türkiye'de toplumsal barışı sağlayacak otoriter bir rejimin olması, bol ve ucuz işgücünün varlığı yüzünden, şubeler ve ortaklıklarla üretim gerçekleştiriliyor, Orta Asya ve Ortadoğı'ya ihracat yapılıyor.

Türkiye pazarına bu tür yatırımların yönelmesinin sebebi, hem Türk pazarı hem de onun üzerinden yapılan ihraçattır. Avrupa tröstlerinin Türkiye'de mevzilenmesi, ABD'yle rekabetleri açısından stratejik bir önem taşıyor.

Örneğin Fransa, 1980'li yıllarda Mitterrand döneminde, Yunanistan'ı tercih etmenin sınırlarını görerek Türkiye'ye

yöneldi ve şu anda bu ülkedeki en büyük yabancı yatırımcı konumuna yükseldi. 'Birikmiş doğrudan yabancı yatırım stoku' açısından bakıldığında Fransa, 5.7 milyar dolarla birinci sıradadır.

Fransız sermayesi, özellikle tekstil, perakende satış (Carrefour) ve otomotiv sektörlerinde ağırlıklı olarak vardır. Örneğin, Oyak ile Oyak-Renault ortaklığı, ordunun emeklilik ve dayanışma sandığıyla yapılan bir ortaklıktır. Oyak-Renault hem iç hem de komşu pazarlara yaptığı üretimi arttırıyor. Oyak, aynı zamanda Axa sigorta grubuyla ortaklık kurarak, Avrupa sermayesiyle birlikte Türk pazarında önemli bir kapitalist gruba dönüştü.

Renault'nun dışında Peugeot, Karsan ve Fiat, Koç grubuyla Tofaş markası altında araba üretiyor. Ayrıca birçok Avrupalı, Valeo gibi yan sanayi şirketlerinin ortaklıkları var. Benzer Türk ve Avrupalı gruplar yeşeriyor. Ve buna paralel olarak Türkiye'nin Birlik'le olan dış açığı ve borçları da büyüyor. Enflasyon, kronikleşmiş mali krizler, sermayenin dış ülkelere kaçışı artıyor ve bunun esas yükünü kitleler çekiyor.

SIKI PAZARLIK

Aslına bakılacak olursa, Avrupa Birliği yöneticileri ve Fransız, Alman, İtalyan, İngiliz sanayici ve mali sektör temsilcileri, Türkiye'yle oluşturulan Gümrük Birliği'nden çok kazanç elde ediyorlar ve bununla yetinebilirler. Ancak Türk burjuvazisi bununla tatmin olmuyor. Türk burjuvazisi, Türkiye pazarını Avrupa'ya, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin tam üyesi olabilmesi için açmıştır.

Böylece, karşılığında Türk burjuvazisinin de kazanımları olacak. Örneğin, şimdi olduğu gibi Birliğin bütün karar-

larını söz hakkı olmadan kabullenmek yerine, üye ülke olma hakkına dayanarak Avrupa Komisyonu'nda temsilcileri, Avrupa Parlamentosu'ndaki milletvekillerinin söz hakkı olacak ve Birliğin fonlarından Türkiye'yle diğer üye ülkeler arasındaki eşitsizliği gidermek amacıyla yararlanabilecek.

Avrupa Birliği yöneticilerinin istemeyerek kabul ettikleri budur. Türk tarafı, Gümrük Birliği çerçevesinde kabul edilen mali yardımlardan yeterince yararlanmadığından zaten şikayetçi. Üstelik, Türkiye'ye aday ülke olma hakkı, Gümrük Birliği Anlaşması'ndan sadece üç yıl sonra, yani 1999'da yapılan Helsinki Zirvesi'nde tanınmıştır.

AB, Türkiye'nin üyeliğini, bir kısmı daha sonra üyelik başvurusu yapan ülkelerin katılımıyla 25 üyeye çıkılmasından sonra, ancak Aralık 2005 yılında kabul etti. Üyelikle ilgili görüşmeler, Ekim 2005'te başlayabilecek ve en iyi ihtimalle tam üyelik 2015 yılından önce gerçekleşemez.

Türk yöneticileri, büyük tavizler vermek zorunda kalacaklarını ve görüşmelerin büyük ihtimalle uzun ve çetin geçeceğinin bilincindeler. Çünkü, Türkiye gibi bir ülkenin üye olmasının, Avrupa yöneticilerine yaratacağı sorunlar, hem nüfus hem de siyasal etkisinin sınırlı olduğu küçük Orta Avrupa ülkelerinin yaratabileceğinden çok daha büyüktür. Türkiye'ye, Birlik kurumlarında nüfusu oranında yer alan Almanya'nın seviyesindeki hakları nasıl tanınmayacak? Birlik'te belirleyici olan Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya gibi büyük ülkelerin fiili tekelleri, Türkiye'nin tam üyeliğini nasıl engellemeli?

Birlik yöneticileri şimdiden Türkiye'ye birçok şart koşuyorlar. Ekonomik açıdan Türkiye'de yapılan üretimin bazı Birlik kurallarına uygunluğunu denetlemek istiyorlar. Devletin denetimi altında olan bazı sektörlerin özelleştirilmesi-

ni, bütçe açığının azaltılmasını, enflasyonun dizginlenmesini, yolsuzlukların sınırlandırılmasını, vb. istiyorlar.

Bütün bunlara ek siyasal şartlar vardır. Bunlardan biri, Kıbrıs sorunudur. Birleşmiş Milletler çerçevesinde yapılan halk oylamasında Kuzey Kıbrıs'taki Türk halkının çoğunluğu birleşmeye 'evet' demesine rağmen, Rum nüfusunun çoğunluğu 'hayır' dedi. Buna rağmen, Birliğe üye olarak Kıbrıs'ın Rum tarafı kabul edildi. 1995'te imzalanan Gümrük Birliği, yeni üyeler, yani Kıbrıs açısından da geçerlidir. Bunun anlamı, Türkiye'nin 1974'ten beri adanın ikiye bölünmesinden bu yana bütün ilişkilerinin kesildiği Kıbrıs'ı fiilen tanımak zorunda kalacağıdır.

Türkiye'nin Birliğe üye olabilmesi için Kıbrıs'taki durumu normalleştirmesi şart koşuluyor. Özellikle de Ankara'nın askeri müdahaleyle oluşturduğu ve sadece Ankara'nın tanıdığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni gözden çıkarmasını istiyorlar. Türkiye'de aşırı sağın veya ordunun belirli kesimlerinin kendilerini ülkenin bölünmezliğinin bekçileri olarak kabul ettiği ve bu konuda milliyetçi demagoji ve istismarın yapıldığı bir ortamda bunu kabul etmek, hükümet adına büyük bir bedeli göze almak demektir.

Daha genel olarak Avrupa yöneticileri, Türkiye'ye temkinli yaklaşıyorlar. Bunun sebebiyse, Türkiye'deki nüfusun çoğunluğunun Müslüman olması veya 'değer yargılarının Avrupalı olmaması'yla hiç ilgili değil. Esas sorun, yakın dönemlerde yaşanan siyasal ve toplumsal istikrarsızlıktır. Ülkede 1960, 1971 ve 1980'de olmak üzere art arda üç askeri darbe oldu.

Her ne kadar Türk ordusu, resmen iktidardan çekilmiş olsa bile, iktidar üzerinde doğrudan etkisi vardır. 1974'te Kıbrıs'a müdahale etti. 1984 ile 1995 yılları arasında, PKK'nin

özerklik isteyen gerilla hareketine karşı on beş yıl sürdürdüğü savaş sonucunda Türk devleti ciddi bir şekilde kangren oldu. Yolsuzluk her tarafa yayıldı, artan mafyalaşma gelirin bir kısmına el attı. 1980'de oluşturulan askeri iktidarın 1990'lı yıllarda bitmesi sonucunda birçok skandal, siyasal ve mali kriz ortaya çıktı. Ve kısa sürede birçok parti art arda yıpranarak gözden düştü.

Avrupa Birliği yöneticileri, Türkiye'de insan haklarına saygı gösterilmeli veya demokrasiye uyulmalı dediklerinde bu durumu kastediyorlar. Kitlelerin siyasal ve toplumsal haklarına saygı gösterilmesi, Birlik yöneticilerinin hiç umurunda değildir.

Gerçek istekleri, Türk devletinin denetim altında olması, yani pürüzsüz bir şekilde Türk ve Avrupa burjuvazisinin çıkarlarına itaat etmesi, çıkar ve mafya çevrelerinin, hatta Türkiye'nin büyüklüğü veya yüceliği gibi değerlerin etkisi altındaki ordu çevrelerinin etkisinden tamamen arınmasıdır.

Bu açıdan bakıldığında Türkiye'deki büyük patronlar ve TÜSIAD'la aynı dürtüleri paylaşıyorlar. Türk patronlar, bu süreci Türkiye'nin Avrupa kurallarına uyup modernleşmesi, diye nitelendiriyorlar. Ordunun Kuzey Kıbrıs'ı işgal etmesini gereksiz harcamadır diyerek, Kıbrıs'tan çekilmesine olumlu yaklaşıyorlar. Bir kısmı, aynı gerekçelerle Kürt azınlığa bazı hakları tanınmasıyla siyasal bir çözüm istiyorlar. İleride olabilecek çatışmaları, Türk burjuvazisi açısından gereksiz harcama hanesine koyuyorlar.

Türk siyasetçilerinin haraççı olmalarına gelince, buna ahlâki yönden değil, sadece masraflı olduğu için karşı çıkıyorlar. Birlik yöneticileri, AB fonlarının bu siyasetçiler tarafından cebe indirilmesini değil, kendi burjuvazilerine ayırmayı tercih ediyorlar. Aynı eleştiriyi yapan Türk patronla-

nının derdi, Türk politikacılarının yolsuzluklarının, doğru-
dan veya dolaylı olarak kendi ceplerine girecek fonları
azaltmasıdır.

Avrupa yöneticilerinin, Türkiye'nin üyeliğiyle ilgili yap-
tıkları görüşmelerde önem verdikleri 'ekonomik ve siyasal
sorunlar' bu sorunlardır. Onlar için söz konusu olan Hıns-
tihan 'değerler' değil, ödeyecekleri somut bedeller ve Türki-
ye'nin güvenilirliğinden emin olmaktır.

ERDOĞAN HÜKÜMETİ

Türkiye açısından 'ılımlı İslamcı' bir parti diye bilinen
AKP'nin Kasım 2002'den beri iktidarda olması göreceli
olarak yeni bir durumdur.

Recep Tayyip Erdoğan'ın yönettiği AKP, kendinden ön-
ceki partilerin büyük boyutlarda yıpranmasından çok fay-
dalandı. 1999'da, 'demokratik sol' diye bilinen Ecevit'in
DSP'si oyların yüzde 21'ini alarak iktidara gelmişti. Ülkeyi
aşırı sağcı MHP'yle dört yıl yönettikten sonra, oy oranı yüz-
de 1,23'e düştü. MHP'ye, yüzde 10'luk barajı aşamadığı
için meclis dışında kaldı.

MHP ve DSP'nin milliyetçi demagojileri seçmenler ara-
sında prim yapmadı. DSP-MHP hükümeti, Şubat 2000'de
çok büyük bir mali krize yol açtı ve bunun bedelini kitleler
ödedi. Bu yüzden Türk seçmenler, en azından siyasal ba-
kımdan güvenebilecekleri, yolsuzluklara duyarlı ve kitlele-
rin çıkarlarıyla biraz ilgilenen siyasal yöneticiler istiyorlardı.

AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi), eski İslamcı partiden
türeyen ama iktidara gelme hevesiyle yanıp tutuşan genç
kadrolar tarafından oluşturuldu. Patronların bir kısmının
mali desteği ile sağcı ANAP ve DYP'den gelen deneyimli

politikacıların katkısından yararlandı. Seçim sisteminden dolayı, oyların yüzde 34,26'sıyla çoğunluğu elde etti.

Geçmiş hükümetler dönemindeki yolsuzluklardan dolayı AKP'nin temiz bir parti olarak görünmesi zor olmasa gerek. İstanbul'un yoksul bir semtinden gelen Erdoğan, kendini yeni, dürüst, basit ve her şeyden önce yurttaşlarının çıkarlarını ön planda tutan bir kişi olarak tanıttı.

Özellikle radikal İslamcı olmadığına, ılımlı bir Müslüman olduğuna vurgu yaparak İslamiyet'i adaletli, sosyal yönden dengeli, dürüst ve aşırılığa karşı olan bir rejim olarak gören kitlelerin, özellikle de yoksul kitlelerin sevgisini kazandı.

Bu yeni 'ılımlı İslamcı' siyasetçiler, mahallelerde var olan dini dernekler yoluyla yoksullara yardım etmekte faaldirler. Yönettikleri bazı belediyelerde de, eski yöneticilere göre daha etkin ve daha dürüst çalıştıklarını ispatladıkları için olumlu bir önyargıdan yararlandılar.

Bu siyasetçiler, yaygın bir şekilde bazı Batı ülkelerdeki Hristiyan demokrat uygulamaların İslamcı versiyonunu uygulamak istediklerini, ülkeyi aşırı uçlara kaçmadan muhafazakâr temellerde yönetmek istediklerini, yönetirken yoksulları da unutmadan dengeli bir yol tutturacaklarını anlattılar.

Bu söylemin gerçek hayat karşısında ne kadar dayanabileceği sorusunu sorabiliriz. Ortadaki durum, Erdoğan hükümetinin geçmiş hükümetlere göre daha yavaş yıprandığını gösteriyor. Bunda, şimdiye kadarki hükümetlere göre, yolsuzluklara daha az bulaşmış olmasının, Türkiye'nin olumlu bir ekonomik dönemden geçmesinin ve yıllık yüzde 100'lerde seyreden enflasyonun yüzde 20'lere inmesinin de payı vardır.

Bir de şunu hatırlatalım: 2003 yılında Irak savaşı başladığında 'ılımlı İslamcı' hükümet, geçmiş hükümetlerin yaptığı gibi ABD'nin isteğine uymadı ve ABD askerlerinin Türk sınırından geçerek ikinci bir cephe açmasına izin vermedi.

Böyle bir tercih göreceli olarak daha kolaydı. Çünkü Avrupa'daki bazı güçler, en azından sözlü de olsa, ABD'nin askeri macerasına karşı çıkıyorlardı. Yine de böyle bir karar, Türk kamuoyunun neredeyse tamamının düşündüğüyle örtüşüyordu. Ayrıca, bu vesileyle geleneksel ve halkın karşı çıktığı ABD taraftarı siyasetlerinden ucuzca vazgeçip, artık tercihin Avrupa'dan yana olduğuna vurgu yapıldı.

Bugün Erdoğan, Birlik'le üyelik görüşmelerinin 2005'te başlamasını elde etmesine dayanarak bu yolda önemli bir adım attı; artık kendi hükümetinin, ülke adına barış, istikrar ve ilerleme unsuru olduğunu anlatıyor.

Erdoğan bu açıdan Türk kamuoyunun çoğunluğuyla aynı doğrultuda. Çünkü kamuoyunun yüzde 70 veya 80'i üyelik taraftarıdır. Bunun sebebi, AB'yle olan yakın mesafe ve neredeyse her ailede en az bir ya da birkaç kişinin Almanya, İngiltere veya Fransa'ya göç etmiş olmasıdır. Daha önemlisi, kamuoyunun çoğunluğu üyeliğin kaçınılmaz olarak bütün halka ekonomik iyileşme getireceğine inanıyor.

Buna rağmen, ileride zorluklar çıkabilir. Her şeyden önce, son seçimlerde 'ılımlı İslamcılar' kazandığı için Türk siyasal ve ekonomik düzeninin geleneksel çarpıklıkları ortadan kalkmadı. Dönem itibarıyla bir süre için ikinci plana itilmiş olsa bile enflasyon, kötü yönetim, yolsuzluk, mafya ve devletin ekonomiye yaptığı tahribat yeniden gündeme gelebilir.

Görüşmeler ilerledikçe AB'nin Erdoğan hükümetine şartlarını dayatıp Birliğe almak için ödeteceği bedelin fatu-

rası ortaya çıkınca Erdoğan'a verilen destek gittikçe azalacaktır. Böylece, aşırı sağın milliyetçi demagojisi ve ordunun bir bölümünün siyasal manevraları, yeniden elverişli bir zemin bulabilir.

Ekonomik ve mali krizle birlikte, yeniden siyasal istikrarsızlık gündeme gelebilir. Irak veya Kıbrıs sınırlarında durumun kötüleşmesi, yeni siyasal rekabetlere ve siyasal iktidarın istikrarsızlığına yol açabilir.

BURJUVAZİ VE BİRLEŞME

Türkiye'nin Birliğe üye olması, hem ülkede hem de Birlik ülkelerinde tartışma ve polemiklere yol açtı. Üstelik bunun devam edeceği görülüyor. Her ne kadar Türkiye örneği bazı farklı özellikler içerse de, aslında son zamanlarda Birliğe üye olan diğer ülkelerin durumundan çok farklı değildir.

Şimdi artık büyük şirketler, pazarlama ve zenginliklerin değerlendirilmesi sayesinde üretimi değişik kıtalarda, hatta dünya çapında gerçekleştiriyorlar. Artık ekonomi, dünya ölçeğinde bir bütün oluşturuyor ve burjuvazinin tarihi boyunca oluşturduğu sınırlar, uzun süreden beri üretim araçlarının normal işleyişine ve gelişmesine engeldir.

Egemen sınıf, siyasal iktidara sahip olma ayrıcalığı başta olmak üzere mevcut sınırlar içindeki ayrıcalıklarını korumak istiyor. Diğer yandan, sınırların işlevlerini gözden geçirip daha geniş ekonomik alanlar oluşturmak zorunda kalıyorlar. Birliğin oluşturulması, genişletilmesi ve Türkiye gibi ülkelerin üye olma istekleri, egemen sınıfın göz önünde bulundurmak zorunda kaldığı bu uluslararası ekonomik gidişatın ifadesidir.

AB, farklı burjuvazilerin ve devletlerinin tereddütlü, yorucu ve çelişkilerle dolu ve birçok geri adımı içeren bir süreçte oluştu. Her aşamada, daha geniş bir ekonomik alan yaratmak isteğiyle her devletin ve egemen sınıfın ulusal ayrıcalıklarını sürdürme istekleri arasında denge oluşturmak kolay olmadı.

Şu bir gerçektir ki Türkiye, tıpkı son üye olan Doğu Avrupa ülkeleri gibi, Avrupa'nın geri kalmış ülkeler bölümünü oluşturuyor. Bu ülkeler, uzun zamandan beri, büyük emperyalist Batı Avrupa devletlerine bağımlıdır. Ve tarım, işgücü kaynağı, pazar ve yatırım alanı olarak kullanılıyorlar. Üye olma görüşmelerinde belirleyici olan etken, işte bu güçler dengesidir. Birlikte hâkim olan güçlü devletler, Türkiye'ye koşullarını dayatma gücüne sahiptirler ve bunu yapmaktan çekinmiyorlar. Tıpkı son üye olan ülkelere yaptıkları gibi.

Bu durum Türkiye'de üyeliğe karşı olanların milliyetçi görüşleri kullanarak Birliğe karşı çıkmalarına fırsat oluşturuyor. Aşırı sağ ve ordunun bir bölümü bu rolü seve seve oynuyor. Buna ek olarak solun, sendikalar ve devrimcilerin bir kısmı da üyeliğe karşı çıkıyorlar. Ve bunu Alman, Fransız emperyalizminin ve suç ortaklarının hâkimiyetine girmek olarak yorumluyorlar.

Türkiye ekonomisinin Avrupa ve ABD emperyalizmine bağımlılığı, AB'nin varlığı veya yokluğundan veya Türkiye'nin üye olup olmamasından bağımsız olarak fiilen vardır. Türk burjuvazisinin AB üyeliğine karşı olan kesimleri, mevcut bağımlılıktan kurtulmak için hiçbir çözüm yolu önermiyorlar.

Karşı çıkmaları, ya üyelik sonucu kaybedecekleri ayrıcalıklarını korumak veya ABD taraftarları olup AB'ye kar-

şı oldukları içindir. Türkiye ve Çin'e kadar varan Orta Asya Türki bölgeleri birleştirip ulusal çabayla güçlü bir ekonomi inşa etme hayalinde olan Turancılık fikrinin tamamen bir ütopya olduğu görüldü. Öyle ki, faşizan aşırı sağ bile artık böylesi hülyalardan söz etmiyor. Bunu farklı şekillerde de olsa canlandırmak, ne sola ne de devrimci işçi militanlarına düşer.

GELECEK, SINIRLARIN KALDIRILMASINA BAĞLIDIR

Devrimci proleter bir görüşü savunmak isteyenler için gelecek, bütün Avrupa'nın birleşmesinden ve hatta mevcut AB sınırlarının da ötesindeki sınırların kalkmasından geçer.

Bu yüzden, kapitalistlerin ihtiyaçlarına göre şimdiki Avrupa'nın inşasında bile, sınırları aşırp halklar arasında daha sıkı bağların oluşturulması imkânının yaratılmasını bile olumlu görmeliyiz. Bu açıdan bakıldığında, nasıl herhangi bir ülkenin Birliğe üye olmasına karşı çıkmıyorsak, Türkiye'nin de üye olmasına karşı çıkmamalıyız.

Birlik içerisinde yaşayan devrimci militanlar olarak, Birliğin, 'Avrupalı' veya 'Hristiyan' değerlerini sorgulamak bize kalmadı. Böyle şeyler var olsa ve bunlar 'değerler' olarak kabul edilse bile, sorun bu değildir. Bizler, halkları bölen ve geçmişin kalıntısı olan sınırların yok edilmesini savunuyoruz.

Aynı şekilde, Türkiye'de proleter devrimi savunan anti-emperyalist devrimciler, üyeliğe karşı çıkmak değil, soruna işçilerin çıkarları açısından yaklaşan istekler ve somut hedefler belirlemelidirler.

Bugün Türkiye işçi sınıfı ve diğer kitlelerin çoğunluğu, şüphesiz üyeliğin kesinlikle daha iyi ekonomik koşullar ve herkesin haklarına saygı getireceğine inanıyor. Birçok emekçi gerek doğrudan Batı Avrupa'ya gittikleri veya orada yaşayan yakınlarının aktardıklarından bu konuda bilgilidir. Herkes Batı Avrupa'da emekçilerin ücretlerinin daha yüksek ve daha çok hakka sahip olduğunu biliyor.

Türkiye işçi sınıfı, Batı Avrupa'da bir emekçinin hor görülmediğini, patronunun ona köle muamelesi yapmadığını, onu kayıt dışı çalıştıramadığını, istediği an işten atamadığını, dövemediğini, sosyal hakları olduğunu, bunları koruyan kurumlar bulunduğunu ve bu kurumlarda insanlara saygı gösterildiği biliyor.

Bu durumun Türkiye işçi sınıfı tarafından bilinmesi, Batılı ülkelerdeki işçi sınıfının gerçek durumundan ziyade, Türkiye işçi sınıfının durumu ve bu konuda düşündükleri açısından önemlidir. Tabii ki, her ne kadar ekonomik açıdan Türkiye'ye göre daha iyi olsa da, gelişmiş Avrupa ülkelerindeki emekçilerin durumlarıyla ilgili belirli hayalleri var. Aynı zamanda, eğer Türkiye, Birlik üyesi olursa, otomatik olarak Türkiye'deki emekçilerin durumunun iyileşeceği hayali vardır.

Yine, Almanya veya Fransa'ya kolayca göç edip daha iyi koşullarda iş bulma hayalleri de vardır. Ürünler serbestçe dolaşabilecektir, ama Fransa, Almanya, İtalya ve diğer ülkeler, insanların, özellikle de Türk emekçilerin dolaşma özgürlüğünü denetleme ve sınırlama hakkını koruyacaktır.

Yine de devrimcilerin, Türkiye işçi sınıfında hâkim olan bu duygu ve isteklere karşı çıkması için hiçbir sebep yoktur. Tabii ki hayallere karşı mücadele edilmelidir, ama bu, milliyetçi içine kapanmayı önererek olmamalıdır. Emekçi-

lere, Birliğe üye olmanın bazı olumlu yanları bulunduğunu, fakat emekçiler yeni haklar kazanmak isterlerse bunları ancak mücadele yoluyla elde edebileceklerini ve Türkiye burjuvazisinin üye olmaya sadece kendi çıkarları açısından yaklaştığını söylemek gerekir.

Türkiyeli emekçiler, diğer Avrupalı emekçilerle birlikte mücadele edip eşit haklar istemeli, Avrupa'daki çalışma koşullarını ve ücretleri kabul ettirmelidirler. Eşitliği en alt seviyede değil, en yüksek seviyeye çıkararak sağlamalıdır. Örneğin, Almanya'daki seviyeye çıkarmalı ve orada bu haklar uğruna kavga verildiği gibi mücadele etmelidirler.

Birliğe üye olmanın getireceği bedellere gelince, Türkiye'deki emekçiler, bunun bedelini onların sırtına yüklemek isteyip, kazançlarını kendileriyle sınırlı tutmak isteyen Türk ve Avrupa burjuvazisine karşı mücadele etmelidirler.

İşte ancak böyle mücadeleler yoluyla emekçilerin gerçek Avrupası ve Avrupa çapında, hatta onun da ötesinde, ortak çıkarlara sahip bir işçi sınıfı ortaya çıkabilir. Türkiye emekçilerinin burada yeri vardır.

Mart 2005

ONLARIN AVRUPA ANAYASA PROJESİ'NE HAYIR!

Chirac'ın Avrupa Anayasa Projesi için, emrine amade olan meclisin onayını almakla yetinmek yerine referandum düzenlemeye kalkmasının siyasal sebepleri önemli değildir. Chirac'ın bu kararı aldığı dönemde kamuoyu yoklamaları 'evet' oylarının üçte iki oranında olduğunu gösteriyordu ve bu yüzden referandumdan siyasal bir kazanç umuyordu.

Fakat şimdi artık kamuoyu yoklamaları 'hayır' oylarının kazanacağını gösterdiğinden, Chirac, kolayı değil, zor olanı tercih eden, sadece demokratik dürtüler sebebiyle bu soruyu seçmenlerin onayına sunan bir politikacı numarası yapıyor.

Sonuç olarak Anayasa projesi, seçmenlerin onayına sunuluyor.

Kitlelerin buna olumlu oy vermesi için sebep yoktur.

Bize gelince, bu anayasanın özel mülkiyeti, kapitalizmi, rekabeti, pazar ekonomisini ve kr amacını temel alması, reddetmek için yeterlidir. Bu açıdan bakıldığında Avrupa Anayasa Projesi, farklı ülkelerdeki anayasalardan farklı değildir. Burjuva hâkimiyeti olan her yerde anayasalar, bu hakimiyeti korumakla yükümlüdür ve yapılan yasaların çoğunluğu kapitalist ekonominin devam etmesini sağlayan yasalardır.

Bu anayasanın sınıf karakteriyle ilgili maddeleri saymaya-cağız: Çünkü o zaman bütün maddeleri saymamız gerekir. Anayasa, Evrensel İnsan Hakları'ndan söz ediyor. Bütün anayasalar, bu soyut ve genel haklardan söz ediyorlar, ama gerçeklerin ne olduğu çok iyi biliniyor. Örneğin, Fransız anayasası kadın-erkek eğitliğini kabul ediyor ama bunun hayata geçmesi için gerekeni yapmıyor.

Bu anayasa, en azından, gerici yasa ve uygulamaların olduğu ülkelerdeki halklara ileri bir adım sayılabilecek bazı yeni hak ve özgürlükler getirebilecek mi? Bu bile yoktur.

Anayasa ikiyüzlü bir şekilde evlenme hakkında bahsediyor ama boğanma hakkından söz bile etmiyor. Doğum kontrol hakkından ve özellikle de kürtaj hakkından bahsetmiyor. Hatta kürtajın yasal olduğu ülkelerde doktorların kürtaj yapmasına engel olunmasına yönelik hiç bir yaptırım getirmiyor.

Asgari ücretin konusu bile geçmiyor.

Emekçilerin sağlık koğullarını göze alarak haftalık çalışma süresi dayatmıyor. Referandumla ilgili tartışmaların

sürdüğü bu ortamda haftalık çalışma süresinin 48, 56 ve hatta 65 saate çıkarılması konuşuluyor!

İş arama hakkı vardır -bundan daha azı olmasa gerek- ama bir iş bulma garantisi yoktur. Yani, işsizlere hiçbir hak tanınmıyor, en azından eşit bir işsizlik ödeneği bile söz konusu değildir.

Doğrudan kitleleri ilgilendiren konularda anayasa tamamen dilsizdir. Ve konuyla ilgili maddelerin, en gerileri dahil ulusal anayasalara gönderme yapıyor.

Anayasa bu açıdan, Avrupa Birliği'ne hiçbir şey katmıyor ve geçmiş AB anlaşmalarına göre daha fazla özgürlük getirmiyor.

Yasaların çok geri olduğu ülkelerde şu veya bu açıdan yeni kazanımlar uğruna mücadele edenlere hiçbir dayanak noktası sağlamıyor.

Anayasa'nın tek hedefi, AB'yi yöneten hükümetler arasında çıkabilecek ekonomik farklılıkları gidermek ve daha önemlisi, Batı Avrupa'nın en sanayileşmiş ülkelerinin diğer AB ülkeleri üzerindeki ayrıcalıklarını pekiştirmektir.

Şu ana değin, yani yarım yüzyıl boyunca AB'nin inşası bir anayasaya ihtiyaç duymadı. Başlangıçta Ortak Pazar, sonra Avrupa kuruluşları, ortak para, euro, ... uluslararası anlaşmalarla oluşturuldu. Bu olgu şunun altını çiziyor: AB, ne ABD gibi bir federasyon ne de İsviçre gibi bir konfederasyondur. AB, bütün ayrıcalıklarını korumaya devam eden, bağımsız devletlerin birliğinden oluşuyor. AB, merkezi bir devleti, bir hükümeti, vb. olan siyasi bir oluşum değil, sadece farklı devletlerin bir araya gelmesidir.

Son zamanlarda 'hayır' oylarının kamuoyunda gittikçe arttığını gören 'evet' taraftarları, anayasa kabul edildikten

sonra değiştirmenin mümkün olmayacağı iddiasına cevap olarak, ‘anayasa’ kelimesini değil, ‘anayasa anlaşması’ deyimini kullanmaya başladılar.

Bu ikiyüzlü kaymanın esas amacı, hem sağdaki ‘ulusal bağımsızlık’ taraftarı seğmenlerini, hem de ulusal devletin himayesinde olduğuna inananları idare etmektir. şu bir gerçektir ki, farklı Avrupa burjuvazileri birleşme sürecine, zorla ilerleyen bir eşek gibi girdiler. Yani, siyasal yöneticilerinin ‘ulusal bağımsızlık’ siyasetlerine rağmen güçlü ekonomik zorunluluklar sebebiyle böyle bir tercih yapmak zorunda kaldılar. Birleşme süreci çok uzun zaman, sadece ekonomi ve hatta daha çok gümrüklerle sınırlı kaldı. Çok sonraları başlayan siyasal birleşme süreci, bugün bile oldukça sınırlıdır.

Ekonomik ilişkilerin ulaştığı uluslararası boyutlar göz önünde bulundurulduğunda Avrupa’nın, bazıları çok küçük devletler olmak üzere, birçok farklı devlete bölünmüşlüğü, en az bir yüzyıldan fazla bir süreden beri ağ dışı bir durumdur. Bu durum, emperyalist Avrupa güçleri açısından bir engeldir. Ve bu engel, ABD’ye göre geri kalmalarına sebep olmuştur ve 20. boyunca bu ara daha da açılmıştır.

İngiltere ve Fransa, sömürgeleri olduğu için ulusal pazarın darlığını belirli bir ölçüde olsa da giderebildiler. Alman emperyalizmiyse, sömürgelerden yoksun olduğundan Alman büyük sermayesinin dayattığı ihtiyaçlar karşısında pazarını genişletmek amacıyla daha fazla saldırganlaştı.

Avrupa emperyalistleri arasında çelişkiler, yeryüzünü iki dünya savaşına sürükledi. İkinci Dünya Savaşı ve Hitler’in Alman emperyalizminin çizmesi altında Avrupa’yı

zorla birleştirme girişiminin başarısızlığı, Avrupa'nın siyasi yöneticilerini, artık hiç bir büyük emperyalist gücün silah zoruyla, tek başına kendi çıkarlarına Avrupa'yı birleştirmeyeceğine ikna etti.

Sonralarıysa Almanya, Fransa ve İngiltere kendi aralarındaki çelişkileri aşıp, Batı Avrupa'nın diğer emperyalist ülkelerini de peşlerinden sürükleyip, yarım yüzyılı aşan bir sürede şimdiki Avrupa Birliği'ni oluşturdular. Üstelik bu birlik, asgaridir.

İngiltere ve Fransa dahil olmak üzere daha az güçlü İtalya, Hollanda, Belçika, İspanyol ve hatta Portekiz emperyalist ülkeleri, sömürge imparatorluklarının sona ermesinden etkilendiler. Avrupa büyük sermayesi için, Avrupa  l ğinde bir pazar oluşturulması bir ölüm-kalım meselesine dönüştü.

Bir yüzyıldan beri ulus-devletler, tarihsel açıdan geçmişi temsil ediyorlar ve artık ABD, Rusya ve belki de ileride Çin veya Hindistan gibi kıta çapındaki devletler, dünya seviyesinde etkin olacaklar veya olabilecekler.

Hatta bugün bile Avrupa'nın burjuva temellerinde birleşmesini savunanların kat edilen mesafeyle  v nmelerine rağmen, 25 ülkeden oluşan AB, ABD'nin 50 eyaletinden oluşan birliğiyle kıyaslanabilecek seviyede değildir. AB'yi oluşturan birçok devlet, ABD'nin eyaletlerine oranla, gülünç derecede k  k kalıyor. Genişletilmiş haliyle 25 ülkeye çıkan AB, hem y z l m  hem de nüfus açısından en büyük, Rusya dahil 14 Avrupa ülkesini dışlıyor.

Son siyasi ilerlemelere rağmen, AB yine de, kendi aralarında rakip olan ve ancak dünyadaki ekonomik ilişkiler sebebiyle, dıştaki güçlü rakiplerine karşı bir araya gelmek

zorunda kalan devletler topluluğundan ibarettir. Troçki bir zamanlar bu konudan 'aynı zincirlerle bir arada, zincire bağlanmış eşkıyalar' diye söz etmişti.

Avrupa ölçeğinde gümrük duvarlarından arındırılmış ortak bir pazar, bütün Avrupa burjuvazisine kendini dayatan bir ihtiyaçtır (uzun süre Sovyet bürokrasinin denetimi altında olan Doğu Avrupa devletleri kendi başlarına karar verebilecek durumda değillerdir). Avrupa'nın inşasının ortak bir pazar olarak başlaması, rastlantı olmasa gerektir.

Şunu hatırlatmaya gerek yoktur ki, başlangıçta ABD de, basit bir sebepten dolayı ateşli bir ortak pazar taraftarıydı: ABD'nin Avrupa topraklarında büyük tröstleri vardı (otomotiv sektöründe Ford ve General Motors'u anmak bile yeterlidir). Bu tröstler Avrupa'nın herhangi bir ülkesinde, büyük boyutlarda üretim yapıp, gümrük engeliyle karşılaşmadan diğer bütün Batı Avrupa ülkelerini de pazar olarak kullanma imkânına kavuşurdular.

ABD'nin temkinli davrandığı -ki bu kelime çok hafif kalıyor- konu, daha çok, Avrupa'nın siyasal birliğidir. Avrupa'nın tek bir pazara dönüşmesi ABD tröstlerinin de yararına. Ama Avrupa'nın büyük bir emperyalist devlet halini alması, uluslararası rekabette ABD'ye karşı güçlü bir rakip çıkarma tehlikesini oluşturur.

Şu anda AB'nin siyasal birleşme yolunda attığı adımlar, ABD adına fazla bir tehlike oluşturmuyor. ABD'nin Irak'a saldırısı karşısında Avrupa devletlerinin izledikleri farklı siyasetler bunun bariz bir örneğidir. Ekonomik açıdan da benzer birçok örnek göstermek mümkündür. Çünkü siyaset ile ekonomi iç içe geçmiştir. Örneğin, AB'nin oluşturduğu en önemli olgulardan biri olan ortak

paraya, başta İngiltere olmak üzere bazı ülkeler hâlâ katılmamaktadırlar.

Altı veya on üye ülke olduğunda pazarlık yapıp, ortak bir karar almak mümkündür. Üye sayısı 25'e çıkınca bunu yapmak daha zor oluyor. Giscard (Fransa'nın eski cumhurbaşkanı) yönetiminde hazırlanan projeye o cıfcaflı 'anayasa' ismini verdiler. Kelimelerin olmayan tılsımları, var olmayan merkezi bir devletin boşluğunu dolduramaz. Anayasaya bağılı olsa bile, bir hukuk eğer onu uygulatacak bir devlet gücü yoksa fazla işe yaramaz.

Avrupa'nın büyük emperyalist güçleri Almanya, İngiltere, Fransa ve daha sınırlı oranda İtalya ve İspanya, ileride, dönemin güç dengelerine göre pazarlıkla Avrupa'nın geleceğini tayin etmeyi sürdürecekler. Bir kararı kabul etmeyen büyük bir üye devlete karşı yaptırım gücü olan 'uluslarüstü' bir devlet yoktur. Fransa ve Almanya'nın bütçe açıkları konusunda, kendi kararları olan Maastricht Kriterleri'ni yerine getirmemeleri bu gerçeğe bir örnektir.

Ama bunun dışında yeni katılan ve 'anayasa' kelimesinin göz ardı edilmeyecek biçimde üstün bir yasa çağrışımı yaptığı ülkeler vardır.

Üye ülke sayısının 15'ten 25'e çıkması sayesinde, yoksul ve emperyalist olmayan, özellikle de eski Sovyet bloğuna bağılı ülkeler, her ne kadar Moskova'nın boyunduruğundan kurtulmuş olsalar da, şimdi de İkinci Dünya Savaşı öncesinde olduğu gibi, Batı Avrupa'nın büyük sermayesinin yarı sömürgesi oldular. Bunlara ek olarak, Romanya ve Bulgaristan da yakında AB'ye katılacak. Daha sonra, eski Yugoslavya'nın ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan devletler ve belki Türkiye katılacak. Bu son ülke-

lere gelince, oyununun kurallarını seçme hakları kesinlikle olmayacak ve 'anayasa' kelimesinin bütün yaptırımları onlar için geçerlilik taşıyacak.

Anayasa Projesi tartışmalarında söz konusu olan sınırsız rekabet, ürünlerin ve sermayenin serbestçe dolaşabilmesi, sermaye yatırımlarının yapılabilmesiyle ilgili yasa maddeleri değildir. Hele hele, kapitalist ekonominin işleyiş biçimiyle hiç ilgili değildir. Çünkü bu konuda hemfikirdirler. Bu konular, anayasa çerçevesinde bağlanmış olmasa da gerçekleri değiştirmiyor.

Chirac'ın televizyonda, gençlere seslenerek 'evet' oyunu kazıklamak için ileri sürdüğü 'büyük değerler' de hikâyeden ibarettir.

Anayasayı hazırlayan burjuva temsilcileri, kullandıkları 'özgürlük' veya 'eşitlik' kelimelerinin kitleler nezdinde kullanılmış boş laflar olduğunu çok iyi biliyor.

Anayasada belirleyici olan, hükümetler arasındaki kuralların küçük devletlere, Batılı güçlerin büyük kapitalist gruplarının hâkimiyetine karşı koyabilecek en küçük bir imkâna bile fırsat tanımamasıdır. Zaten tek başına kalan küçük bir devlet, böyle bir gücü kendinde bulamaz. Amaç küçük devletlerin şu veya bu konuda kendi aralarında birleşip, güçlerini aşan ekonomik bir ağırlık oluşturmasını engellemektir.

Aslında gerçek tartışmalar ve gerçekten kopuş noktasına yaklaşan konular, her ülkenin Konsey ve komisyonlarda - ve tabii olarak AB Meclisi'nde- sahip olacağı oy etrafında şekillendi. Anayasa öyle bir şekilde oluşturuldu ki, Avrupa'nın en büyük üç devleti kendi aralarında anlaşıp, onlara katılan bir veya iki devlet daha olursa istediklerini yapabi-

lirler veya en azından istemedikleri bir şeye rahatça karşı çıkabilirler.

Anayasa, Batı Avrupa ülkelerinin mevcut ekonomik hâkimiyetlerini siyasal açıdan pekiştirecektir.

Bazı 'evet' taraftarları anayasanın reddedilmesinin sonuçlarını abartarak, Avrupa'nın felakete sürükleneceği ve Fransa'nın AB'ndeki yerinin feci olacağını ima ediyorlar. Bazı 'hayır' taraftarları da simetrik bir şekilde, 'hayır' oylarının zaferinin çok büyük değişikliklere yol açacağı şeklinde abartıyorlar. Referandumun sonucu ne olursa olsun, bu kadar çok zafer çılgınlıkları ve bu kadar felaket tellallığı yapmak boşunadır.

Eski başbakan Fabius, burjuvaziye karşı çok sorumlu bir kişidir ve burjuvaziye zararlı bir ortam yaratmayacağını bildiği için 'hayır'ı seçmiştir.

Eğer anayasa reddedilirse, bu, referandum kararını alan Chirac'a atılan bir şamar olacaktır. Chirac ise, şimdiden yenilgiye uğrarsa 1969'da De Gaulle'ün yaptığının aksine istifa etmeyeceğini açıkladı. 'Hayır' zaferi tabii ki, Sosyalist Parti Genel Başkanı Hollande için de yenilgi olacak. Çünkü 2007 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Sosyalist Parti aday olma şansını büyük ihtimalle yitirecektir. Ne Chirac'ın ne de Hollande'nin kaderi için gözyaşı dökmeye gerek var. Onların kaderi, burjuvazi için o kadar da önemli değil.

Eğer 'hayır' kazanırsa, 'Avrupa'nın siyasal inşası'nda belki bir yavaşlama olacak. Gerçi bu bile kesin değildir. Çünkü Avrupa devlet yöneticileri ve Brüksel'deki AB yöneticilerinin hepsi bu anayasayı desteklediler ve bu yüzden, Fransa'dan gelecek bir 'hayır'ı etkisiz kılabilecek kılıflar bulabilirler.

Söylenenlere bakılırsa, şimdiden bazı üst düzey yetkililer, Fransa'da veya referandum yapılacak herhangi bir ülkede 'hayır' kazanırsa, hangi çözümlerin uygulanacağı konusunda hazırlıklara başladılar bile. Örneğin, anayasayı bir çeşit 'ortak mülk yönetimi' temelinde uygulayabilirler. Yani, madde madde uygulayıp, önce herkesin kabul ettiği maddelerden başlayabilirler.

Büyük ihtimalle tepki gösterilen bazı tali maddeleri çıkaracaklardır, çünkü bu, onların fazla umurunda değildir. Ama onlar için belirleyici olan maddelere kesinlikle dokunmayacaklardır: Örneğin, büyük bir çaba sonucunda elde ettikleri devletlerin Konsey'deki oy oranı, Brüksel Komisyonu veya AB Meclisi'ndeki temsil oranı gibi maddeler. Aynı şekilde, Avrupa'ya bir bütünlük ve siyasal istikrar görüntüsü veren maddelerde de hassas davranacaklardır: Örneğin, Konsey Başkanlığı'nın istikrarlı olması ve AB'yi temsilen bir dışişleri bakanının olması gibi. Bazı konularda kararların oy birliği olmadan da alınabileceği konusunda geri adım atmaya çalışacaklardır.

Bir de bunlara İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni ekleyeceklerdir. Çünkü herkesin bundan hoşlandığına emindirlirler. Ve üstelik bir zararı yoktur!

Eğer sonuçta geçici olarak 'anayasa' kelimesinden vazgeçilirse, en çok 'federalist' sistemi savunanlar için bu bir gerileme ve Avrupa'yı temsil edebilecek siyasal kuruluşların oluşması yolunda geri adım olarak değerlendirilecektir. Ama ABD gibi siyasal bir Avrupa'nın, yani federal bir Avrupa devletinin oluşmasının önünde, referandum sonuçlarından çok daha ciddi engeller durmaktadır. Şimdilik bazı siyasal güçler savunsa bile, hiçbir emperyalist burjuva bu fik-

ri savunmuyor. Üstelik İngiltere başta olmak üzere bazıları buna karşı olduklarını devamlı tekrarlıyorlar.

Sonuç olarak, Anayasa projesi suya düşse bile, kısa vadede ekonomik açıdan Avrupa Birliği, en azından şimdiki ekonomik ve Gümrük Birliği şeklinde olan Ortak Pazar ve buna ek olarak Maastricht -ki euro bu temellerde oluşturuldu- veya halen yürürlükte olan Nice Anlaşmaları çerçevesinde devam edecektir.

Avrupa kuruluşlarının karar alması belki daha zorlaşacaktır. Ama şimdi olduğu gibi en güçlü olanlar, isteklerini yine dayatacaklardır. Özellikle de Batı Avrupa'nın sanayileşmiş ülkeleri, yoksul Doğu Avrupa ülkeleri üzerindeki hâkimiyetlerini sürdüreceklerdir. Ve büyük tröstler bu ülkelerin ekonomilerine hâkim olmaya -tıpkı anayasa olmadan ve doğu Avrupa ülkeleri üye olmadan önce hazırlık döneminde başlattıkları gibi- devam edeceklerdir.

Sanayi ve finans grupları, ekonomiye hâkim olmaları için mermere kazınmış yasalara veya anayasaya gerek olmadığını çok iyi biliyorlar. Ekonomik hâkimiyetin temelleri, kâğıt üzerinde 500 veya 800 sayfa da olsa, bir anayasadan farklı, çok daha sağlam temellere dayanıyor. Onlar, Avrupa hükümetlerinin 'aşırı liberal' bir siyaset izlemek için anayasaya bile ihtiyaç olmadığını çok iyi biliyorlar.

Chirac dahil herkes 'aşırı liberal' siyaseti teşhir ediyor, ama bunun içeriğinin tam olarak ne olduğunu kimse bilmiyor. Eğer bu kelimenin anlamı emekçilere yapılan saldırılar, emeklilik ödeneği ve sosyal sigorta harcamalarında kesintiler; özelleştirme; sağlık ve eğitim sistemindeki bütçe kesintileri; kapitalist azınlığın kârlarını arttırmak için çoğunluğa dayatılan kemer sıkma siyaseti; kısacası

Chirac-Raffarin'ın uyguladığı siyasetse, Avrupa hükümetlerinin bunu uygulamak için bir anayasaya ihtiyaçları yoktur. Bunu istisnasız hepsi uyguluyor. Tıpkı kendilerine 'sosyalist' diyen Blair ve Schroeder'in, bugün ve geçmişte Jospin'in uyguladığı gibi.

Eğer 'hayır' kazanırsa, sadece basit bir şekilde Anayasa Projesi reddedildiği için sevinmeliyiz. Bizi yönetenler en azından seçmenlerin her şeyi yutmadığını görecekler. Birçok seçmen, Chirac ve Raffarin'in üç yıldan beri emekçilere karşı uyguladığı saldırı siyasetinden dolayı biraz hırpalanmalarına sevinecek.

Hollonde, Strauss-Kahn ve Lang ('evet'çi Sosyalist Parti yöneticileri) gibilerinin de biraz hırpalanması ek sevinç kaynağı olacak. Sosyalist Parti seçmenlerinin de yöneticilerinin her fırsatta partilerini Chirac, Raffarin ve Sarkozy'nin peşine takmalarını, her defasında affetmeyecekleri bilinmiş olacak. En azından bu defa Sosyalist Parti, 'sol siyaset' iddialarıyla sağın önerdiği siyasetin aynısını önerdiği için bir bedel ödeyecek.

Tabii ki 'hayır' kazanırsa Raffarin koltuğundan olacak. Hatta seçimden önce bile tedbir olarak gönderilebilir. Ama yine de 'hayır'ın zaferi, tek bir patronun bile tensikat yapmasını engellemeyecek veya herhangi bir patron, bu sebeple ücretlere zam yapmayacak! Hatta Raffarin'in yerine geçecek olan başbakan, şimdikininki aldığı gerici hiçbir kararı iptal etmeyecek.

29 Mayıs akşamı, oy sandıklarından işçi sınıfı adına önemli bir şey çıkmasını beklemek boşunadır. Seçimler, hiçbir zaman sınıf mücadelesinin yerini almamıştır. Sınıf mücadelesi, referandum etrafında yapılan siyaset oyunlarından çok daha can alıcı bir meseledir.

Anayasa ve onun etrafında kopartılan gürültü, hatta bugünkü burjuvazinin temellerinde inşa edilmekte olan Avrupa'nın da ötesinde bir Avrupa, gelecek demektir.

Fransa'nın ve daha genel olarak Avrupa kıtasının en zengin ülkelerindeki işçi sınıfının geleceği, kesinlikle kendini diğer yoksul ülkelerdeki işçi sınıfından korumaya çalışmakla olamaz. Gelecek, kabağuna çekilme, emekçilerin özel ulusal önlemler arkasına saklanarak, kendini savunmaya çalışmasıyla olamaz. Bu tür bir siyaset, emekçileri böler ve işçi sınıfını kendi burjuvazisinin peşine takar.

Gelecek, tam tersine Avrupa işçi sınıfının, ülke içinde ve diğer ülkelerle farklılıklarına rağmen, çıkarları ortak olan tek bir sınıf olduğu bilincine erişmesine bağlıdır.

İşçi sınıfı, Avrupa'nın birleştirilmesi sorununu burjuvaziden önce gündeme getirdi. Üstelik bu görüşün sahipleri, ekonomik ve toplumsal dönüşümün tek bir devlet sınırları içinde mümkün olmadığını iyi bilen Marx, Rosa Luxemburg, Lenin veya Troçki gibi siyasal önderlerle sınırlı değildir.

Milyonlarca, hatta yüz milyonlarca emekçiyi harekete geçirmiş olan 1917-1918'in büyük devrimci dalgası, o zaman bile Avrupa çapındaydı. Bu hareket, burjuvazinin tellerle ördüğü -hem akıllarda hem de fiili olarak- sınırları aşmasını bildi. 1917'de dünya savaşının ortasında Rus emekçileriyle Alman emekçileri bu birliği cephede gerçekleştirdiler.

Gelecekte, yeniden böyle olması için çok daha fazla sebep vardır. Büyük dalgalar halinde büyük grevler başladığında, örneğin 1936'daki milyonlarca emekçiyi harekete geçiren tipte bir mücadelenin ulusal sınırlar içinde kalmayacağı kesindir.

İşçi sınıfının belirleyici mücadeleleri, en azından Avrupa çapında ve hatta daha da ötesinde yer alacak. Aslında bugün ekonomilerin dünya ölçeğinde iç içe geçmiş, ulaşım ve iletişim araçlarının mesafeleri ve zamanı büyük oranda aşmış olduğundan, kıta sınırları bile aşılmış durumdadır.

Bu alanda bile, burjuvazinin hâkimiyeti artık geçmişti temsil ediyor. Dolayısıyla, geleceği temsil eden tek güç işçi sınıfı olduğu için, enternasyonalizmi gerektiği gibi ve sınırsızca temsil edebilecek ve etmesi gereken güç de işçi sınıfıdır.

Nisan 2005

Toplu konutlardaki zor hayat koşulları, yerel ve ulusal çapta iş alanının olmayışı, düşük gelir düzeyi, genellikle balık istifi gibi dolu ve kullanışsız eski konutlar, ırkçılık –bunların hepsi var olmakla kalmıyor, işin içinden nasıl çıkacağını bilmeyenler için, bu mahallelerde oturan bütün halkın dışlandığı, halkın ortalama düzeye ulaşamadığı inancını da yaratıyor. Gençler de asla toplum içine karışamayacakları inancındalar.

Bu durum, toplumsal zemindir; biz bunu uzun zamandan beri bıkıp usanmadan söylüyoruz.

Ama bu olaylar, ortaya gerçek bir sorun olarak çıktı.

Kuşkusuz, gençlerin de kendilerinin de söyledikleri biçimde 'kudurdukları' söylenebilir, madem ki dikkati çekmenin başka bir yolu yok, bu işe kurban gidenlere de çok yazık. Kuşkusuz, öfke patlaması söz konusu; ancak birlikte yaşadıkları insanlara, hatta okullara, yaktıkları mahalleye hizmet veren, içinde bazen sürücülerin ve yolcuların da bulunduğu otobüslere karşı, itfaiyecilerle polis arasında hiç fark gözetmeksizin gözü kapalı bir tepki sergilemeyi seçmeleri, kendi çıkarlarına, kendilerinden yana çıkabilecek insanların görüşlerine hiç de uygun düşmeyen bütün bu eylemler, bu gençlerin Marksist hareketi, işçi hareketini belirleyen bilinç düzeyinden oldukça uzakta olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, meyveleri, sebzeleri ve yoksullara yiyecek dağıtan hayırseverler derneklerini ve yoksullara parasız yemek veren lokantaların işine yarayan başkaca ürünleri tahrip eden köylü gösterileri, aynı türde tepkilerdir.

Grevlerde üretim aracına saygı, sendikaların baskısı altında bazen gerçekten oportünist biçimler alsa bile, yine de vicdan belirtisidir; mücadelede bile insan emeğine zarar vermemeye çaba göstermek gerekir, özellikle de insan emeğinin ürünü herkese hizmet veriyorsa...

Hükümetin politikasını tartışmayacağız, çünkü bu politika bunalım sırasında bile ortada yoktu. Beş, on yıl sonrası için verilen sözlerin tutulmayacağını herkes önceki deneyimlerinden biliyor; beş, on yıl sonra mahallelerde değişen bir şey olmayacak ya da değişse bile durum daha da kötüye gidecek.

Acil önlemlerden biri de, hükümetin kaldırdığı yardımların derneklere bir an önce geri verilmesi oldu. Ama bu derneklerin çalışması, bir azınlığa yararlı olsa bile toplum-

sal durumu, özellikle de gençlerin moralini değiştirmeye elverişli değildir. Tiyatro, sinema, bilgi-işlem, futbol ve başkaca etkinlikler yapmak, bir mahalledeki otuz-kırk gencin sosyal ve moral durumunu değiştirebilir, ama hepsininkini değil; üstelik bazen bu etkinlikler bunlara daha az ihtiyaç duyan kişilere hitap eder.

Zaten yardımlar daha yeni kaldırılmıştı; bu derneklerin çalışması ne kadar özverili olursa olsun, durumda bir iyileşme sağlayamamış, yoksunluğa ilaç olamamıştı. Kundakçılar öfkelerini gençlik evlerinden de çıkardılar.

Bugün, Chirac bize bu gençlerin okulda canlarının sıkıldığını söylemekte. Onları 14 yaşından sonra çiraklığa yönlendirecek yerde neden 16 yaşına kadar okulda tutulmıymış? Bilek gücüyle çalışmaktan gurur duyabilirler, başkalarıyla dayanışma içine girebilir, bir şeyler üretebilirler, hatta biraz da para kazanabilirlermiş. Para konusuna gelince... çirak olmalarının ilk yılında kendilerine önerilen para, ayda 85 eurodan daha az bir para. Bu gençler sayı saymayı hiç bilmeseler bile, kendileriyle utanmazca alay edildiğini çok iyi hissediyorlar.

Zorunlu öğretimin sonlarına gelmiş olan bu gençlerin neden artık okula gitmek istemediklerini, artık okumakla ilgilenmediklerini, hatta neden hiç ilgilenmemiş olduklarını kendimize sormamız gerekiyor.

Cevap şu: Okul bir kamu hizmetidir, ama bütün kamu hizmetleri gibi okul da halka hizmet sunmamaktadır. Bu iç karartıcı ve balık istifi gibi kalabalık mahallelerin gençlerine öğrenme, kültürlü olma zevki vermek adına hiçbir şey yapılmamıştır. Belki küçük bir azınlık dışında, okuma zevki 14 yaşında verilemez. Bu insanların içinde, tüm engellere karşın, ilköğretimde, hatta ortaöğretimde okumayı başa-

ran bir avuç genç vardır. Bunlara yetişemeyen, ancak çok düşük bir düzeyi yakalayabilen çok sayıda gencin yanı sıra, hiçbir beceri gösteremeyen, altıncı sınıfa kadar ne doğru dürüst okumayı, ne yanlışsız yazı yazmayı ne de sayı saymayı bilerek gelen gençler var.

Bunun sorumlusu aileler değil, en azından yirmi beş otuz yıldır ülkeyi kötü yöneten hükümetlerdir, devlettir.

Göçmen kökenli bir aile, özellikle hem anne hem baba çalışıyorsa, çocuklarına küçük yaşlarda Fransızca'yı doğru biçimde konuşmayı öğretme yeteneğine sahip değildir.

Bugün bize anaokullarında yer olduğu söyleniyor. Oysa bu, mahalleler söz konusu olduğunda bu kocaman bir yalan, çünkü bu çocuklar ailelerinde bulamadıklarını oralarda da bulamıyorlar.

Tam da elverişsiz koşullarda olmayan, getto olmayan mahallelerde anasınıfları başka yerlerden daha kalabalık olsa bile, yoksul işçi sitelerinde durum aynı değil. Asıl, sitelerde okumadan önce evlerinde Fransızca'yı doğru öğrenmemiş olanlar, 2-3 ile 6 yaş arası anaokulu yılları boyunca doğru konuşmayı öğrenebilmeli, okumanın ön bilgilerini kazanabilmeli, hatta sayı saymayı öğrenebilmeliydiler.

Ama bize söylenmeyen, çocuk sayısının çok olduğu bu aşırı kalabalık sitelerdeki anaokullarında yer olsa bile her zaman yer bulunamadığı, sınıfların genel olarak 27-29 yumurcakla tıka basa dolduğu, hatta bu sayının 30-31'e çıktığıdır.

Belki bunlar yasal olarak Fransızlar; ama sınıflarda çocuklar anadillerine göre dört-beş, hatta daha fazla farklı dilden konuşuyorlar.

İlkokula girmek üzere bu anaokullarından çıkacak olan birçok çocuğu, asla fazla düzelmeyecek elverişsiz bir

durum bekliyor. Konuşmayı ya da okumayı beceremedikten sonra, özellikle de öğretmenler yeterli sayıda değilse ve çocuklara bunları öğretecek durumda değilse, bu çocuklar ilkokulda ne öğrenebilecekler ki? İlkokula gitmek, içlerinden birçoğu için gereksiz hale gelecek.

Elbette bu çocuklar dersi izleyemedikleri için sınıfın gerisinde kalacaklar; bir an önce okulu terk etmeleri için sınıfta kalmaları da tercih edilmediğinden, sınıfı geçseler bile istenen düzeyde olamayacaklar. Hiçbir yerde hiçbir değeri olmayan bir diploma almakla iş bitmiyor. Bir işe girebilmek için, istenen diploma olsa bile, bu haksız ve rekabete dayalı sistemde, işsizliğin boyutları böylesine büyükken, yarışta sonuncu olmamak gerekiyor.

Öyleyse, hükümet kendi deyimiyle ve şikayet ettiği biçimde ‘topluma uyumsuz gençler’in ayaklanmasıyla karşı karşıya kalmışsa, bunun sorumlusu kendisidir, onları kötü eğiten kendisidir, bu çocukların anne babaları değil!

Bu alanda olduğu gibi birçok başka alanda da bütün hükümetler yirmi beş-otuz yıldan beri hep aynı yanlış yapıyorlar!

Aralık 2005

**CPE:* KİMİN DAHA GÜÇLÜ OLDUĞUNU
GÖSTERME SINAVI SÜRÜYOR
–BU SINAVI KAZANMAK GEREK!**

Chirac'ın CPE'yi tutmak için hem onu savunup hem de savunmuyor görünmeye çalışarak yaptığı gülünç kıvırtma, açıkçası Villepin hükümeti ile CPE'ye ve aynı zamanda geçici işlerle güvencesiz yaşam biçimini yaygınlaştırmaya çalışan kanunlar bütününe karşı olan hareket arasındaki kimin daha güçlü olduğu sınavını sonuçlandıramadı. Bu makalenin yazıldığı anda (1 Nisan) hiçbir veri bu çatışmanın nasıl sonuçlanacağını kesin biçimde önceden söylemeye izin vermiyor. Villepin, Chirac'ın ve anayasanın desteğiyle, partisinin çoğunluğunun çekimserliğine rağmen yasayı

*) Contrat Premiere Embauche - İlk İş Sözleşmesi. (ç.n.)

zorla geçirme yolunu seti. Ŗu anda her Ŗey CPE karşıta hareketin meydan okumasına, devam etme ve eylemlerini arttırma kapasitesine bağlı.

Hükümet CPE üzerine bir güç sınavını başlattı. Bu sınavı kazanmak için her Ŗeyi yapmak gerekiyor.

14 yaşında meslek öğrenimi, 15 yaşında gece çalışmaya izin verilmesi gibi çok adaletsiz diğer önlemlerin arasında, CPE'nin uygulamaya konmasını da içeren 'Fırsat Eşitliği' adlı kanun, Chirac-Raffarin, daha sonra da Chirac-Villepin hükümetleri tarafından alınan işçi sınıfı karşıta önlem ve uygulamaların sadece en son tarihlisidir.

Bu hükümet tarafından işçi sınıfına karşı mücadelede alınan diğer önlemler gibi CPE de patronların çıkarlarına hizmet ediyor, özellikle emekçilerin durumunu geçici işlerle giderek daha da güvencesiz kılıyor ve iş konusunda patron yararına esneklik sağlıyor. CPE'nin iyi belirlenmiş içeriği ve dayatılış biçimi, başlangıçta yakında yapılacak seçimlerle ilgili beklentilere karşılık veriyordu.

Villepin, 16 Ocak 2006'da CPE'yi, daha sonra 9 Ŗubat'ta Fırsat Eşitliği adlı kanunun tümünü dayatarak, 49-3'ü kullanarak, yani kendi partisinin çoğunluğuna karşı bir darbe yaparak, öncelikle rakibinin, Sarkozy'nin karşısında inisiyatif sahibi bir adam imajını güçlendirmek istiyordu. Ne görüşmelerle, ne meclisin muhalefetiyle ve ne de sendikalarla ilişki kurmadan, kendisini sıkmadan reform yapma cesaretini gösteren güçlü bir adam olarak görünmek istiyordu.

Ŗu an için bunu başaramadı, anketlerde Villepin'e verilen puanlar hiçbir dönemde olmadığından daha düşük düzeyde seyrediyor. Tabii ki açıkça her Ŗey hareketin nasıl sonuçlanacağına bağlı. Bunu belirlemek için, yapılan

kamuoyu yoklamalarının gösterdiğine göre, Villepin'in yöneldiği sağcı seçmenler, CPE'nin belki de, sonuçlarını sokakta gösteren hoş olmayan bir insiyatif olduğunu hesaba katarak başlasalar da, yine de Villepin'in yükselen hoşnutsuzluk karşısında hoyun eğmemesini iyi bir durum olarak algıladılar. Ve Villepin ile Sarkozy arasındaki yarışta belirleyici olacak olan, işçi karşıtı önlem ve uygulamaların sıkı taraftarlarının görüşleridir. Meclis çoğunluğu, ilk başta CPE'yi desteklemek için sözde oybirliği içinde olsa da, sonuçta Lellouche'un* ağzından yüksek sesle, "Destek, intihara kadar destekleme anlamına gelmez," demeye başladı.

CPE'ye karşı hareketle, Villepin'in pişmiş aşına su katılmış oldu. Kendi partisinin meclis çoğunluğuyla bile kanununun tartışmaya yanaşmayan Villepin, şimdi 'elini uzattığını', 'diyaloga', hatta CPE'de 'bazı değişiklikler' yapmaya 'hazır olduğu'nu tekrarlıyor. Chirac kanunun en fazla şok yaratan iki niteliğini, yani iki yıllık deneme süresini ve hiçbir gerekçe göstermeden işten çıkarmayı resmi olarak ortadan kaldırdı. Chirac ayrıca sendikaları veya öğrenci örgütlerini bu sahte görüşmelere, pazarlıklara sokmaya çalıştı, ancak ne sendikalar ne de öğrenci derneği UNEF, şimdiye değin bunu istedi.

Başlangıçtaki önerisini tamamen değiştirerek tanınmaz hale getirmek, CPE'yi tam seçim kampanyası hızlanmışken geri çekerek yenilgiyi kabul etmekle aynı anlamı taşıyor. Açıkçası Villepin, siyasal kariyerini kendi başlattığı kuvvet sınavını kazanmaya bağladı. Sonuç olarak her şey, hareketin gücüne bağlı.

*) Pierre LELLOUCHE: Sağ eğilimli UMP (Union Pour un Mouvement Populaire – Halk Hareketi İçin Birlik) adlı partiden seçilen milletvekili. (ç.n.)

CPE'YE YAPILAR İTİRAZLAR VE SOSYALİST PARTİ

Hükümet tarafından, yapılan iğrençliklere ek olarak ve gençlere iş imkânı yaratacak bir önlem gibi sunulan CPE, açıklanmasının hemen ardından bir itirazla karşılaşmadı. Hatta Villepin belirli bir zaman, yaptığı bu darbenin başarılı olduğuna bile inandı. Çünkü yapılan yoklamalar kamuoyunun büyük çoğunluğunun bu uygulamayı desteklediğini ortaya koyuyordu ve insanlar sadece televizyonda birbiri ardına geçen bakanların sunduğu bilgileri biliyorlardı.

Tabii ki CPE'ye, ilk ortaya konduğu andan itibaren ondan önceki diğer bütün emekçi karşıtı önlem ve uygulamalara karşı çıkıldığı gibi, devrimci komünist örgütler ve aynı zamanda da Fransız Komünist Partisi tarafından karşı çıktı. 7 Şubat'tan itibaren Rennes Üniversitesi'ndeki öğrencilerin giderek büyüyen protesto gösterileri, hareketin başlangıcındaki küçük grupların ve militanların siyasal hareketliliğini geniş bir hareketin ilk aşamasına dönüştürdü.

Sosyalist Parti hareket iyice büyüyünce, televizyonda ve büyük medyada kolayca görülebilen ya da toplum içinde, özellikle de öğrenci gençlik içinde sahip oldukları çok sayıdaki imkân (dernekler gibi) ile siyasal yöneticilerinin tavırlarıyla direk olarak müdahale ederek hareket halindeki trenin kumandasını ele aldı.

2002 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Jospin'in aday olup yürekler acısı biçimde yenilmesinden, bunu izleyen utanmazca Chirac'a oy verilmesi çağrısından sonra, toplumsal alanda sessizleşen, uzun bir süre boyun-

ca 2007 yılında iktidara geldiği taktirde sağ hükümetin önlemlerinin en kötülerini bile geri çekme sözü vermeyen Sosyalist Parti, CPE’de sol seçmen kitlesi içinde, yıpranan etkisini tazelemek için elverişli sınırları olan bir hareketlilik alanı buldu.

Fakat bu sadece CPE’yle sınırlıdır. Çünkü Sosyalist Partili yöneticiler, baştan beri CPE’ye karşı çıksalar da CNE (Contrat Nouvelle Embauche -Yeni İş Sözleşmesi) konusunda tamamen sessiz kaldılar. Sosyalist Parti, 8 Şubat’ta eski Çoğulcu Sol’un* üyelerinin ilk görüşmesinden itibaren, militanları daha önceden harekete geçmiş olan Komünist Parti dahil olmak üzere solun değişik partilerine, imza kampanyasını içeren bir bildiride somutlaşacak ortak tavır önererek, bu itirazlar zincirinin şefi olarak yerini belirledi: “Yüz binlerce yurttaşın imzalarını içeren bu bildiri, meclisi bu konuda yeniden tartışma yapmaya zorlayacaktı.” Sosyalist Parti yöneticilerinin medyada yaptıkları açıklamalar, sahip olduğu konumu azımsamak için ve gençlerin işsizliğine bir çözümmüş gibi sunulan CPE’nin neyi temsil ettiğini, onun aslında incelikle sunulan bir aldatmaca olduğunu kavratmak için bir denge işlevi gördü.

Sosyalist Parti yöneticilerinin hesaplarını ortaya koymak çok basit. Eğer CPE karşıtı hareket Villepin’i geriletme amacına ulaşırsa Sosyalist Parti kendini bu zaferin siyasal zanaatkârı olarak sunacaktı. Eğer Villepin geri adım atmazsa, CPE’ye karşı yapılan açıklamalar, mecliste bu sorun üzerine yapılan müdahale ve açıklamalar Sosyalist Par-

*) Çoğulcu Sol : Geçen Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde Fransız Komünist Partisi, Sosyalist Parti, Yeşiller, bağımsız bazı radikal ve sol görüşlü milletvekilleri ile LCR’in oluşturduğu ittifak. (ç.n.)

ti'ye seçimlere kadar olan sürede, ne bugün başından aşacak işlere kalkışma, ne de eğer gelecekte iktidara gelirse kendisi üzerine yapılan yargıları değiştirme tehlikesi içermeyen bir hareketlilik alanı oluşturunuyordu. Hollande, Sosyalist Parti adına eğer sol iktidara gelirse CPE'yi ortadan kaldırmaya söz verdi. Avrupa Anayasası konusundaki kampanya sırasında bazı Sosyalist Parti liderleri mevcut hükümetin şu ya da bu önlemi geri çekeceklerinden söz etmiş olsalar da, parti genel sekreteri (François Hollande) ilk defa böylesi bir konuya partisi adına söz verdiğini açıklıyordu. Bu angajman sonuçta ona çok fazla bir şeye mal olmuyor. CPE, başta kısa süreli güvencesiz, özel geçici iş bulma kurumları ve süresi belirli olan sözleşmeler (CDD – Contrat durée déterminé) olmak üzere elinde bunlara benzer birçok başka imkân bulunan büyük patronlar için hiçbir önemli sonuç doğurmadan geri çekilebilir.

Üstelik CPE'nin emekçilerin tepkisini üstüne çekmesinden sonra, Sosyalist Parti'nin, patronlar için CPE kadar veya ondan daha fazla avantajlar içeren, tabii ki gençlerin işsizliğine bir çözüm olarak sunulan başka bir tip geçici ve güvencesiz iş sözleşmesi icat etmesini hiçbir şey engellemiyor. Bu, Sosyalist Parti'nin yönetiminde 'fosfor' gibi parlıyor, yani kendini ortaya koyuyor. Bu yöneticilerden Hollande ve Aubry, Strauss Kahn bir öneride bulunmadan önce karşı öneri sunmakta acele ediyorlar. Bu üç öneriyi analiz etmenin yeri burası değil, ancak her üç yöneticinin yaptığı üç öneri ortak olarak patronlara hiçbir maliyet yüklemiyor, aksine onlara eğer gençleri işe almak isterlerse, patronlar üzerinden yapılan sosyal kesintileri azaltma ve şirketlerin gelirleri üzerinden alınan ver-

gilerde indirim yapma gibi avantajlar sunuyor. Bu konuda Sosyalist Parti yöneticilerinin hayal gücü hiç duraksamadan sürekli üretiyor, ama önerileri, patronların kurmak istemedikleri alanlarda gençler için iş alanları yaratma faziletine sahip değiller.

Sosyalist Parti için CP'E'ye karşı yürütölen savaşıñ başını çekmenin ayrı bir avantajı da var: Villepin hükümetinin işçi karşıtı politikasını tek bir eleştiri noktası üzerinde toplamak ve geriye kalan bütün olguları unutmak...

Nisan 2006

HÜKÜMET CPE KONUSUNDA GERİ ADIM ATTI

İki ay boyunca hem toplumsal hem de siyasal gündeme damgasını vuran İlk İş Sözleşmesi'ne karşı düzenlenen eylemler başarıyla sonuçlandı. Gelgelelim bu başarı sadece CPE'yle sınırlı kaldı ve farklı bir güvencesizliğin yasası olan Yeni İş Sözleşmesi (CNE) devam ediyor. Diğer yandan, 'Fırsat Eşitliği' diye bilinen yasa, emekçilere karşı CPE dışında başka farklı yasalar da içeriyor. Ancak başarı sınırlı da olsa, yine bir başarıdır. 1995 yılından bu yana ilk defa bir hükümet emekçilere karşı bir kararda geri adım atmak zorunda kaldı.

CPE'ye karşı olan bu hareketin başarısı genel olarak hükümeti ve özel olarak da Villepin'i zor durumda bıraktı. Bu-

na rağmen patronlar ile işçi sınıfı arasındaki güç dengelerini değiştirmedir.

Patronlar CPE'ye taraftarlılar, çünkü CPE patronların iş gücünün gittikçe daha çok güvencesizleşmesi için yaptıkları dayatmalar doğrultusunda idi. Ama patronlar bu projeyi ısrarla istemiyorlardı. Bu proje onların hazırladığı bir proje değildi. CPE hükümetin bir projesiydi ve üstelik neredeyse bir tek Villepin tarafından karar verilmiş, meclisteki kendi çoğunluk grubuna bile dayatılmıştı.

CPE sadece 26 yaşından küçük gençlerin iş güvencesini yok ediyordu. Patronların istediği genel bir yasadır. Yani, herkesin iş güvencesine son vermektir. Siyasetçiler patronların kararlarını bölüm bölüm uygulama peşinde. Halbuki patronlar bunun bir defada bir bütün olarak uygulanmasından yanalar. İşler hükümetin arzu ettiği gibi gitmedi: Hapı küçük parçalara bölerek de yutturamadı! Patronlar sendikası MEDEF Başkanı Laurence Parisot ağzından, CPE'nin fazla bir sonuç vermeden çok kargaşalık yarattığını belirtti. Üstelik CPE yerine, aynı görevi üstlenebilecek başka geçici iş yasaları da uygulanabilirdi ve sonuçta da bu oldu.

Diğer yandan, işçi sınıfı CPE-karşıtı hareketi tamamen desteklemesine rağmen bu doğrultuda büyük bir seferberliğe geçmedi. İşçi sınıfı bu hareketin sonucundan memnun, ama CPE'nin geri çekilmesini ne kendi zaferi olarak ne de hele hele patronlara karşı elde edilen bir zafer olarak görüyor. Bu hareketin esas taşıyıcıları, önce üniversiteliler, sonra da liseliler olmak üzere, öğrenci gençlikti.

Tabii ki sendika konfederasyonlarının çağrısı üzerine gerçekleşen büyük yürüyüşler hareketin örgütlülüğünü

güçlendirdi, ona büyük eylem günleri sağladı ve öğrenci çevresini cesaretlendirdi. Ama işyerlerinden yürüyüşlere katılan çevreler daha çok sendikal çevrelerle sınırlı kaldı ve işçi sınıfının büyük kitlelerinin katılımı olmadı. Her ne kadar emekçiler bu harekete olumlu yaklaşmış olsalar bile farklı yürüyüş günleri arasında ne grev ne de eylemler oldu.

Öğrenciler arasında bile katılım üniversitelere göre çok farklılıklar içerdi. Örneğin Rennes, Poitiers veya Grenoble kentlerindeki üniversitelerde her gün binlerce öğrencinin katıldığı genel toplantılar yapıldı, ama bazı yerlerde küçük bir öğrenci azınlığı üniversite girişlerini denetim altına aldığından içeriye giriş olmadı ve öğrenciler genellikle yürüyüşlerde bir araya geldiler.

Ancak böylesi farklılıklar, ülke çapında çok farklı yerlere dağılmış diğer sosyal tabakaların da hareketlerinde pekâlâ olabilir. Yerel farklılıklara rağmen yine de tartışılmaz bir şekilde tek bir öğrenci hareketi gerçekleşti.

Bu hareketin öğrenciler arasında gelişmesinde, başta Sosyalist Parti olmak üzere, sol partilerin tutumu yararlı oldu. Sosyalist Parti yöneticileri Nisan 2002'deki seçim yenilgisinden ve yüz kızartıcı bir şekilde Chirac'ı desteklemelelerinden bu yana muhalefette olmalarına rağmen tamamen sessiz kaldılar. Sosyalist Parti yöneticileri bu fırsatı değerlendirip başından beri harekete katıldılar. Böylece hareketin büyümesine katkıda bulundular, ama aynı zamanda onun hedeflerini dar çerçevede tuttular.

CPE-karşıtı hareketin sadece CPE ve dar çerçevede tutulması Sosyalist Parti'ye, patronların çıkarlarına dokunmadan hükümete karşı radikal muhalif görünme imkânını sağladı. (...)

SENDİKA KONFEDERASYONLARININ ROLÜ

Sendika konfederasyonları da tıpkı Sosyalist Parti gibi zora girmeden mücadeleci görünmek için CPE'yi bir fırsat bildiler. CGT yöneticileri, yakın tarihteki kongresi dolayısıyla bunu fırsat bilip militanlar düzeyinde değer kazanmaya çalıştı. Üstelik Villepin'in CPE konusunda sendikaları da devre dışı bırakma yöntemi, hiç de grev ve yürüyüş taraftarı olmayan sendikacıları bile kızdırdı. 'Görüşme siyaseti sendikacılığı' yapmak, 'kendi çoğunluğu dahil kimseyle görüşme zahmetine katlanmayan' bir hükümet karşısında ne işe yarar ki? Görüşme izlenimini bile vermeyen bir hükümetle nasıl görüşme sürdürülebilir? Öyle görülüyor ki sendikacılara yardım eli uzatılmıyor!

CGT genel sekreteri Bernard Thibaud yaptığı kongre konuşmasında 'sendikaların birliğini' kutlayıp CPE'e karşı elde edilen zaferin bu birlikten kaynaklandığını açıkladı. Ama aslında farklı sendika yöneticilerinin birlikleri, ortak çıkarlarından kaynaklanıyor. CGC (kadrolu öğretmenler sendikası) hariç (ki o da sonradan katıldı) bütün sendikalar 7 Şubat yürüyüşüne çağrı metnini imzaladılar.

7 Şubat yürüyüşünün ardından 7 Mart Salı yürüyüşü, sonra da 18 Mart Cumartesi, 28 Mart Salı ve 4 Nisan yürüyüşleri gerçekleştirildi. Son iki yürüyüş aynı zamanda grev kararlarıyla desteklendi. Tarihler harekete göre ayarlandı. İlk ve ikinci yürüyüş arasındaki mesafenin daha uzun olması aradaki okul tatillerinden dolayıldı.

Aradaki süreleri kısaltarak yürüyüşleri devam ettirme yönteminin yararı ortadaydı. Bir yürüyüşün başarılı geçmesi, tereddüt ettikleri için buna katılmayanları bir son-

raki yürüyüşe katabilmek, yakın zamanda yeni bir yürüyüş düzenlemekle mümkündür. Böyle bir yöntemin etkili olduğu katılımların giderek artmasıyla kanıtlanmıştır. Bu olgu katılımlar konusunda verilen rakamlar tarafından doğrulanıyor: Örneğin, polis rakamlarına göre ülke çapında art arda yapılan beş büyük yürüyüşün rakamları 218 bin; 400 bin; 530 bin; 1 milyon; 1 milyon 28 bin; sendika tahminleriye 400 bin; 1 milyon; 1 milyon 500 bin; 3 milyon ve 3 milyon 100 bindir. Bu da, sendika konfederasyonları istediklerinde böyle bir yöntemi uygulayabildiklerine göre, geçmişte emeklilik ve sosyal sigorta konusunda olduğu gibi bütün emekçilere karşı yapılan saldırılarda bunu yapmamalarının sebebinin, bu yöntemi uygulamak istemedikleri olduğunu gösteriyor.

Konfederasyonlar, işçi sınıfına karşı yapılan büyük saldırılara karşı bu tür hazırlıkları yapmadıkları ve zaman içerisinde hareketliliği arttıracak eylemleri geliştirmedikleri için, en mücadeleci olduklarını iddia edenler dahil, emekçilerin çıkarlarına ihanet ediyorlar. Sendika konfederasyonları emekçilerin güçlerinin bilincine varacakları, kendilerine güvenecekleri ve büyük patronlara karşı zaferle sonuçlanacak bir strateji önermiyorlar. Bunun sebebiyse böyle bir mücadeleyi kesinlikle istememeleridir.

Konfederasyonlar CPE'ye karşı yapılan hareketi, arada bir yapılan 'yoğun eylem günleri' şeklinde yürüyüşlerle desteklediler ve böylece öğrenci gençliğin hareketi örgütlenmesine ve emekçilerin katılabilmesine imkân sundular. 4 Nisan yürüyüşünden sonraki öğrenci yürüyüşlerine katılmadılar ve böylece sağa istediği şekilde krizden çıkabilmesi için fırsat tanıldılar. (...)

Yine de Başbakan bir şamar yedi ve projesini geri çekmek zorunda kaldı. CPE karşıtı hareket, sokak eylemleriyle, toplumsal eylemlerle burjuvazinin gerici hükümetlerine dahi geri adım attırabileceğini ispat etti.

Mayıs 2006

Arlette Laguiller

Benim komünizmim

Fransa'daki Lutte Ouvrière'in (İşçi Mücadelesi) önderlerinden olan ve en son 2002 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yüzde 5'in üstünde oy alan Arlette Laguiller, bu kitabında ömrü boyunca uğruna mücadele ettiği komünizmi anlatıyor. Laguiller'e göre, bu dünyada komünizm kadar aşağılanmış, eleştirilmiş, iftiraya uğramış başka bir düşünce sistemi yoktur. Yıllardan beri, komünizmin öldüğünü ilan eden onlarca kitap basılmakta, bir o kadar da makale yayınlanmaktadır. Bu iddia için en kolay sarılınan bahane de Stalin rejimi olmaktadır. Oysa Sovyetler Birliği ne komünist bir toplum, ne de komünist bir rejimdi. Zaten, komünizmin tek bir toplumun sınırları içinde gelişebilmesi de mümkün değildir. Kapitalizm ise çok daha önceleri doğduğu halde, hâlâ başarılı olabilmiş değildir. İnsanlığın geleceği hâlâ komünizmdir.

agora kitaplığı • 122

ISBN 9944-916-32-3

9 789944 916325

siyaset • 21

www.agorakitapligi.com